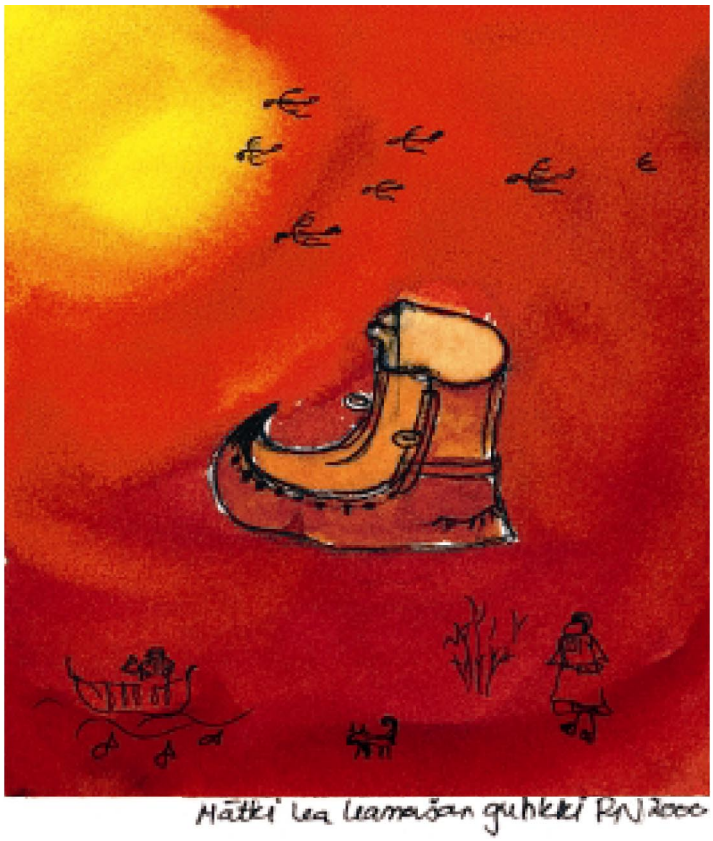

Samisk strategiplan for Universitetet i Tromsø

Senter for samiske studier
2000

Utgiver: Senter for samiske studier / Sámi dutkamiid guovddáš

Adresse: Universitetet i Tromsø / Romssa Universitehta
Senter for samiske studier / Sámi dutkamiid guovddáš
9037 TROMSØ

Omslagsbilde: "Mátki lea leamašan guhkki" av Rávná Nystad

Trykk: Lundblad Grafisk as

Første utgave 2000 © Senter for samiske studier

Samisk strategiplan for Universitetet i Tromsø

Senter for samiske studier
2000

Forord

Styret ved Senter for samiske studier legger med dette frem "Samisk strategiplan for Universitetet i Tromsø" for perioden 2000 - 2010.

Det var rektor Tove Bull som i 1997 lanserte ideen om å utarbeide en samisk strategiplan for Universitetet i Tromsø. Senter for samiske studier tok tak i initiativet, og påtok seg ansvaret for å gjennomføre planprosessen. Dette arbeidet har tatt lengre tid enn vi forutså i begynnelsen, men vi tror at prosessen frem til den endelige planen har vært like viktig som selve sluttproduktet. Vi har fått mange positive tilbakemeldinger fra fagmiljøene om at dette har satt fokus på samisk forskning ved universitetet, og bidratt til en økt synliggjøring av temaet.

Aktivitetene rundt samisk forskning og urfolksforskning er økende, og i løpet av den tiden planen har vært under utarbeiding er en rekke viktige prosesser, initiativer og prosjekter blitt iverksatt. Vi har derfor følt et behov for kontinuerlig å oppdatere planen. Vi har hele tiden fått nye innspill og henvendelser - fra interne, men også fra eksterne aktører, som ser på Universitetet i Tromsø som en naturlig samarbeidspartner innen samisk forskning. Dette er en utvikling som sentret opplever som svært positiv.

Strategiplanen er inndelt i fem kapitler samt ett vedlegg. Kapittel 1 er sammendraget av strategiplanen, og her presenteres hovedpunktene. Kapittel 2 presenterer mandatet og arbeidsgruppens sammensetning. Kapittel 3 presenterer leseren med noen av de visjoner som sentret har lagt til grunn for planen, og hvordan vi ser på utviklingen innen samisk forskning fremover. Kapittel 4 er en historisk oversikt over fremveksten av samisk forskning ved Universitetet i Tromsø, og i kapittel 5 presenteres alle forslagene til tiltak. Vi har også valgt å redigere sammen et omfattende vedlegg: En beskrivelse av de enkelte institutter og deres samiske profil. Dette vedlegget er kun på norsk.

Mange personer har vært involvert i arbeidet med Samisk strategiplan. Som styreleder vil jeg takke den nedsatte arbeidsgruppen for deres innsats, og jeg takker også fagmiljøer og enkeltpersoner som har bidratt med konstruktive innspill. En særlig takk til Lars Andreassen, som har ført planen i pennen, og gjennomført alle kontaktmøtene med miljøer rundt på universitetet. Også tidligere styreleder Ánde Somby, som bl.a. har skrevet hoveddelen av kapittel 3, må særskilt nevnes. Britt Kramvig førte i sin periode som konstituert styreleder prosessen videre. Jeg vil også berømme innsatsen til Siri Johnsen, som redigerte og sluttførte arbeidet med planen, og til Berit Merete Nystad som har oversatt den til samisk.

Styret ved Senter for samiske studier vil endelig takke Universitetets ledelse for å ha stilt økonomiske midler til disposisjon for utarbeidelse av Samisk strategiplan.

Tromsø, 12.09.2000

Bård A. Berg
styreleder

INNHOLD

1 SAMMENDRAG **1**

1.1 Innledning 1
1.2 Mandatet, arbeidet og arbeidsgruppens sammensetning 1
1.3 Visjoner 2
1.4 Historisk oversikt 2
1.5 Forslag til tiltak 3
1.6 Vedlegg A 3

2 MANDATET, ARBEIDET OG ARBEIDSGRUPPENS SAMMENSETNING 5

2.1 Mandatet 6

3 VISJONER **9**

3.1 Innledning 9
3.2 Universitetet som lærested 10
3.3 Universitetet som møtested 12
3.4 Universitetet som tenkested 15

4 HISTORISK OVERSIKT **21**

4.1 Begrunnelser for etableringen av Universitetet i Tromsø 21
4.2 Norges forskningsråds betydning 21
4.3 Utviklingen på fagområdene ved Universitetet i Tromsø 22

4.3.1 Et eksempel fra Historieseksjonen / Institutt for historie 23

4.4 Utvalget som vurderte videreføring av samisk forskning, undervisning, populærvitenskapelig formidling og Kulturminnevern ved Universitetet i Tromsø 25

4.4.1 Opprettelsen av Senter for samiske studier 25
4.4.2 Andre tiltak 27

5 FORSLAG TIL TILTAK **29**

5.1 Prioriterte tiltak 30

5.1.1 Sámi dutkanguovddáš / Samisk forskningssenter / Sami research centre 30
5.1.2 Tverrfakultære forskningsprogram 32
5.1.3 Oppbygging av rekrutteringsstillinger innenfor samisk tematikk 33
5.1.4 Utvikling av Masters-program og Bachelors-program i urfolksstudier 33
5.1.5 Samisk språk som reell kvalifikasjon ved ansettelser i vitenskapelige stillinger 35
5.1.6 Etablering av frikjøpsordninger 35
5.1.7 Styrke institusjonssamarbeidet 36
5.1.8 Utvikle pensum om samisk / urfolksforhold, samt pensumlitteratur på samisk 37
5.1.9 Rekruttering av samiske studenter 38
5.1.10 Styrke forskningsformidlingen 40
5.1.11 Styrke rammevilkår for bruk av samisk språk 41
5.1.12 Fast samisk representant i Universitetsstyret 41
5.1.13 Permanentisering av semesteremnet i samisk kulturkunnskap 42

5.2 Språktiltak 42

5.2.1 Språkkurs for ansatte og studenter 43
5.2.2 Skilting på samisk på RMH-biblioteket 43
5.2.3 Oppdatert studiemateriell om Universitetet i Tromsø på samisk 43
5.2.4 Oversettertjeneste 43

5.3 Undervisningstiltak 44

5.3.1 Opprettelsen av Avdeling for samisk helseforskning / Sámi dearvvašvuođadutkan (Med-fak) 44
5.3.2 Begynnerkollokvier for samiske studenter 44
5.3.3 Tverrfaglige seminar 45
5.3.4 Undervisning og IKT (Informasjons- og kommunikasjonsteknologi) 45
5.3.5 Veiledere ved Tromsø Museum / Universitetsmuseet i Tromsø 45
5.3.6 Styrke undervisningstilbudet innen rein og reindrift 46

5.4 Forskning 46

5.4.1 Overgangsstipend 46
5.4.2 Felles nordisk-russisk samisk bibliografi 46
5.4.3 Utarbeiding av oversikt over forskningsutfordringer 46
5.4.4 Doktorgradskurs / seminarer 47

5.5 Internasjonalisering 47

5.5.1 Utvidelse av nasjonalt kvoteprogram 47
5.5.2 Samarbeidsavtaler ved Universitetet i Tromsø 48
5.5.3 Konferanser 48

VEDLEGG A 49

A1 Innledning 49

A.1.1 Hva er samisk forskning og undervisning? 49
A.1.2 Universitetet og forholdet til det samiske samfunnet 51
A.1.3 Hensynet til de ulike samiske gruppene 52
A.1.4 Hvor mange samiske studenter er det ved Universitett i Tromsø? 52
A.1.5 Kvoter for samiske søkere 53
A.1.6 Hvordan oversikten er bygd opp (oversikt over spørsmålene) 54

A.2 Samisk forskning og undervisning ved det humanistiske fakultet 57

A.2.1 Innledning 57
A.2.2 Institutt for litteraturvitenskap 59
A.2.3 Institutt for dokumentasjonsvitenskap 60
A.2.4 Finsk institutt 62
A.2.5 Institutt for kunsthistorie 63
A.2.6 Institutt for lingvistikk 65
A.2.7 Institutt for nordisk 66
A.2.8 Sámi instituhtta / Samisk institutt 67
A.2.9 Fransk institutt, Germanistisk institutt, Institutt for greske og latinske studier, Institutt for engelsk og Russisk institutt 71

A.3 Samisk forskning og undervisning ved Det juridiske fakultet 72
A.4 Samisk forskning og undervisning ved Det matematisk -naturvitenskapelige fakultet 74
A.5 Samisk forskning og undervisning ved det medisinske fakultet 77

A.5.1 Innledning - en egen seksjon for samisk / etnisk medisin 77
A.5.2 Institutt for farmasi 79
A.5.3 Institutt for medisinsk biologi - Avdeling for Arktisk Biologi (AAB) 81
A.5.4 Institutt for klinisk medisin - Avdeling for barne- og ungdomspsykiatri (ABUP) 83
A.5.5 Institutt for samfunnsmedisin 85

A.6 Samisk forskning og undervisning ved norges fiskerihøgskole (NFH) 88
A.7 Samisk forskning og undervisning ved det samfunnsvitenskapelig fakultet 91
A.7.1 Institutt for arkeologi 92
A.7.2 Institutt for filosofi 95
A.7.3 Institutt for historie 97

A.7.4 Institutt for pedagogikk 100
A.7.5 Institutt for planlegging og lokalsamfunnsforskning (IPL) 102
A.7.6 Institutt for psykologi 104
A.7.7 Institutt for religionsvitenskap 106
A.7.8 Institutt for sosialantropologi 108
A.7.9 Institutt for sosiologi 112
A.7.10 Institutt for statsvitenskap 113
A.7.11 Registreringssentralen for historiske data (RHD) 115

A.8 Samisk forskning og undervisning ved Tromsø Museum / Universitetsmuseet i Tromsø 117

A.8.1 Fagenhet for samisk etnografi 117
A.8.2 Fagenhet for nyere kulturhistorie - Nordnorsk Folkemusikksamling (NNFMS) 119

A.9 Samisk forskning og undervisning ved universitetets kompetansesenter for lærerutdanning, etter- og videreutdanning og fjernundervisning (UNIKOM) 123

A.10 Universitetsbiblioteket (UB) 126
A.11 Administrasjonen ved Universitetet i Tromsø 128
A.12 Studentsamskipnaden 129

A.12.1 Gimle barnehage - samisk / norsk avdeling 129
A.12.2 Studentenes sosialtjeneste 130

A.13 Studentpresten ved Universitetet i Tromsø 131
A.14 Sentralorganet for fjernundervisning på universitets- og høgskolenivå (SOFF) 132

A.14.1 Samiskrelatert virksomhet ved SOFF 132

1 Sammendrag

1.1 Innledning

Strategiplanarbeidet ble igangsatt i 1998 etter initiativ fra rektor Tove Bull[1]. Samisk strategiplan er en overordnet plan der hovedmålet er å skissere hvilke tiltak man ønsker å satse på innen samisk forskning ved Universitetet i Tromsø, og den skal supplere det ordinære strategiplanarbeidet ved Universitetet i Tromsø. Innenfor hvert av tiltakene vil det bli utarbeidet handlingsplaner som gir en mer detaljert oversikt over hvordan tiltakene tenkes gjennomført.

Universitetsledelsen ba Senter for samiske studier utarbeide den samiske strategiplanen, som foruten forskning også skulle omfatte utdanning, formidling og rekruttering. Universitetet i Tromsø er landets største forskningsinstitusjon for samiske forskningsspørsmål, og det vil ha stor betydning for hele forskningsfeltet hvilke prioriteringer Universitetet i Tromsø gjør. Planarbeidet tar utgangspunkt i at universitetet bør arbeide for økt samisk forskning og undervisning på flere fagområder, herunder flerfaglig forskning, samt ta sikte på økt rekruttering av samiske studenter og forskere.

Mye av strategiplanarbeidet vil bli videreført både som delutredninger og som en løpende prosess på de enkelte instituttene.

Dette sammendraget presenterer innholdet i resten av planen.

1.2 Mandat, arbeidet og arbeidsgruppens sammensetning

I kapittel 2 omtales mandatet for den samiske strategiplanen. Det faglige ansvaret for utformingen av den samiske strategiplanen har vært tillagt en arbeidsgruppe oppnevnt av styret ved Senter for samiske studier i sak SS 13/98, og har bestått av:

- Ánde Somby, styreleder (frem til 01.01.2000)
- Ivar Bjørklund, tidligere styremedlem
- Britt Kramvig, styremdlem
- Eivind Bråstad Jensen, informasjonsdirektør (fram til 01.08.1999)
- Tor-Henrik Buljo, studentrepresentant

Sekretær for gruppen har vært Lars Andreassen fra Árran, Lulesamisk senter frem til utgangen av mars 1999. Etter dette overtok Siri Johnsen ved Senter for samiske studier sekretærfunksjonen.

Etter at første utkast til strategiplan ble sendt ut på høring, har administrasjonen ved Senter for samiske studier overtatt ansvaret for redigeringen og ferdigstillelsen av planen. Planen ble lagt frem på styremøte til Senter for samiske studier 31.08.2000 under SS 36/2000 og

[1] Se Strateginotat for Universitetet i Tromsø frem til år 2010, og web-siden http://www.uit.no/tromsoflaket/1997.18/10.html med tittelen "Wenn jemand eine Reise tut".

vedtatt oversendt Universitetstyret.

Arbeidsgruppen har ønsket en bred medvirkning fra de enkelte fakulteter og institutter, andre enheter, enkeltpersoner og studentorganisasjoner. Dette er gjennomført gjennom møtevirksomhet og andre former for innspill, deriblant åpne temamøter, og dernest gjennom en høringsrunde på strategiplanen. Målsetningene har blant annet vært å:

- Gi en oversikt over samisk forskning og undervisning ved Universitetet i Tromsø.
- Skissere noen veivalg for Universitetet i Tromsø, samt foreslå konkrete forslag til tiltak innen samisk forskning, undervisning, formidling, synliggjøring m.m.
- Skape debatt om Universitetet i Tromsø sin rolle i forhold til kunnskapsbehovene i det samiske samfunnet.

Arbeidsgruppen har således ikke ønsket å utarbeide en forsknings- eller undervisningsplan som går inn på hvilke temaer det bør undervises i eller forskes på i årene fremover. Derimot er det pekt på noen universitetspolitiske utfordringer som følger av Universitetet i Tromsø sin profilering og ansvar. For nærmere beskrivelse av mandatet og arbeidsgruppens arbeid, se *kapittel 2*.

1.3 Visjoner

Kapittel 3 tar opp flere sentrale problemstillinger knyttet til begrepet "Samisk forskning", og hva samisk forskning bør være ved Universitetet i Tromsø. Teksten prøver å gripe tak i noen av de problemene som samisk forskning møter i det norske og det internasjonale forskningsmiljøet. Dette er problemstillinger knyttet til tradisjonelle faginndelinger, synliggjøring av den samiske forskningen, rekruttering av samiske studenter og forskere, samt bruk av samisk språk i forskningen.

Kapittelet prøver også å gi noen perspektiver på hvordan samisk forskning kan styrke Universitetet i Tromsø sin nasjonale og internasjonale profil, og være med å bidra til at Universitetet i Tromsø utvikler en unik regional kompetanse.

1.4 Historisk oversikt

I kapittel 4 gis en historisk oversikt over samisk forskning og undervisning ved Universitetet i Tromsø. Samisk forskning og kunnskapsoppbygging, undervisning og annen formidling om samiske forhold har stått sentralt for Universitetet i Tromsø siden etableringen. Norges forskningsråd sine ulike program har også betydd mye for å bygge opp denne kompetansen.

Gjennom forskning og kulturminneforvaltning er den samiske og flerkulturelle dimensjonen i landsdelens historie blitt synliggjort på en helt annen måte enn for bare 20 år siden. Gjennom utdanning av samiske kandidater, samt synliggjøring og heving av statusen til samisk kultur og andre regionale kulturformer, har Universitetet i Tromsø hatt betydning for det samiske samfunnet.

I 1988/89 ble det gjennomført et utredningsarbeid om samisk forskning og undervisning ved Universitetet i Tromsø, som pekte på behovet for tiltak som skulle fremme samisk forskning, tverrfaglig samarbeid, økt undervisning i samiske forhold, m.m. *Senter for samiske studier* ble etablert som følge av dette arbeidet. I de siste årene er det innført en rekke nye tiltak som skal gi økt samisk forskningsaktivitet, bedre rekrutteringen av samiske studenter, synliggjøre samisk kultur og bruken av samisk språk i administrasjon og forskning, m.m.

1.5 Forslag til tiltak

I kapittel 5 omtales alle forslag til tiltak i strategiplanen. Forslagene som presenteres er basert på de høringsuttalelsene som Senter for samiske studier mottok fra fagmiljøene. I tillegg er noen av tiltakene videreføringer fra "Handlingsplan for samisk språk ved Universitetet i Tromsø", samt innspill fra styret ved Senter for samiske studier.

Det er også utarbeidet et forslag til en prioriteringsliste. Følgende tiltak foreslås prioritert:

- Oppbygging av et urfolkssenter ved Universitetet i Tromsø
- Oppbygging av tverrfakultære forskningsprogram
- Oppbygging av rekrutteringsstillinger innenfor samisk tematikk
- Utvikling av et Masters-program og Bachelors-program i urfolksstudier
- Samisk språk som reell kvalifikasjon ved ansettelser i vitenskapelige stillinger
- Etablering av frikjøpsordninger
- Styrke institusjonssamarbeidet (Urfolksnettverket og "Forum for urfolksspørsmål i bistanden")
- Utvikle pensumlitteratur om samisk/urfolksforhold, samt utvikle pensumlitteratur på samisk
- Rekruttering av samiske studenter
- Styrke forskningsformidlingen
- Styrke rammevilkår for bruk av samisk språk
- Fast samisk representant i Universitetsstyret
- Permanentisering av semesteremne i samisk kulturkunnskap

1.6 Vedlegg A

Vedlegg A er en oversikt over samisk forskning, undervisning og andre samiskrelaterte aktiviteter ved Universitetet i Tromsø og tilknyttede institusjoner. Oversikten er basert på årsmeldinger, fagplaner, pensumlister, innspill gjennom møtevirksomhet, gjennom tilbakemeldinger i etterkant av møtene, samt høringsuttalelser. Denne oversikten ble laget i begynnelsen av 1999, med høringsfrist i juni samme år. Forandringer som har skjedd siden juni 1999 er således ikke tatt med i vedlegget.

Som det fremgår av oversikten er ikke samiske problemstillinger like integrert på alle instituttnivå. Instituttenes faglige utvikling, grad av faglig relevans og ressursmangel i form av stillinger, er selvsagt en medvirkende årsak til variasjonen, men det kan også forstås

som manglende stillingstaking til de utfordringene dette innebærer.

I henhold til mandatet var det et mål å oppdatere oversikten over samisk forskning, samt foreta en gjennomgang av fagplaner for å gi et bilde av i hvor stor grad samiske temaer er en del av undervisningstilbudet ved Universitetet i Tromsø.

2 Mandat, arbeidet og arbeidsgruppens sammensetning

Universitetsledelsen ba Senter for samiske studier ta initiativ til utarbeidelsen av en samisk strategiplan for Universitetet i Tromsø. Det faglige ansvaret for utformingen av den samiske strategiplanen har vært tillagt en arbeidsgruppe oppnevnt av styret ved Senter for samiske studier i sak SS 13/98.

Arbeidsgruppen har avholdt 5 møter siden 22. april 1998.

Arbeidsgruppen har valgt en planprosess som har tatt sikte på bred medvirkning fra fagmiljøene, studentene m.fl. Det har vært gjennomført møter med ledelsen for Universitetet i Tromsø (UiTø), alle fakultetene, samt enkelte instituttledere. Videre har det vært møter med Norges fiskerihøgskole (NFH), Tromsø Museum/Universitetsmuseet i Tromsø (samt Fagenhet for samisk etnografi), Universitetets kompetansesenter for lærerutdanning og etter- og videreutdanning (UNIKOM), Universitetsbiblioteket (UB), Studentsamskipnaden (inkludert Studentenes sosialtjeneste og Gimle barnehage), Studentpresten, de samiske studentforeningene og enkeltpersoner.

Det har i tillegg vært avholdt to åpne møter, den ene om samiske studier generelt og den andre om veivalg for samisk og urfolksforskning ved Universitetet i Tromsø.

I etterkant av møtene har det vært utarbeidet brev og referater med anmodning om å komme med oppdaterte oversikter over samisk forskning og undervisning ved instituttene og fagområdene. Noen av målsetningene for arbeidet har vært å:

- Gi en oversikt over faktisk samisk forskning og undervisning ved Universitetet i Tromsø.
- Skissere noen veivalg for Universitetet i Tromsø, samt foreslå konkrete forslag til tiltak innen samisk forskning, undervisning, formidling, synliggjøring, m.m.
- Skape debatt om Universitetet i Tromsø sin rolle i forhold til kunnskapsbehovene i det samiske samfunnet.

Planen ble så sendt ut på høring med frist for tilbakemelding 4. juni 1999. Følgende har bidratt med konstruktive innspill til planen:

- Det juridiske fakultet
- Institutt for arkeologi
- Det humanistiske fakultet
- Institutt for statsvitenskap
- Institutt for marin- og ferskvannsbiologi
- Avdeling for Arktisk Biologi
- Institutt for biologi
- Institutt for sosialantropologi
- Tromsø Museum/Universitetsmuseet i Tromsø
- Forskningsutvalget ved Universitetet i Tromsø

- Institutt for historie
- Trond Trosterud, Institutt for lingvistikk
- Institutt for kunsthistorie
- Institutt for sosiologi

Etter at første utkast til strategiplanen ble sendt ut på høring, har administrasjonen ved Senter for samiske studier overtatt ansvaret for redigeringen og ferdigstillelsen av planen. Førstekonsulent Siri Johnsen har gjennomført omredigeringene av planen. Tirsdag 15. februar 2000 ble det gjennomført et internt heldagsseminar i administrasjonen, hvor planen i sin helhet ble gjennomgått. De siste justeringer av planen er foretatt av konstituert styreleder Britt Kramvig og administrativ leder Johnny-Leo L. Jernsletten. Planen ble behandlet på styremøte til Senter for samiske studier 31.08.2000 under sak SS 36/2000 og vedtatt oversendt Universitetsstyret.

2.1 Mandatet

Følgende mandat ble gitt arbeidsgruppen av styret ved Senter for samiske studier:

1. Arbeidsgruppen består av styreleder Ánde Somby, styremedlemmene Ivar Bjørklund og Britt Kramvig, informasjonsdirektør Eivind Bråstad Jensen og studentrepresentant Tor-Henrik Buljo.

2. Arbeidsgruppen skal ha det faglige ansvaret for utformingen av den samiske strategiplanen ved Universitetet i Tromsø.

3. Sekretær for gruppen er Lars Andreassen fra Árran, Lulesamisk senter i Tysfjord.

4. Den samiske strategiplanen skal vurdere tiltak i forhold til styrking av nord-, lule- og sørsamisk forskning og undervisning ved Universitetet i Tromsø.

5. Strategiplanen skal spesielt se på muligheten for å stimulere forskning og undervisning på fagområder som ikke "tradisjonelt" har drevet med samisk forskning.

6. Det skal foretas en gjennomgang av historikken rundt samisk forskning og undervisning, samt en gjennomgang av pensumlister og studieplaner for alle fagområder for utarbeidelse av en oversikt over samisk forskning og undervisning ved Universitetet i Tromsø.

7. Videre skal det gjennomføres møter med sentraladministrasjonen, institutt- og fakultetsledelsen ved alle fakultetene, Tromsø Museum, Universitetsbiblioteket og UNIKOM for å få innspill til satsing på samisk forskning og undervisning.

8. Punktene 6 og 7 skal utgjøre grunnlagsmaterialet for utarbeidelsen av den samiske strategiplanen.

9. Strategiplanen skal utformes med to hoveddeler:

   a) en kortere prinsipiell del som er lett kommuniserbar tilbake til fagmiljøene, og

   b) en mer omfattende del hvor man gjennomgår utviklingstendensene i samisk forskning, foreslår ulike tiltak for å innføre samiske problemstillinger til nye fagområder, foreslår tiltak som gir en helhetlig satsing på samisk forskning og utpeker nye satsingsområder innen samisk forskning.

10. Strategiplanen skal utformes slik at den gir klare retningslinjer for de veivalg Universitetet i Tromsø skal gjøre for å styrke samisk forskning og undervisning i årene fremover.

11. Strategiplanen bør være ferdigstilt og lagt frem for styret i februar 1999.

3. Visjoner[2]

3.1 Innledning

Samene utgjør ett av to statskonstituerende folk i Norge, noe som er et viktig utgangspunkt når forholdene skal legges til rette for høgere utdanning og forskning både for det norske og det samiske samfunn. Hvordan bør de to statsbærende samfunnene i Norge - det norske og det samiske - legge forholdene til rette for en politikk for høgere utdanning og forskning som skal lede oss inn i det neste tusenåret?

Problemstillingen har stor relevans for Universitetet i Tromsø siden det her er tale om et landsdelsuniversitet. Som en viktig samfunnsinstitusjon forventes det at Universitetet i Tromsø kommer med vesentlige bidrag, eksempelvis når det gjelder å ivareta landsdelens flerkulturelle tradisjoner. Universitetet ble i sin tid tuftet på tanken at det i tillegg til det norske samfunnet også skulle betjene det samiske samfunnet. Av dette følger et historisk ansvar. Universitetet har i kraft av å være en statlig institusjon et medansvar for "at lægge Forholdene til Rette for at den samiske Folkegruppe kan sikre og udvikle sit Sprog, sin Kultur og sit Samfundsliv" jf. Grunnloven § 110a.

De intensjonene som er nedfelt i grunnlovsparagrafen, har også munnet ut i konkrete handlingsplaner når det gjelder ulike sektorer i samfunnet. Det tenkes her på utredningen fra Sametinget om samisk forskningspolitikk, samt Norges forskningsråd sin generelle gjennomgang av forholdet til samisk forskning. Universitetet i Tromsø står altså overfor store forskningspolitiske utfordringer - knyttet til etablering av et bærekraftig samisk forskerfellesskap. Her vil det trekkes frem noen momenter som kan være sentrale for den sistnevnte oppgaven.

Universitetet i Tromsø har et mål om å bli et internasjonalt senter for urfolksforskning. Et slikt senter må sette fokus på samisk forskning, undervisning og utdanning, samt fokus på mer generell urfolksforskning. I kapittel fem omtales dette som *Samisk forskningssenter* (Se punkt 5.1.1). Samiske forskere, forskere med samiskrelaterte forskningsfelt, forskere med urfolk som forskningsfelt og forskere fra andre urfolk vil utgjøre ryggraden i et slikt senter. Å etablere et slikt senter ved Universitetet i Tromsø vil være en nødvendig utvikling av Universitetet i Tromsø. Ifølge Sametingets utredning fra 1996 som omhandlet all samisk forskning i Norge, arbeidet hele 46 % av forskere med samiske og samisk relaterte tema ved Universitetet i Tromsø. Erfaringer fra forskning om samiske forhold, rekruttering og utdanning av samiske studenter og kompetansebygging i det samiske samfunnet, gir Universitetet i Tromsø en særstilling til å håndtere disse utfordringene fremover. Ved en etablering av et slikt senter vil det også være viktig med en videre satsing på rekruttering av urfolksstudenter, og dette forutsetter samtidig at undervisningen tilrettelegges spesielt.

Disse oppgavene representerer tre typer utfordringer. For det første er administrative rutiner ikke tilpasset en situasjon med to forskningsverdener - den norske forskningsverdenen og den samiske forskningsverdenen. En tilrettelegging for en samisk forskningsverden fordrer

[2] Dette kapittelet er i hovedsak skrevet av tidligere styreleder Ánde Somby.

godt byråkrathåndverk fra både de samiske og de norske administrative organers side.

For det andre "ser" verken lovverket eller det offentlige budsjett den samiske forskningsverdenen, og den samiske forskningsverden blir av den grunn usynlig. Synliggjøring og tilrettelegging av et livsrom for den samiske forskningsverden vil fordre godt politisk håndverk fra Stortingets og Sametingets side.

For det tredje er den samiske forskningsverden blitt fremmedgjort innenfor det alminnelige forskerfellesskapet.

I denne tilnærmingen til disse utfordringene skal vi reflektere litt over universitetet som et rom. Universitetet kan sies å ha tre grunnfunksjoner i samfunnet:

- Det er rommet hvor mennesker lærer
- Det er rommet hvor mennesker møtes
- Det er rommet hvor mennesker skal ha mulighet til å tenke grundig gjennom saker

3.2 Universitetet som lærested

Den første grunnfunksjonen til universitetet er å være et lærested - et sted hvor menneskene skal lære. Status for det samiske samfunnets vedkommende er at det fortsatt er stor knapphet på kvalifiserte personer. Universitetet skal formidle både tradisjon og nytenkning til unge mennesker. Senere i livet kommer mange av disse unge menneskene til å forvalte makt over andre mennesker. Det er derfor en stor oppgave for universitetet å formidle informasjon og forsvarlige metoder. Men like viktig er det å forsøke å formidle medmenneskelighet.

Et viktig aspekt når det gjelder rekruttering er å ta hensyn til at det samiske samfunnet som det skal rekrutteres fra, er ulikt det norske akademiske samfunnet som det rekrutteres til. Det må arbeides hardt for å få rekruttert folk inn i utdanninger som senere kan kvalifisere dem til forskere. Det positive er at man gjennom å rekruttere flere personer med samisk bakgrunn til universitetet, vil kunne føre viktig kunnskap tilbake til samfunnet. Dette kan lede til at det samiske samfunnet oppnår en større forståelse i andre samfunn. "Faremomentet" er at de samiske studentene utdanner seg bort fra sitt eget samfunn. Nå avdøde George Manuel, grunnleggeren av Verdensrådet for urbefolkninger, brukte å si at etter den formelle utdannelsen bør ungdommen gjenutdannes inn i sine egne kulturer. Han refererte til at unge mennesker ukritisk så på sine egne samfunn med juristbriller og tenkte i juriststrategier.

Rekrutteringen kan struktureres i tre strategier:

- Øke rekrutteringen av samiske studenter til universitetet
- Tilpasse utdanningen slik at flest mulig av studentene gjennomfører utdanningsprogrammene innenfor tilmålt tid
- Kvalitetssikre utdanningen slik at den ikke utdanner "bort" de samiske studentene fra sine egne samfunn

Ved Universitetet i Tromsø har det ved flere anledninger blitt understreket at bevisst satsing på rekrutteringsarbeid er viktig. Langsiktig tenkning er viktig når det skal utformes strategier for rekruttering til høgere samisk utdanning. Selv om vi er i stand til å komme med adekvate beskrivelser av situasjonen, utarbeide målformuleringer og endog skape prosesser for utdanningsrekruttering, vil rekrutteringsarbeidet ta tid.

Spørsmålet som ofte møter oss er hvordan man etablerer og ivaretar det samiske forskersamfunnet? Samenes historiske situasjon er at deres nære familie har opplevd skolesystemet som et system som har påført dem mye smerte. Skolen har vært et smertens hus for mange samer. Ved inngangen til et nytt årtusen står vi ovenfor den første generasjon samiske forskere og forskerrekrutter som ikke har en så sterk skolesmerte at de er blitt borte for det akademiske samfunnet. Vi har en historisk mulighet til å basere den samiske modernitet på vitenskapsbasert kunnskap. Den samiske skolesmerten er imidlertid noe som kommer til å forfølge det samiske samfunnet i lang tid. I dette kapittelet vil vi ta for oss noen innspill som har kommet til Universitetet i Tromsø angående institusjonen sine relasjoner til den samiske befolkningen. Det første brevet omhandler *skolesmerten*.

> *Til Universitetet,*
>
> *Mange av mine venner spurte meg ofte om jeg virkelig hadde tenkt meg til universitetet og hvordan det kunne passe. Tersklene for å ta skrittet til universitetet er fortsatt høye, og mothakene sitter dypt. Jeg tror at den kulturelle smerten kunne vært bearbeidet med en forsoningsprosess. En slik prosess kunne bestått i at de som led overlast hadde fått kommet frem med sine beretninger. Beretninger om at de ble tatt hjemmefra, om at de ikke fikk samisk mat der, om at de ikke fikk snakke samisk, om at de mistet forholdet til samiske klær, om at de ikke fikk høre samiske beretninger, om at de mistet joiken og om at de derfor begynte å se på sin egen kultur som verdiløs og dermed seg selv som verdiløse mennesker.*
>
> *Akademikeren*

Universitetet sin oppgave i forhold til problemet med å rekruttere flere samer til utdanningene sine er dels å utforme praktiske rekrutteringsprogrammer som er tilpasset de samiske studentene. Dels bør universitetet vise en klar holdning til de behov for forsoningsprosesser som er nødvendige i kjølvannet av eksempelvis skolepolitikken som samene lenge var utsatt for.

For det andre gjelder det å tilrettelegge for studentene sine muligheter til å gjennomføre utdanningene sine. Det er en rekke fagområder som har egne samiske opptakskvoter. Selv om det dessverre ikke er helt ensartet praksis i tilknytning til opptakskvotene, utgjør de utvilsomt viktige bidrag. Det har imidlertid vært påpekt at begrepet "kvote" er et uheldig begrep i denne sammenheng. Vi ønsker derfor å komme bort fra kvote-begrepet og istedet benevne studieplassene som for eksempel norske og samiske plasser.

Dessuten finnes det særskilte tiltak rettet mot samiske studenter, for eksempel på Det juridiske fakultet. Studenter som studerer juss har en praksisperiode på seks uker midt i studiet. Fakultetets ordinære tilbud er et opphold på advokatkontorer, dommerkontorer eller administrasjonskontorer for å danne seg et bilde av hvordan loven virker i praksis. Inntil nylig har samiske studenter hatt det særskilte tilbud at de i forbindelse med fakultetets praksisordning har fått muligheten til å gjøre seg kjent med juristene og rettslivet til andre urfolk. Det er ønskelig at dette gjenopptas. I tillegg til dette har studentene også hatt særskilte opplegg i forbindelse med innføringskollokvier og spesialfag. Alle fagmiljøer bør ha et bevisst forhold til de særskilte behov som gjør seg gjeldende blant de samiske studentene, og at det tilrettelegges spesielt for dem.

Universitetet bør være bevisst på at det kan være samiske særtrekk knyttet til gjennomføringen av utdanningsprogrammene. Dette innebærer at det bør vurderes å opprettes en tettere oppfølging av de samiske studentene for å unngå frafall. Likeledes har man for tiden ikke noen klar forståelse av hvem den typiske samiske student er, men det antas at det er en stor andel godt voksne mennesker blant de samiske studentene. Dette vil innebære at man i fremtiden vil vurdere om kompetansen som disse menneskene har gjennom yrkesliv og annen samfunnsdeltagelse bør kunne krediteres også innenfor et universitetssystem. Dels vil det også kunne innebære at ting som ellers ikke er sentrale problemer i en studenthverdag kan bli det, eksempelvis et tilfredsstillende barnehage- og skoletilbud for samisktalende barn. Tidligere har samiske foreldre hatt til dels store vansker med å få vertskapskommunen til universitetet til å etablere et tilbud for samiske barn.

Universitetet sine oppgaver i forhold til å tilrettelegge for studentene i gjennomføring av utdanningene sine er for det første å skaffe seg en oversikt over hvordan universitetets læringsmiljø fremtrer for de samiske studenter. Dernest bør universitetet gjennom programmer for oppfølgning, vise imøtekommenhet for den realkompetanse som disse studentene besitter, samt bidra til en tilpasning av studentenes sosiale rammeverk.

3.3 Universitetet som møtested

Den andre funksjonen universitetet har, er å være et rom hvor mennesker møtes. Her møtes mennesker hver eneste dag - i kantiner, på seminarer, på store symposier, og man kan få lært mye både ved kopimaskinen, i kantina og i universitetets korridorer.

Men hvordan skal universitetet på en best mulig måte ivareta oppgaven som møtested mellom det norske og det samiske samfunnet? Også dette aspektet kan struktureres i tre deler:

- Det samiske samfunnet og det norske bør møtes i universitetets konturer
- Det samiske samfunnet og det norske bør møtes i universitetets strukturer
- Det samiske samfunnet og det norske bør møtes i universitetets teksturer

Universitetets konturer
Målsetningen om at det samiske skal fremtre i konturene til universitetet kan gjenspeiles på flere måter. Samtidig som universitetet er en funksjonell enhet, er den også et rom. Dette

betyr at utformingen av universitetets rom ikke er uvesentlig. Hvis det samiske blir helt fraværende, blir det et problem. I så måte er det positivt at Universitetet i Tromsø har plassert en goahti[3] sentralt på universitetsområdet. Det er også positivt at det skal bygges et samisk "kulturbygg" på universitetsområdet, og at Senter for samiske studier er blitt tildelt en spesielt tilpasset fløy i det nye Teorifagbygget.

Skilting på samisk er en viktig synliggjøring av det samiske element ved universitetet, og dette arbeidet må videreføres til de bygg og anlegg som ennå ikke har fått dette.

Byggingen av det samiske "kulturbygget" vil ha stor betydning for koordineringen av samisk forskning gjennom i første rekke å skape et forskningsmiljø. Senteret vil også være nødvendig i den internasjonale satsingen på urfolksspørsmål ved universitetet, for tilretteleggingen for flerfaglige forskningsprosjekter, for bedring av studentkontakten, synliggjøringen av samisk kultur, med mer (mer om internasjonalisering under punkt 5.5).

Målsetningen om at det samiske skal fremtre i universitetets konturer går imidlertid lengre og dypere enn til spørsmålet om universitetets arkitektur. Det går på spørsmålet om det samiske er formulert i universitetets grunnmålsetninger. Videre går det på spørsmålet om det samiske er synlig når universitetets samlede forsknings- og utdanningsportefølje ses under ett. Denne strategiplanen tar sikte på dels å konsolidere situasjonen i så måte, og dels danne krefter og retninger i satsinger for å øke den samiske tilstedeværelsen også på denne mer grunnleggende måten.

Universitetets strukturer
Målsetningen om tilstedeværelsen av samiske strukturer i universitet tar utgangspunkt i måten universitetet har strukturert sin faglige virksomhet. Mer konkret går dette på universitetets faglige disiplinering, og dels på hvordan universitetets beslutningsstrømmer er utformet. Når det gjelder den faglige disiplineringen, er det alminnelig antatt at universitetets disiplinering i stor utstrekning gjenspeiler den sektorisering som ellers gjelder i samfunnet.

Sett fra samisk synsvinkel kan det noen ganger være et problem at universitet er så tett knyttet opp til det norske storsamfunnet. Noe av problemet består i at det samiske samfunnet delvis er organisert på en annen måte, og at det tilbudet som universitetets faglige disiplinering er i stand til å yte bare delvis vil kunne korrespondere med det samiske samfunnets behov. Dette kan vise seg ved at utdanning og forskning som sett fra universitetets side fremstår som tverrfaglige, fra samisk synsvinkel betraktet ikke er det. Dette henger sammen med at det finnes helt spesifikke samfunnsbehov i den samiske verden. Eksempelvis kan det nevnes at forskning på rein og reindrift er sterkt fagdelt mellom arktisk biologi og de samfunnvitenskapelige miljø. Forskning på reindrift reflekterer kunnskapsorganiseringen i akademia. Reindriften vil være tjent med at kunnskapstilfanget om reindriften i større grad integrerer både samfunnsvitenskapelige fag og naturvitenskapelig fag.

Et annet eksempel er samiske samarbeidsprosjekter internasjonalt. De samiske

[3] Goahti er det samiske ordet for gamme.

forskningsmiljøene har et tett og godt samarbeid med utdannings- og forskningsmiljøer fra andre urfolkssamfunn. Disse kommer imidlertid fra andre sektoriseringstradisjoner. Problemet har noen ganger vist seg ved at gjestestudenter og gjesteforskere møter et universitet hvor kontakten med andre faglige miljøer er så begrenset at det faglige utbyttet kan ha blitt mindre enn ønsket. Et mulig tiltak for å behjelpe denne situasjonen er beskrevet under punkt 5.1.1, om Samisk forskningssenter.

Universitetets faglige grenser er en del av de historiske lovmessigheter som gjelder i en universitetsverden. Universitetet bør imidlertid stadig arbeide for at de faglige barrierene skal bli så lave og myke som mulig. Universitetet bør vurdere å opprette en mer fleksibel enhet som vil kunne bistå tverrfaglig virksomhet både innenfor samisk og urfolksforskning. Senter for samiske studier, som ikke har en altfor nær tilknytning til noen av fagmiljøene, fremtrer i dag som det beste alternativet.

Universitetet sine beslutningsstrukturer tar utgangspunkt i den måten et norsk universitet er utformet på. Dette leder tankene hen på at de samiske beslutningsmåter i noen henseender vil kunne avvike fra de norske, og at det derfor er viktig at det fra universitetets side utøves en sensibilitet overfor det. Mer iøynefallende er det imidlertid at det pr. dato er meget få samiske representanter i universitetets toppledelse. Selv om man i de senere år har hatt samisk representasjon i Universitetsstyret, finnes det ingen fast samisk representasjon der. Dette står i skarp kontrast til Auckland University, New Zealands nasjonale universitet, hvor universitetets maorisamfunn forvalter prorektor-posisjonen. Et av tiltakene som foreslås i planen er en fast samisk representant i Universitetsstyret, se tiltak 5.1.12.

Universitetets teksturer
Målsetningen om at universitetet også bør ha samiske teksturer, kan gjenspeile seg i at universitetets fysiske utsmykning også bør ha samisk kunst og brukskunst representert.

I planleggingen av det nye Teorifagbygget ved Universitetet i Tromsø inngår også egne kontorlokaler til Senter for samiske studier, samt et eget samisk "kulturbygg" for universitetet. "Kulturbygget" vil ligge sentralt på universitetsområdet (rett på oversiden av gammen), og vil være et viktig bidrag i synliggjøringen av det samiske ved Universitetet i Tromsø. I planleggingen av dette store byggeprosjektet har synliggjøringen av det samiske både gjennom arkitektur og utsmykking vært sentral. Det søkes å integrere de samiske uttrykksformene i store deler av byggeprosjektet.

Oppsummert har universitetet allerede mange positive ordninger å bygge på som møtested. Det bør imidlertid være en uttalt målsetning at universitetet går inn for å bygge ut dette aspektet ved seg selv.

3.4 Universitetet som tenkested

Til slutt i denne tilnærmingen fokuseres det på den tredje funksjonen til universitetet - stedet hvor man skal tenke. Når det samiske samfunnet skal ta del i vitenskapssamfunnet på egne premisser, er spørsmålet hvordan en slik deltagelse skal utformes. Tre aspekter er viktige:

- Det samiske samfunnet bør bli en aktiv bruker av forskningen
- Det samiske samfunnet bør kunne bidra med innlegg i forskningens debatter
- Det samiske samfunnet bør også komme med egne bidrag til det internasjonale forskningssamfunnet

Det første aspektet er Universitetet i Tromsø sitt ansvar når det gjelder forskningsformidling til det samiske samfunnet. Det er ikke vanskelig å peke på eksempler hvor det samiske samfunnet ikke har vært i stand til å kunne nyttiggjøre seg viten fra eksisterende forskning. Det er tilstrekkelig å kaste et blikk på de samiske næringer, som ikke har kunnet nyttiggjøre seg den foredlingsteknologi som eksempelvis er tilgjengelig for bearbeiding av kjøttprodukter. Resultatet er at de samiske næringene stort sett fungerer som råvareleverandører.

Det andre aspektet er at det kreves en spesiell type kompetanse hvis man skal kunne ta del i forskningens debatter på en adekvat måte. Dette er viktige debatter, og følgelig er det viktig at også det samiske samfunnet skal komme med sine bidrag. Enkelte ganger har det hendt at forskere fra andre samfunn har gjennomført forskningsprosjekter hvor man ikke har benyttet seg av lokale kunnskapformer. Eksempelvis kan man anta at det finnes viten om laksens vandringer i Tanaelva, som dagens lakseforskere antagelig ikke kjenner til, men som har vært kjent lenge i det samiske samfunnet.

Det tredje aspektet er en etisk forpliktelse. Det samiske forskningssamfunnet vil naturlig nok være lite sammenlignet med det norske, noe som gjør at man ikke kan forvente samme mengde grunnforskningsbidrag. Man må lytte nøye til de bidrag som faktisk kommer, og skape betingelser for at man innenfor det samiske forskningssamfunnet kan la selvstendige forskere komme til syne, da dette vil være en forutsetning for å kunne delta i den internasjonale forskningsfronten. Samene er kanskje vant til å være i forsvarsposisjon, og forklare hvor særegne man kan være.

Man bør ikke gå seg vill i en slik situasjon. Samtidig bør man nok ta inn over seg at det samiske samfunn er et mye mindre samfunn i verdensmålestokk enn det norske. Således ville det være en høy ambisjon å tro at man skulle kunne bidra med beretninger som forskningens mennesker ville hatt hygge og nytte av å høre. Hvis man skal bli tatt på alvor, er det viktig å holde fast ved en målsetning om at også samene skal kunne bringe noe fangst til forskningens bord. I den videre fremstillingen vil vi bruke eksempler innenfor rettsvitenskap og forskning om dette.

Til Universitetet,

For egen del forsøker jeg å leve opp til den etiske forpliktelse vi samer har i min egen forskning. Etter min mening ser gjeldende rettssteori bare tekster. Det finnes ingen beretninger eller joiker i rettsteoriens øyne. Konsekvensen for oss samer er at våre måter å samle, fortolke og formidle informasjon, herunder også rettslig informasjon, ikke blir tellende i det rettslige rommet. Det er enkelt å se at noe blir feil ved det. Men vanskeligere blir det å si hva feilen består i. Etter min mening er det noe galt med selve rettsteorispråkets spill, og det er en teoriutviklingsoppgave å forsøke å modifisere rettsteorien således at også muntlig tradisjon får en plass. Jeg har forsøkt å nærme meg noen av grunnproblemene som melder seg i mitt doktorgradsarbeid, "Juss som retorikk". Under arbeidets gang mener jeg at jeg har konstatert visse strukturelle svakheter ved gjeldende rettsteori, og jeg håper at de forslag til fortolkninger og beskrivelser som jeg kommer med, vil være av nytte for de som jobber med rettsteori.

Hilsen Doktor'ánden

Men hvordan skal man rent praktisk nærme seg forskningens elfenbenstårn?

- Imitere den vestlige verden sin forskning?
- Forske på grunnlag av, og med utgangspunkt i, det samiske samfunnets egne tradisjoner og samfunnsliv?
- Prøve å finne nye måter for samisk forskning?

Man kan forsøke å imitere den forskningen som er gjort og som gjøres eksempelvis innen rettsforskningen. Det er et viktig arbeid som har to deler. For det første har den juridiske forskningen, som består i juridisk fortolkningsvirksomhet, rettslig eksegese. Der er mye ugjort, og det går sikkert mange livsverk for å fylle en slik oppgave. Det finnes to flotte eksempler på juridisk eksegese som er gjort innen samisk rettsforskning. Jens Edvin A. Skoghøy sine arbeider med de internasjonale rettskilder innen urfolksrett og Kirsti Strøm Bull sine arbeider i reindriftsrett, er begge viktige bidrag i så måte.

Den andre strategien som samisk forskning bør følge, er å ta utgangspunkt i et samisk kunnskapstilfang. Om forskningsverdenen ikke bare skal kunne komme med adekvate beskrivelser, men også adekvate løsninger, vil dette forutsette tverrfaglig tilnærming. Innenfor reindriftsfeltet vil kunnskap fra både naturvitenskapen, samfunnsvitenskapen, rettsvitenskapen og humaniora være verdifull. For eksempel ville forskning om økologiske forhold, om reinens og flokkens beitemønster og foropptak, kunne knyttes sammen med språkvitenskapens kunnskaper om de begreper som konstituerer denne virksomhet. Også samfunnvitenskapenes fokus på sosiale og kulturelle endringer som på ulike måte skaper endrede rammebetingelser for denne næringsutøvelsen og tradisjonsbæreren vil kunne bidra til forvaltningen av en næring i krise.

Et annet eksempel er omsetningssystemet med lakseplasser i Tanaelva, som fungerer tilfredsstillende. De norske lakseforskriftene er ikke kjent med de rettighetsprinsipper som ligger innebygget i eksisterende praksiser, og tar dermed heller ikke hensyn til disse. Det er av betydning at slike ordninger bringes frem i offentligheten og dette er forskningens formål. Samtidig kan det ligge begrensninger i å benytte norske juridiske begreper som sedvane til dette formål. Begrepet klarer ikke gripe alle nyansene i de eksisterende ordninger i laksefisket.

For å illustrere hva dette innebærer, kan vi ta utgangspunkt i ett av mange karakteristiske trekk ved det samiske samfunnet.

Samene har tradisjonelt levd i små samfunn. Det har visse implikasjoner. Én av implikasjonene er at selv etter en konflikt skal menneskene leve sammen. Rettssystemet er basert meget mer på urbane samfunn som mønstre. I en rettslig konflikt er det et ideal at partene uttaler seg med den største grad av eksplisitet. Ting skal sies rett ut og på en mest mulig tydelig måte. Hører vi for mange og tydelige sannheter fra mennesker vi er i konflikt med, kan kommunikasjonen stoppe. For et lite samfunn og dets mennesker kan dette være en krise. Det tredje brevet tar for seg *forholdet til konflikthåndtering*.

> *Til Universitetet,*
> *Min mor er eldste søster i en søskenflokk på 13 og er storfamiliens matriark. Det innebærer blant annet at hun forvalter de konflikter som måtte oppstå innen storfamilien. Praktisk skjer det ofte slik at storfamiliens medlemmer i enkelte situasjoner kan true hverandre med å ringe til Káre - min mor heter Káre. Konflikten kan gå så langt at hun blir oppringt.*
>
> *Káre bruker nesten aldri å nevne konflikten for partene selv, men hun reiser kanskje på besøk til eksempelvis kusinen og fetteren som nu ikke lenger er på talefot. Hun har gjerne sydd et par skaller, en liten veske eller noe annet. Praten går om alt annet enn konflikten. Etter en stund kan hun igjen ringe til partene og si at du er min gode slektning. Nu må vi få fred mellom deg og din fetter. Hennes konfliktmanagement har mange fine sider ved seg, idet det ikke skaper vinnere og tapere slik det rettslige konfliktmanagement gjør. Det matriarken i realiteten har gjort, er at gjennom sine gaver har hun skapt en takknemlighetsgjeld, og den bruker hun for å få til en godviljens økonomi, som hun så kan bruke til å be partene om å slutte fred. Dette er bare ett eksempel på konfliktmanagementstrategier i vår kultur. Hvis vi skal ta våre tradisjoner på alvor, må vi lære oss å observere dem og fortolke dem, slik at vi i neste omgang skal kunne velge om vi skal gjenapplisere dem i en samisk modernitet...Mange samiske barn har kollidert med kravet om eksplisitet. Da jeg selv gikk på skolen, hadde jeg etter hvert lært meg å sette norske ord etter hverandre slik at det ble meningsfylte grammatikalske uttrykk av det. Likevel ble det vanskelig når jeg skrev norskstiler. Jeg var opplært til at*

den dyktige språkbruker var den som alltid skulle kunne snakke rundt en ting, uten helst å nevne tingen ved sitt rette navn. Jeg skrev på norsk, men med en samisk språkføring og med samiske verdinormer for språklig kunnskap. Der hvor jeg skulle uttrykt meg eksplisitt, kom det implisitte uttrykk. Det kostet meg mye smerte å skjønne at skolens språk på så mange måter var forskjellig fra hjemmets språk, og jeg tror at jeg i likhet med mange samiske barn var helt alene med den smerten.

Hilsen en sønn

Dette er en praktisk problemstilling som blant annet er relevant når man forsker på samisk rettsoppfatning: Hvordan skal man oversette muntlige rettskilder og rettslige praksiser slik at domstolene skal kunne bruke dem i sin rettsanvendelse?

Forskningssamfunnets store utfordring er derfor å få aksept for muntlige og praksisbaserte rettskilder. Hvis man greier å få synliggjort disse rettskildetypene, vil problemet bare delvis være løst. Muntlig informasjon har en annen type logikk enn den deduktive logikk som brukes ved fortolkning av rettslige tekster. En deduktiv logikk bruker eksempelvis en generell term som et individuelt kasus skal anvendes på, og det fungerer bra. Men hvilken type logikk skal man bruke når man skal anvende eksempelvis en beretning som rettskilde? Fortellinger er aldri eksplisitte på hvordan rettstilstanden er eller ikke er.

Dette retter fokus på valg av metode i samisk forskning. Det må tas hensyn til den historiske erfaringen. For det andre må det tas hensyn til at man forholder seg til mennesker som snakker et språk hvor den implisitte måten å si ting på, er sentral. For den samiske forskningsverden er det en stor utfordring hvordan slikt rettslig materiale skal operasjonaliseres for å kunne bli brukt i retten og i andre formelle argumentasjonssammenhenger.

Universitetet sin forskningspolitiske strategi bør ha en tredje strategi - den tverrfakultære forskning. Det er viktig å presentere tiltak som kommer det samiske samfunnet i møte ved å initiere tverrfaglige forskningsprosjekt basert på det som er skissert ovenfor.

Den pågående media- og samfunnsdebatt omkring reindriften viser at dette er et område der tverrfaglige forskningsprosjekt er særlig viktig. Et tverrfaglig forskningsprosjekt bør inkludere både naturvitenskapelige, humanistiske og samfunnsvitenskapelige problemstillinger innenfor den samiske reindriften. Det er særlig viktig å gjøre nytte av erfaringsbasert kunnskap som utøverne av reindriften innehar, samtidig som forskerne sine forskningsresultater gjøres tilgjengelige.

Det er behov for tverrfaglig forskning, ettersom den samiske kulturen verken er noe som skjedde for 200 år siden, 50 år siden, i fjor eller i forrige uke. Det er en levende kultur, og enhver levende kultur karakteriseres ved at nye spørsmål stadig reises og brytes. Slik aktivitet leder til ny erkjennelse.

Veien til ny erkjennelse har aldri vært enkel. Til det kreves det både visdom, mot og stahet.

Universitetet som system bør være i stand til å motivere og støtte sine forskere slik at de får det nødvendige motet til å gå opp nye løyper. En motkraft, som møter forskerne nokså kjapt, er visse strukturelle trekk ved finansieringen av forskning. Den finansierene institusjon vil gjerne se praktiske resultater. På den annen side kan resultatene ofte være nokså uvisse når man forsker innovativt. Ofte fremtrer innovativ forskning kanskje først i ettertid som viktig forskning, og mye av storsamfunnenes forskning har nådd sine fremskritt gjennom at de innovative forskerne er blitt motarbeidet i sin samtid. Håpet er at det samiske samfunnet skal få muligheten til å bygge opp sin forskning ved også å ha rom for de innovative forskerne.

Når Universitetet i Tromsø skal bygge opp en samisk forskningstradisjon har universitetet både moralsk og praktisk nytte av de erfaringer som andre urfolk har høstet i sine utviklingsprosesser. Innen rettsforskning har man hatt stor nytte av å se på den forskning som er gjort av de nordamerikanske indianerne, som allerede på begynnelsen av 1960-tallet begynte med en rekrutteringspolitikk. Det er viktig at Universitetet i Tromsø også i fremtiden vil kunne dra nytte av andre urfolk sine erfaringer med å bygge opp sine respektive akademier.

Når det nå er skissert tre mulige strategier for den samiske entré i vitenskapens rom, er det samtidig også antydet at ingen av disse strategiene alene vil kunne bidra til at den samiske inntreden blir fruktbar. Hvis man bare skal imitere storsamfunnenes forskning, kan den samiske tilstedeværelsen bli borte. Det samiske kan bli underkommunisert og usynliggjort. Hvis man bare skal stole på de samiske tradisjonene, kan man lett havne på museet og inn i nokså romantiske og romantiserende prosjekter. Presserende forskningsbehov som det samiske samfunnet av i dag har, kan lett bli glemt. Hvis man skal prøve å være innovative, vil det være en umulig oppgave å finne opp nye hjul hele tiden. Bør man heller satse på å hente impulser fra vestlig forskningstradisjon, hente impulser fra den samiske tradisjon og forsøke å være innovativ? Kanskje må man være i en evig bevegelse mellom de tre strategiene - uten en gang å vite når man gjør det ene eller det andre?

4 Historisk oversikt[4]

4.1 Begrunnelser for etableringen av Universitetet i Tromsø

I debatten rundt etableringen av Universitetet i Tromsø ble det understreket at Universitetet i Tromsø hadde en rekke oppgaver å ivareta overfor landsdelens samfunnsliv i vid forstand. Behovet til minoritetene - den samiske og kvenske befolkning - ble også understreket i debatten. Ruud-komiteen ga klart uttrykk for at Universitetet i Tromsø burde få hovedansvaret i Norge for forskning og undervisning i samisk språk og kultur. Både Fagutvalget for språkfag og historie og Fagutvalget for samfunnsfag (1972) la i debatten om Universitetet i Tromsø vekt på at utvikling av flerfaglig forskning måtte knytte seg til fagtradisjonen i landsdelen og ta hensyn til "de særlige forpliktelser" med hensyn til samisk språk, historie og samfunnsliv. En slik satsing ble begrunnet ut i fra det allerede eksisterende miljøet ved Tromsø Museum/Universitetsmuseet i Tromsø (Fagenhet for samisk etnografi), og gjennom den forskningsaktiviteten som fra siste halvdel av 1960-tallet var tatt opp av sosiologer, sosialantropologer og pedagoger. I henhold til Ruud-komiteen ble de første stillingene ved Universitetet i Tromsø tildelt det samfunnsvitenskapelige og det språklige området.

4.2 Norges forskningsråds betydning

Norges forskningsråd (NFR, tidligere Norges allmennvitenskapelige forskningsråd, NAVF) har gjennom spesielle satsingsprogrammer bidratt sterkt til oppbyggingen av kompetansen i samisk språk, litteratur, kultur og historie ved Universitetet i Tromsø. Et program i regi av det humanistiske rådet - *Samisk og kvensk språk, historie og kultur* (1981-1991), og et program i regi av det samfunnsvitenskapelige rådet - *Samiske/samisk-norske studier*, hadde stor betydning for oppbyggingen av samisk forskerkompetanse. Norges forskningsråd ble opprettet 01.01.93 og har videreført deler av satsingen på samisk forskning gjennom Området for kultur og samfunn, og også andre områder i forskningsrådet. Norges forskningsråd utarbeidet i 1998 en utredning om *Samisk forskning*, som behandler kunnskaps- og rekrutteringsbehov, forskningstemaer og faglige nettverk, med mer.

I denne utredningen pekes det på Universitetet i Tromsø sin rolle som landets største forskningsinstitusjon for samiske forskningsspørsmål, og de store forskningsbehovene i det samiske samfunnet. Norges forskningsråd betoner betydningen av rekrutteringstiltak og behovet for oppbyggingen av nettverk mellom de høgere utdanningsinstitusjonene. Forskningsrådet gir økonomisk støtte til samarbeidstiltaket mellom Universitetet i Tromsø, Sámi allaskuvla / Samisk høgskole og Sámi Instituhtta / Nordisk Samisk Institutt - det såkalte *Eamiálbmotfierpmádat / Urfolksnettverket*, hvis formål blant annet er å utvikle og

[4] Oversikten er basert på følgende litteratur: "Universitetet i Tromsø 25 år" (Fulsås 1993), "Universitetet i Tromsø. Glimt fra de første 30 år" (Bull og Vorren red. 1998), "Samisk forskning og undervisning ved Universitetet i Tromsø" (Innstilling fra utvalget for å vurdere videreføring av samisk forskning og undervisning ved Universitetet i Tromsø (juni 1989).

konsolidere forskningsmiljøene ved institusjonene, utdanne flere samiske og samiskspråklige forskere.

Norges forskningsråd spiller en viktig rolle i rekruttering av samiske studenter til høgere grads studier blant annet gjennom ulike stipendordninger, men det er nødvendig at Universitetet i Tromsø selv prioriterer tiltak som tar sikte på rekruttering til samiske studier.

Våren 1999 ble Norges forskningsråds handlingsplan for samisk forskning påbegynt. Universitetet i Tromsø hadde to representanter i referansegruppen. Handlingsplanen omfatter konkretiseringer av temaområder, virkemiddelprofil og institusjonsstrategi.

4.3 Utviklingen på fagområdene ved Universitetet i Tromsø

Tromsø Museum/Universitetsmuseet i Tromsø (TMU) ble opprettet allerede i 1872, og er en av landsdelens eldste vitenskapelige institusjoner. TMU ble underlagt Universitetet i Tromsø i 1976 og fikk i 1978 ansvaret for forvaltningen av Lov om kulturminnevern, herunder den samiske delen som i 1993 ble overført Samisk kulturminneråd. I 1984 var det fire fagmiljøer som hadde et spesielt ansvar for samisk forskning, undervisning, formidling og kulturminnevern:

- Samiskseksjonen ved Institutt for språk og litteratur
- Historieseksjonen ved Institutt for samfunnsvitenskap
- Forskningsgruppa samiske studier/etniske relasjoner ved Institutt for samfunnsvitenskap
- Samisk-etnografisk avdeling ved Institutt for museumsvitenskap

I senere tid har også andre fagområder integrert samiske temaer i forskning og undervisning, for eksempel ved instituttene for arkeologi, filosofi, samfunnsplanlegging og lokalsamfunnsforskning, statsvitenskap, sosiologi, pedagogikk, og religionsvitenskap. Universitetets kompetansesenter for lærerutdanning og etter- og videreutdanning (UNIKOM), Det juridiske fakultet og Avdeling for Arktisk Biologi (AAB) ved Det medisinske fakultet, Universitetsbiblioteket (UB) og Nordnorsk folkemusikksamling (NNFMS) ved Tromsø Museum/Universitetsmuseet i Tromsø må også nevnes.

Det er stor variasjon, både mellom disse instituttene og de resterende enhetene og avdelingene ved Universitetet i Tromsø, i hvor stor grad samiske problemstillinger er eksplisitte forsknings- og undervisningstemaer. Dette, samt historisk oversikt på instituttnivå, omtales nærmere i vedlegg A om *Samisk forskning og undervisning ved Universitetet i Tromsø og tilknyttede institusjoner.*

4.3.1 Et eksempel fra Historieseksjonen / Institutt for historie[5]

Utviklingen ved fagområdene som har arbeidet med samisk forskning, illustrerer noen viktige faktorer for oppbyggingen av samisk forskningskompetanse, integrering av samiske temaer i undervisningen, utviklingen av spesielle "samiske" studietilbud, m.m.

Utviklingen på Institutt for historie brukes som eksempel på hvordan et institutt gradvis har bygget opp stor kompetanse innen samiske temaer, og hvor samiske og urfolkstemaer er en av bærebjelkene til instituttet, noe som igjen har gjort instituttet og Universitetet i Tromsø kjent internasjonalt. Instituttet viser i praksis hvilke utfordringer en står ovenfor ved en ytterligere oppbygging av samisk forskning ved Universitetet i Tromsø, og hvordan utfordringene kan møtes. Instituttet har et overordnet nasjonalt koordinerende ansvar for utviklingen av forskning og undervisning innen samisk og kvensk historie.

Instituttet har hatt gradvis oppbygging av kompetanse i samisk historie, fra enkelte kurs på midten av 1970-tallet med en vitenskapelig assistent-stilling, til 1990-tallet med eget professorat i samisk historie, spesielle studietilbud innen samisk/urfolksforskning på hovedfagsnivå, flere utdannede doktorgradsstudenter og en internasjonal profil.

I notatet til Hansen og Minde beskrives prosessen slik:

> *"...Samisk historie kom raskt på dagsordenen etter at seksjonen var etablert. Historiemiljøet ved seksjonen (Historisk klubb) arrangerte i 1975 det første seminaret som kun fokuserte på samisk historie. Foredrag om dette tema har senere blitt en gjenganger ved de årlige lokalhistoriske seminar seksjonen/instituttet har arrangert, seinest på Det XXIII nordnorske historieseminar i Vadsø i september 1998. Temaet var "Historie, etnisitet og politikk".*
>
> *Fra 1976 til og med 1982 hadde seksjonen knyttet til seg en vit.ass./NAVF-stipendiat i samisk historie. På samme tid tok flere av de fast ansatte opp forskning som i varierende grad fokuserte på dette feltet, særlig innenfor bosetninghistorie, historisk demografi, rettighets- og ressursproblematikk, samt minoritetspolitikk. En liten skare hovedfagsstudenter ble knyttet til de igangsatte prosjekter og skrev oppgaver innenfor forskningsfeltet. Fra begynnelsen av 1980-tallet ble det innenfor fordypningsdelen på grunnfag gitt (valgfritt) tilbud om spesialisering innenfor norsk minoritetspolitikk. Noen av de andre tilbudte fordypningsemnene inneholdt vesentlige samiske komponenter, således f.eks. emnet "Bosetning og økonomi i Nord-Norge fram til ca. 1600", som også fokuserte på eldre samiske tilpasningsformer og bosetning.*
>
> *En egen stilling for samisk historie ble etablert i 1984, fram til 1993 formelt øremerket som ½ mellomstilling, men i realiteten var stillingsinnehaverens forskningsinnsats konsentrert om dette feltet. Etter felles argumentasjon fra de samisk-engasjerte miljøene ved muséet, språk & litteratur, sosialantropologi og*

---

[5] Se også punkt A.7.5. *Institutt for historie*, samt notat av Lars Ivar Hansen og Henry Minde, januar 1999: "Oversikt over samisk forskning og undervisning ved Institutt for historie".

historie, ble det på slutten av 1980-tallet opprettet en ny stilling i samisk historie og kultur. Ved tilsetting i denne stillingen i 1988 ble stillingsinnehaveren, knyttet til historie, på grunn av sin fagbakgrunn. Da Senter for samiske studier ble opprettet, ble imidlertid vedkommendes arbeidsplikt overført dit, mens han fremdeles hadde sin arbeidsplass ved historie.

Fra 1993 disponerer instituttet en egen toppstilling særskilt for samisk historie. I denne perioden var det god rekruttering av hovedfagsstudenter og dr. art.studenter til forskningsfeltet. Det ble uteksaminert om lag 10 hovedfagsstudenter med avhandlinger om særskilt samiske emner, og det ble avlagt én dr.-philos.-grad. (Astri Andresen: "Omstillingstid. Nomadisk reindrift i Torne lappmark og Troms 1840 – 1920.") Særskilt til 1800- og 1900-tallets historie var rekrutteringen vært jevn.[6] *Samisk historie ble i løpet av perioden integrert på alle nivå i studiet. I tillegg er tilbudet om egen spesialisering i form av fordypningsemner på grunnfag vedlikeholdt. Nye valgfrie emner i moderne samisk historie er utviklet, og på hovedfag tilbys en realhistorisk spesialisering i urfolkshistorie.*

Historiseksjonen har deltatt aktivt i opprettelsen av et studietilbud i samisk kulturkunnskap som semesteremne; et forslag som ble reist allerede i 1989 i samband med det utredningsarbeidet som førte fram til opprettelsen av Samisk senter, men som først er blitt realisert fra høstsemestret 1998 - med stor deltakelse...

På 1990-tallet har det vært et hovedspørsmål å sikre en viss institusjonell utbygging for å bevare denne kompetansen på lengre sikt - såvel innenfor nasjonale overgripende institusjoner, som innenfor spesifikke samiske forsknings-, undervisnings- og formidlingsinstitusjoner (f.eks. lokale og regionale museer og kultursentra). I dag har vi altså et professorat som er øremerket for samisk historie, mens mange andre av de som er tilknyttet instituttet som fast ansatte, stipendiater og forskere har utført arbeider av som i ulik grad har interesse for forskningsfeltet. Det må spesielt nevnes at to forskningsrådsfinansierte doktorgradsstudenter arbeider direkte med samisk historie; nærmere bestemt om reindrift - og pressehistorie. For tiden er nærmere 10 hovedfagsstudenter i gang med avhandlinger som enten utelukkende henter sitt tema fra samisk historie, eller hvor det samiske inngår som en vesentlig tematisk bestanddel.

Institutt for historie definerer nå feltet "Samisk historie/urbefolknings- og minoritetshistorie" som ett av sine fire hovedsatsingsområder...

Gjennom vedtak i Nasjonalt Fagråd for historie, er instituttet siden 1997 også tildelt et overordnet, nasjonalt koordinerende ansvar for utviklingen av forskning og undervisning innen samisk og kvensk historie.

---

[6] En oversikt over samenes historie i etterkrigstiden er forøvrig gitt av H. Minde i "*Etterkrigshistorisk Register"* nr. 18, LOS-senteret, Bergen 1994. Dessuten har Einar Niemi gitt en bred oversikt over forskningsfeltet vedrørende samisk og kvensk historie i *"Making a Historical Culture. Historiography in Norway"*, 1995.

Som det beskrives nærmere i punkt A.7.3. *Institutt for historie,* er det utviklet samiske studietilbud ved instituttet, igangsatt en rekke forskningsprosjekter hvor instituttet samarbeider med andre institutter. Det pekes likevel på behovet for nyrekruttering til faget.

4.4 Utvalget som vurderte videreføring av samisk forskning, undervisning, populærvitenskapelig formidling og kulturminnevern ved Universitetet i Tromsø

I 1988 opprettet Universitetsstyret et utvalg som skulle vurdere videreføring av samisk forskning, undervisning, populærvitenskapelig formidling og kulturminnevern ved Universitetet i Tromsø. Utvalget overleverte sin innstilling til Universitetsstyret i juni 1989.

Noe av bakgrunnen for utvalgsarbeidet var diskusjonen som oppstod på Institutt for samfunnsvitenskap[7] som en reaksjon på sosialantropologenes forslag om å etablere et fagstudium i sosialantropologi.

Utvalget konsentrerte seg om humanistiske og samfunnsvitenskapelige fag. De mente Universitetet i Tromsø sin oppgave var å:

- Legge forholdene til rette i forhold til både det samiske og norske samfunnets behov for systematisering og generering av ny innsikt i fenomener og prosesser som har betydning for samisk samfunnsliv, kultur og språk.
- Fungere som en ressurs i forhold til det samiske samfunnet - eller deler av det - som ønsker å knytte seg til samiske tradisjoner, samisk identitet og språk - enten dette skjer ved studium/forskning i fortidige og samtidige kulturytringer, eller gjennom deltakelse i samiske kulturytringer.

Utvalget ønsket også å få en klarere forestilling om bruken av begrepet *samisk forskning.* Se punkt A.1.1. *Hva er samisk forskning og undervisning?*

4.4.1 Opprettelsen av Senter for samiske studier[8]

Utvalget foreslo blant annet opprettelsen av et *Senter for samiske studier.* Begrunnelsen var å synliggjøre Universitetet i Tromsø sine forpliktelser overfor det samiske samfunnet gjennom å prioritere og samordne forskningen og undervisningen som hadde slik relevans. Senteret skulle bidra til:

- Økt forskning og undervisning om samiske forhold
- å styrke rekruttering til samisk forskning ved Universitetet i Tromsø

[7] Det nåværende navnet er Det samfunnsvitenskapelige fakultet.

[8] Se Senter for samiske studier sine web-sider for utfyllende informasjon: http://www.uit.no/ssweb/

- å stimulere til samarbeid på tvers av faggrenser
- å samordne undervisning og forskning om samiske forhold ved Universitetet i Tromsø
- å gi informasjon og fremme kontakt nasjonalt og internasjonalt om samiske forhold

Utvalget foreslo at senteret foruten administrativt personale også skulle bestå av en forskningsveileder, to forskere og noen midlertidige stillingshjemler. Universitetsstyret har som prinsipp vedtatt at det ikke skal ansettes forskere ved de ulike sentrene for ikke å komme i konflikt med den faglige virksomheten ved fakultetene, og for å unngå fragmentering av små fagmiljøer. Forslaget om å knytte forskningstilling(er) til Senter for samiske studier er tatt opp med jevne mellomrom.

Senter for samiske studier er direkte underlagt Universitetsstyret og har således en mer selvstendig funksjon enn de andre sentrene ved Universitetet i Tromsø. Senteret ledes av et styre som oppnevnes av Universitetsstyret for to år ad gangen. Senterets bemanning består for tiden av en administrativ leder, en språkkonsulent, en studieveileder, en 50% konsulentstilling, samt en vitenskapelig mellomstilling i samisk historie og kultur. Den samiske kunstneren Iver Jåks har vært ansatt ved Senter for samiske studier som dieđadáiddár (‘artist in residence’) fra 1993 til 1999, da han gikk av med pensjon. Bakgrunnen for ansettelsen av Jåks var å styrke den kulturrelaterte kunnskap og etablere en erkjennelse om at uformell og formell kunnskap må utfylle hverandre. På grunn av nedskjæringer på budsjettet er denne stillingen kuttet, men det arbeides med å få den tilbake. Et sentralt aspekt ved urfolksforskningen er at denne må knytte an til urfolks egen kunnskap, og bidra til økt erkjennelse om at uformell og formell kunnskap er komplementære enheter.

Senter for samiske studier gjennomfører/forvalter en rekke tiltak, og av de mest sentrale tiltakene kan nevnes:

- Forvaltning av reisestøtteordninga for samiske hovedfags- og doktorgradsstudenter. Reisestøtteordninga er gjort permanent fra og med 1999.
- Tildeling av årlige strategimidler.
- Oppfølging av handlingsplan for samisk språk ved Universitetet i Tromsø.
- Arrangere seminarer og utgi rapporter i Senter for samiske studier sin skriftserie m.m.
- Forarbeid til mastergrad i urfolksstudier ved Universitetet i Tromsø.
- Planlegging av “Forum for urfolksspørsmål i bistanden” - et NORAD-finansiert prosjekt som har til hensikt å styrke Det norske urfolksprogrammet.

Senter for samiske studier har også formulert en målsetning om å være en ressurs for det samiske samfunnet gjennom å systematisere og generere ny innsikt i fenomener og prosesser som har betydning for samisk samfunnsliv, kultur og språk.

Senterets virksomhet ble evaluert i 1994 i forhold til senterets målsetninger. Det ble ansett som vanskelig å vurdere effekten av virkemidlene, men senteret ble ansett å ha profilert seg på en positiv måte i universitetsmiljøet. Denne profileringen ble særlig knyttet opp til Urfolkskonferansen i 1993, reisestøtteordningen, og det å ha lyktes i å ha skapt et

samarbeidsforhold mellom forskere innen samisk forskning ved Universitetet i Tromsø. I 1995 ble Senter for samiske studier sin frie stilling opprettholdt ved at senteret fortsatt ble underlagt Universitetsstyret, i motsetning til de andre sentrene ved Universitetet i Tromsø som ble tilknyttet Forskningsavdelingen[9]. Denne friheten ble begrunnet ut i fra senterets virksomhetsområder og målsetninger, som man mente best ble ivaretatt på en slik måte.

I forbindelse med strategiplanarbeidet var det ansett som nødvendig å vurdere Senter for samiske studier sin virksomhet i henhold til målsetningene. Se kapittel 5 om *Forslag til tiltak.*

4.4.2 Andre tiltak

Utvalget foreslo også andre tiltak:

- Semesteremne i samisk kulturhistorie. *Se punkt A.9. UNIKOM*
- Innføringskurs i samiske/samisk-norske samfunnsforhold for ex.phil.-studenter. *Se punkt A.7.2. Institutt for filosofi*
- Et seminar om samfunnsvitenskap og kunnskapspolitikk
- Større vektleggelse på samiske språkkunnskaper ved utlysning av stillinger knyttet til samisk forskning. *Se punkt 5.1.5 Samisk språk som reell kvalifikasjon ved ansettelser i vitenskapelige stillinger*
- Publisering av forskningsresultater på samisk. *Se punkt 5.1.10 Styrke forskningsforsmidlingen*

De fleste tiltakene er fulgt opp i mer eller mindre grad gjennom arbeidet ved Senter for samiske studier.

Forslaget om et *Seminar om samfunnsvitenskap og kunnskapspolitikk*, ble begrunnet med uenigheten om sameforskningens plass og de ulike formene for samfunnsfaglig forståelse som kom til syne i diskusjonen som oppstod rundt sosialantropologenes forslag om å etablere et fagstudium i sosialantropologi. Det er avholdt mange temamøter, seminarer og lignende om sameforskningens plass ved Universitetet i Tromsø siden 1989. I oppfølgingen av strategiplanarbeidet bør det derfor tas sikte på en fortsettelse av de vitenskapsteoretiske debattene, initiert av Senter for samiske studier.

[9] Roald Amundsens Senter for arktisk forskning, Senter for miljø- og utviklingsstudier (SEMUT) og Senter for kvinneforskning og kvinner i forskning.

5 Forslag til tiltak

Forskning om samiske forhold er i likhet med forskning om blant annet flerkulturelle og flerspråklige forhold, både et satsingsområde og et ansvarsområde ved Universitetet i Tromsø. Denne formuleringen tydeliggjør forskjellen mellom universitetet sine satsingsområder som kan variere over tid, og universitetet sine **ansvarsområder** som man ikke kan velge bort. I "Strateginotat for Universitetet i Tromsø for perioden fram til år 2010" under punkt 4. Forskning, sies det:

> "*Det er en sentral utfordring for Universitetet i Tromsø å utvikle seg videre som et internasjonalt tyngdepunkt både når det gjelder studier av samiske spørsmål og urfolk- og minoritetsspørsmål generelt [sic]*.
>
> *Det er naturlig at Universitetet i Tromsø ut fra sin geografiske beliggenhet og øvrige målsetninger inntar en ledende rolle innen denne type forskning*".

Innenfor Norgesnett-ideen er det en målsetning å være et nasjonalt tyngdepunkt innen samisk forskning. Sametingets utredning viste at av de 192 personene som drev med samiskrelatert forskning i Norge i 1996, befant hele 46% av disse seg ved Universitetet i Tromsø.

Forskningsutvalget etterlyser i sin høringsuttalelse Universitetet i Tromsø sine forskningsmessige utfordringer. De foreslår å utarbeide et program for forskningsbaserte problemstillinger innenfor samiske næringer.

Det er viktig å identifisere noen fagområder Universitetet i Tromsø vil satse på, da det kan føre til konflikter når man sier at man vil "styrke samisk **og** samiskrelatert forskning."

Det bør derfor etableres en arbeidsgruppe som skal peke ut noen prioriterte forskningstemaer/områder innenfor samisk/urfolksforskning. Det bør være et mål å ha et tverrfaglig/tverrfakultært perspektiv på disse områdene.

På bakgrunn av at forskning om samiske forhold er en viktig begrunnelse for opprettelsen av Universitetet i Tromsø er det naturlig og nødvendig å utarbeide noen prioriterte forslag til tiltak for perioden 2000-2010. Følgende tiltak foreslås:

- Oppbygging av et urfolkssenter ved Universitetet i Tromsø
- Oppbygging av tverrfakultære forskningsprogram
- Oppbygging av rekrutteringsstillinger innenfor samisk tematikk
- Utvikling av et Masters-program og Bachelors-program i urfolksstudier
- Samisk språk som reell kvalifikasjon ved ansettelser i vitenskapelige stillinger
- Etablering av frikjøpsordninger
- Styrke institusjonssamarbeidet (Urfolksnettverket og "Forum for urfolksspørsmål i bistanden")
- Utvikle pensum om samisk/urfolksforhold ved avdelingene/fakultetene, samt utvikle pensumlitteratur på samisk
- Rekruttering av samiske studenter

- Styrke forskningsformidlingen
- Styrke rammevilkår for bruk av samisk språk
- Fast samisk representant i Universitetsstyret
- Permanentisering av semesteremne i samisk kulturkunnskap.

5.1 Prioriterte tiltak

5.1.1 Sámi dutkanguovddáš / Samisk forskningssenter / Sami research centre

I fagmiljøene sine innspill og høringsuttalelser pekes det særlig på behovet for å styrke samordningsfunksjonen. Det rettes klare forventninger til at Senter for samiske studier knyttes nærmere til fagmiljøene, at senteret skal inneha en mer samordnende rolle, og ta initiativ til flerfaglige prosjekter, se punkt A.7 *spørsmål 9-10* og jmf. høringsuttalelse fra Institutt for statsvitenskap. Dette betinger en faglig styrking av senteret, samt at det åpnes for at det kan skje sterkere styring av forskningsaktiviteter gjennom senterets virksomhet.

To av høringsuttalelsene tar for seg konkrete tiltak som kan løse dette, og de dreier seg om å organisere Senter for samiske studier som henholdsvis "Centre of excellence" eller etter modell av "Senter for høyere studier". Forskningsutvalget sier i sin uttalelse at forskning rundt samiske spørsmål og urfolks- og minoritetsspørsmål generelt kan utvikles til et "centre of excellence", et senter for fremragende forskning, ved Universitetet i Tromsø. Senteret bør definere sin virksomhet rundt noen utvalgte faglige tema. Forskningsutvalget foreslår at styret for Senter for samiske studier bør arbeide videre med dette. Institutt for arkeologi foreslår å styrke Senter for samiske studier både økonomisk og faglig slik at det kan bygges ut til også å bli en faglig ressurs og et knutepunkt for samisk forskning, f.eks. en arena for tverrvitenskapelige forskningsgrupper etter mønster av Senter for høyere studier.

Skal senteret spille en mer aktiv rolle overfor studentene, knyttes nærmere til fagmiljøene og arbeide for en internasjonal profilering av Universitetet i Tromsø, bør kjerneoppgavene ved senteret ikke røres - snarere styrkes. Et annet viktig mål er at Senter for samiske studiers administrasjon til enhver tid skal kunne saksbehandle tospråklig.

For at Senter for samiske studier skal kunne oppfylle de krav som stilles i fremtiden, både fra andre fagmiljø på Universitetet i Tromsø og fra internasjonale miljøer, anses det som helt nødvendig at senteret bygges opp etter et helt annet prinsipp enn det som er lagt til grunn av Universitetsstyret. Dette fordi Universitetet i Tromsø må ha en sentral rolle internasjonalt når det gjelder å sette agendaen for forskning og undervisning om urfolk.

Tiltak:

1) Etablering og navn på senteret

Det etableres et internasjonalt forskningssenter for samisk og urfolksforskning ved Universitetet i Tromsø. Dette senteret er en videreføring av Senter for samiske studier slik det eksisterer i dag.

Navnet på senteret foreslås slik, med et hovednavn og en undertittel:

Samisk:	Sámi dutkanguovddáš (kun én tittel)
Norsk:	Samisk forskningssenter
	Senter for samisk og urfolksforskning
Engelsk:	Sami research centre
	Centre for Sami and indigenous research

Sentret bør omfatte såvel forskning om samiske forhold som forskning om urfolk i andre deler av verden. Den samiske komponenten skal være sentral, og fremheves spesielt. Sentret skal bidra til å samordne og styrke forskningen ved Universitetet i Tromsø, og ta mål av seg til å samle fremragende forskere innen disse fagområdene. Sentret vil da inneha en faglig kompetanse som kan være en ressurs i prosjekter tilknyttet blant annet NORAD, Norges forskningsråd og NUFU.

2) Opprettelse av arbeidsgruppe

Styret ved Senter for samiske studier foreslår at det opprettes en arbeidsgruppe som arbeider videre med opprettelsen av Samisk forskningssenter. Forslag til medlemmer i arbeidsgruppen er:

- Harald Gaski, Sámi instituhtta/Samisk institutt, Det humanistiske fakultet
- Svein Jentoft, Institutt for planlegging og lokalsamfunnsforskning, Det samfunnsvitenskapelige fakultet
- Else Grete Broderstad, Institutt for statsvitenskap, Det samfunnsvitenskapelige fakultet
- Henry Minde, Institutt for historie, Det samfunnsvitenskapelige fakultet
- En representant fra Det juridiske fakultet
- En representant fra Tromsø Museum/Universitetsmuseet i Tromsø
- Terje Lilleng, studentrepresentant, Samisk studentforening
- Monica Alterskjær Olsen, Avdeling for Arktisk Biologi, Det medisinske fakultet
- Bård A. Berg, styreleder, Senter for samiske studier
- Adm. leder, Senter for samiske studier (sekretær for gruppen)

5.1.2 Tverrfakultære forskningsprogram

"En kulturhistorisk orientert forskning kan med stor fordel bygges opp omkring større tverrvitenskapelige prosjekter." - Institutt for arkeologi

Forskningssamarbeid blir foreslått både mellom avdelinger/institutter ved Universitetet i Tromsø, og mellom Universitetet i Tromsø og andre institusjoner. Som oversikten i vedlegget om "*Samisk forskning og undervisning ved Universitetet i Tromsø og tilknyttede institusjoner*" viser, er ikke samiske problemstillinger likt integrert på instituttnivå. Instituttenes faglige utvikling, grad av faglig relevans, og ressursmangel i form av stillinger er selvsagt medvirkende til variasjonen, men det kan også forstås som manglende stillingstaking til de utfordringene dette innebærer. I punkt A.1.2. *Universitetet og forholdet til det samiske samfunnet*, ble det talt for å styrke betingelsene for samisk forskning ved de enkelte fagområdene, samtidig som det etableres ordninger som fremmer flerfaglige forskningsprosjekter (se også innspill fra Institutt for arkeologi, punkt A.7.1.).

Et aktuelt flerfaglig forskningsprosjekt er forskning på reindriftsproblematikk, der både landskapsforståelse, sosio-kulturelle endringer i reindrifta og endringer i reindriftas rammevilkår må vies oppmerksomhet. I tillegg er det viktig at eksisterende kunnskapsbygging om biologiske forhold og næringsutvikling forsterkes.

Det er et stort behov for å videreutvikle de miljøer som har viktige spørsmål som samerett, samiske sedvaner og generell urfolk-rettighetsproblematikk som sitt forskningstema. I tillegg bør disse forskningstemaene bygges ut i større flerfaglige forskningsprosjekter.

Helse- og sosialspørsmål er de senere årene blitt sett som interessante i et urfolksperspektiv. Disse spørsmålene er av vesentlig betydning for mennesker i det samiske samfunn og for mennesker i andre urfolksamfunn. Disse problemstillingene vil måtte involvere flerfaglig og tverrfakultær forskning, da både sosiale, kulturelle og biologiske/genetiske forhold vil ha betydning for folks helse, og for å få et grep om folks helseforståelse.

Det er av vesentlig betydning at man innenfor det samiske feltet er opptatt av filosofisk grunnlagsproblematikk. Dette er spørsmål av vesentlighet som vil gripe inn i alle de andre forskningsfelt og fagområder. Det vil også være viktig at man trekker dette inn i komparative sammenhenger i en større urfolkskontekst.

Tiltak:

1) Prioritering av forskningstema

Det bør etableres en arbeidsgruppe som skal peke ut noen prioriterte forskningstemaer/områder innenfor samisk/urfolksforskning. Det bør være et mål å ha et tverrfaglig/tverrfakultært perspektiv på disse områdene.

2) Finansiering av tverrfakultære forskningsprosjekt

Det igangsettes et arbeid med å få etablert og finansiert ett eller flere tverrfakultære

forskningsprosjekt innen samiske problemstillinger. Styret ved Senter for samiske studier utarbeider forslag til arbeidsgruppe.

5.1.3 Oppbygging av rekrutteringsstillinger innenfor samisk tematikk

Når det gjelder styrkingen av fagmiljøene er et forslag å bruke dagens ordning med rekrutteringsstillinger i form av *stipendiatstillinger* i større grad ved de fagområder man ønsker å prioritere, og knytte disse til forskningsprosjekter. Et annet forslag er å prioritere tildelingen av stipendiatstillinger til de som ønsker å skrive om et tema som faller inn under ansvarsområder til Universitetet i Tromsø. Utviklingen ved Institutt for historie, punkt 4.3.1. *Historieseksjonen / Institutt for historie som historisk eksempel*, viser hvordan satsingen må være langsiktig, og viser også nødvendigheten av å bruke virkemidler i form av ulike stipendordninger. Slike stimuleringstiltak kan minske spenningen som oppstår mellom den faglige autonomien og behovet for styring gjennom satsingsområder i h.h.t. de overordnede målsetningene for Universitetet i Tromsø.

Institutt for biologi etterlyser i høringsuttalelsen øremerking av en eller flere universitetsstipendiatstillinger til studier i reinens biologi. Forskningsutvalget foreslår i sin høringsuttalelse at stipendiatstillinger til samisk forskning også i fremtiden bør bli prioritert ved refordeling av stipendiatstillinger.

Tiltak:

1) Innen 2010 skal det være minst én rekrutteringsstilling innenfor samisk tematikk på hvert av de relevante fagområdene.

2) Innen 2010 skal det være minst én vitenskapelig stilling innenfor samisk tematikk på hvert av de relevante fagområdene.

3) Det må arbeides for å opprette flere post-doc-stillinger innen samisk og samiskrelaterte forskningstemaer.

5.1.4 Utvikling av Masters-program og Bachelors-program i urfolksstudier

Som følge av den internasjonale profileringen tas det sikte på å øke antallet urfolkstudenter og gjesteforskere/hospitanter ved Universitetet i Tromsø, gjennom blant annet engelskspråklige undervisningstilbud. Det er igangsatt et arbeid med å utvikle et *mastersprogram i urfolksstudier*, og man tar sikte på å nedsette et utvalg som skal se på innhold, organisering m.m. Universitetet i Tromsø har allerede foreslått en ny kategori innenfor kvoteprogrammet for utenlandsstudenter - "urfolksstudenter". På denne måten gjør man det mulig for urfolkstudenter fra alle land å søke om opptak via kvoteprogrammet. Ved Universitetet i Tromsø er det i dag tilbud om tre mastersprogram: visuell antropologi (SV-fak), internasjonal fiskeriforvaltning (NFH) og lingvistikk (Hum-fak).

En internasjonalisering betinger at nødvendig informasjonsmateriell om samiske – og urfolkstudier også finnes i engelskspråklig utgave, både i brosjyrer og på hjemmesiden på nettet.

Institutt for arkeologi støtter i sin høringsuttalelse forslaget om MA-studium i urfolksstudier. De sier det er et viktig tiltak for å styrke universitetets forskning og undervisning. Ved Institutt for arkeologi finnes det relevante emner, for eksempel kulturhistorie, kulturminnevern, landskap, hellige steder, etikk og faghistorie samt minoritets - majoritetsrelasjoner. Også ved Institutt for statsvitenskap er de positive til opprettelsen av et slikt tilbud og de finner det naturlig at også statsvitenskapelige problemstillinger kan inkluderes i dette tilbudet. Dette studiet vil fremme flerfaglig samarbeid.

Ved Institutt for sosialantropologi ser de på innføring av et MA-studium som en interessant tanke som bør utredes nærmere. De foreslår også en alternativ løsning som man bør vurdere, en "sommerskolemodell" som kan tilbys studenter og representanter for urfolksorganisasjoner. Tema her kan være: internasjonal urfolksrett, FN-systemet, samerett, konfliktssosiologi, etnisitetsbegrepet, etnopolitikk, forvaltningsordninger for urfolksanliggender, utdanningspolitikk for urfolk, urbefolkningshistorie osv. De ser for seg studiet som modulbasert med ulike deleksamener, men også med grundig fordypelse i enkelte tema. Studiet må bli interfakultært i sin oppbygging. Studiet bør også sees i sammenheng med Utenriksdepartementet sine signaler om styrking av innsats til urfolk i bistanden. Institutt for sosialantropologi påpeker også at Senter for samiske studier bør styrkes med en administrativ stilling på undervisningssiden dersom MA-studiet kommer i gang. Ved opprettelsen av en stilling som forskningskoordinator må dette sees i sammenheng med de administrative ressursene som vil kreves for å utrede, og senere organisere, en mastergrad i urfolksstudier. Det vil være viktig å ta hensyn til dette ved en videre utbygging av staben ved Senter for samiske studier.

Tiltak:

1) Fullføre arbeidet med et Mastersprogram i urfolksstudier

Det allerede igangsatte arbeidet med et Mastersprogram i urfolksstudier fullføres. Studiet søkes utformet tverrfakultært mellom Det humanistiske fakultet, Det juridiske fakultet og Det samfunnsvitenskapelige fakultet. Innholdet i en mastergrad skal gjenspeile et helhetlig perspektiv på urfolksspørsmål, og skal også ta for seg tematikker som er relevante i urfolkssammenheng.

2) BA i urfolksstudier

Universitetet i Tromsø bør i tillegg til Mastersprogram i urfolksstudier også vurdere å etablere et Bachelorprogram i urfolksstudier. I tillegg til å fungere som et kvalifiserende studium for Mastersprogrammet i urfolksstudier, vil Bachelorprogrammet også være et eget studium.

3) Planlegging av "BA in arctic studies" videreføres gjennom Arctic University

Universitetet i Tromsø er allerede involvert i arbeidet med Arctic University. Universitetet i Tromsø er representert i en arbeidsgruppe som skal utforme et konkret forslag til "BA in arctic studies". Dette studiet kan inngå som et fremtidig studietilbud ved Universitetet i Tromsø.

5.1.5 Samisk språk som reell kvalifikasjon ved ansettelser i vitenskapelige stillinger

I *Handlingsplan for samisk språk* pekes det på at samisk språk må anses som en kvalifikasjon ved ansettelser ved Universitetet i Tromsø, og som en viktig *kvalifikasjon for å kunne arbeide og/eller forske i samiske områder*.

Det foreslås videre at også *stipendiater skal kunne søke om permisjon for å studere samisk* på lik linje med ansatte i faste vitenskapelige stillinger.

Tiltak:

1) Det arbeides for å få samisk språk som en *reell* kvalifikasjon ved ansettelser ved Universitetet i Tromsø.

2) Det arbeides for at permisjonsordningen for vitenskapelige ansatte med behov for å lære seg samisk også gjelder for stipendiater.

5.1.6 Etablering av frikjøpsordninger

Mange av utfordringene ved Universitetet i Tromsø tilligger ikke de enkelte instituttene alene. Dette tilsier at vi også fokuserer på ordninger som er generelle for universitetet, f.eks. ulike samarbeidsordninger. I fler- og tverrfaglig forskning hevdes det at det ikke alltid er et ressursproblem ved Universitetet i Tromsø, men ofte et samarbeidsproblem. Utfordringen er da å skape institusjonelle arrangementer som fremmer samarbeid på tvers av faggrenser. Fra flere hold pekes det på at tverr- og flerfaglig forskning er mulig, men krever andre organisatoriske løsninger. Det vil si at enkeltforskerne ikke makter å initiere og koordinere forskningsprosjekter som er tverr- og/eller flerfaglige. Det bes da om muligheter for midler til *frikjøp av ansatte* for å gjøre et slikt koordineringsarbeid.

Det foreslås en *fast frikjøpsordning* (faste permisjonsordninger) innen urfolksforskning for å styrke samisk og samiskrelatert forskning. Dette forslaget må ses i lys av ønsket om en sterkere internasjonal profilering av Universitetet i Tromsø. Se også punkt A.2.8 *Sámi instituhtta / Samisk institutt.*

Tiltak:

Det foreslås avsatt årlige midler til frikjøp av forskere som en mulighet for å initiere nye tverrfaglige forskningsprosjekt-program.

5.1.7 Styrke institusjonssamarbeidet

Et voksende samisk forsknings- og utdanningsmiljø øker behovet for samarbeid mellom forsknings- og utdanningsinstitusjoner. Det arbeidet som har vært nedlagt i universitetets 25-årige historie kan vi i dag se fruktene av. Det er i ferd med å vokse frem en gruppe samiske forskere som holder en høy standard på sin forskning, og det er frembragt forskning av stor betydning for det samiske samfunnet. I tillegg til den kompetansen som finnes på de andre samiske forskningsinstitusjonene, Samisk høgskole og Nordisk Samisk Institutt, viser dette et vitalt internasjonalt forskningsmiljø. Det er en utfordring å vise potensialet for denne type forskning, og skape et forsknings- og undervisningsmiljø som er i tråd med profileringen.

Ikke minst vil vi understreke den betydningen etableringen av Urfolksnettverket har hatt. Urfolksnettverket er et samarbeid mellom Samisk høgskole, Nordisk Samisk Institutt og Universitetet i Tromsø. Urfolksnettverket er organisert slik at det styrker samarbeidet mellom disse institusjonene. De forskningsmiljøer som har fokus på samiskrelaterte problemstillinger, og som over tid er bygget opp, utgjør i dag grunnstammen i et forskersamfunn som er beredt til å delta i det internasjonale forskersamfunnet. Flere prosjekter er allerede etablert, for eksempel i Nicaragua, Guatemala, Nordvest-Russland, Vietnam og Botswana, for å nevne noen. Disse vil være en del av universitetets internasjonale forskningsprofil, samtidig som de både kan og bør inkludere urfolk i samarbeidet. Slike prosjekter knytter forbindelser og er en del av kunnskapsbyggingen og rekrutteringen - ikke bare for Universitetet i Tromsø - men for studenter og forskere fra våre samarbeidsland. Betydningen av disse strategier kan ikke understrekes sterkt nok. Og nettopp på Universitetet i Tromsø, med dets nærhet til det samiske samfunnet, finnes det en særegen erfaring og kompetanse som gjør universitetet rustet til å utvikle gode programmer og strategier i forhold til andre deler av verden.

En slik satsing innebærer at universitetet fremhever sin egenart innen Norgesnettet, men også innen det internasjonale universitetsfellesskapet. Dette innebærer at Universitetet i Tromsø for eksempel ønsker å delta i kunnskapsoppbyggingen i NORADs urfolksprogram, satse på økt rekruttering av urfolkstudenter, delta i utformingen av Arctic University m.m.

Tiltak:

1) Urfolksnettverket

Universitetet i Tromsø må arbeide videre for å utnytte potensialet i Urfolksnettverket. Frem til i dag har man lagt et godt fundament for utvikle dette forskningssamarbeidet. Fra og med 2002 faller NFR sin økonomiske støtte bort, og alternativ finansiering vil være nødvendig for å kunne opprettholde driften av nettverket.

2) NORADs urfolksprogram - "Forum for urfolksspørsmål i bistanden"

Universitetet i Tromsø er av NORAD bedt om å komme med forslag til utforming av et forum knyttet til NORADs urfolksprogram, kalt "Forum for urfolksspørsmål i bistanden". Senter for samiske studier har nedsatt en arbeidsgruppe som skal arbeide videre med planlegging av Universitetet i Tromsø sitt engasjement i urfolksprogrammet som helhet. Fagmiljøene er invitert til å komme med innspill til arbeidet, og arbeidsgruppen tar med seg innspillene i det videre arbeidet. Det er spesielt kompetansebyggingsdelen det vil fokuseres på, og det er da naturlig å knytte dette opp mot oppbyggingen av masters/ bachelors-program i urfolksstudier.

Primo juli engasjerte man en prosjektmearbeider, som har til oppgave å utarbeide innholdet i forumet. Foreløbige stikkord for innhold i forumet er konferanser, seminarer, forskningsformidling, informasjonsvirksomhet og nettsted.

5.1.8 Utvikle pensum om samisk/urfolksforhold, samt utvikle pensumlitteratur på samisk

Det er et mål å styrke kunnskapen om samisk samfunnsliv og samisk kultur innenfor alle fag, da universitetet utdanner fagfolk til virke innenfor ulike områder som har betydning for den samiske befolkning. Dette understrekes som et viktig tiltak av Det humanistiske fakultet i deres høringsuttalelse.

Det er ikke foretatt en egen kartlegging av behovene for pensumutvikling ved de ulike fagområdene, og det kan ikke utelukkes at det ved noen fagområder kan være nødvendig med en oppfølging. I punkt A.3. *Det juridiske fakultet*, foreslås det avsatt midler *til 1- 1 ½ årsverk tilknyttet utvikling av læremidler*. I høringsuttalelsene er det likevel noen av enhetene som legger frem ulike forslag tilknyttet undervisningen. Det juridiske fakultet foreslår å sette av midler til å utvikle en lærebok i samerett. Institutt for arkeologi vil legge vekt på styrking av undervisningstilbudet på lavere grad for å stimulere og engasjere studentene til å studere videre.

Et annet forslag er å arbeide for at de ulike grunndebatter i fagene belyses gjennom samiske problemstillinger/empiri fra nordnorske forhold. I punkt A.1.2. *Universitetet og forholdet til det samiske samfunnet*, og punkt A.7.2 *Institutt for filosofi*, pekes det på behovet for styrking av undervisningstilbudet om samiske forhold, eksempelvis på ex.fac.-nivå. Videre foreslås det at Universitetsledelsen gir signaler om at *nordområdelitteratur og dermed samisk litteratur er satsingsområder* som ikke kan nedprioriteres. Ved Institutt for arkeologi nevner de at en gjennomgang av fagplaner i historie og eventuelt styrke det samiske perspektivet er en mulig fremgangsmåte.

Utvikling av samiskspråklig pensum ved instituttene både på grunn-, mellom- og hovedfagsnivå er et viktig satsingsområde. Relevant litteratur om samiske forhold kan oversettes til samisk. Det er viktig å understreke at man med samisk språk mener både nord-, lule- og sør-samisk. Dette er også en videreføring av tiltaket "Faglige oversettelser" under Handlingsplan for samisk språk. Det humanistiske fakultet understreker i sin

høringsuttalelse viktigheten av en utvikling av undervisningstilbud på mellomfags- og hovedfagsnivå i lule- og sørsamisk.

Tiltak:

1) Pensum om samisk/urfolksforhold

Det er en målsetning at alle relevante fagområder inkluderer faglitteratur om samisk/urfolksforhold i det ordinære pensumet.

2) Pensum på samisk

Det igangsettes et arbeid med å kartlegge behovet for utvikling, eventuelt oversettelse, av pensumlitteratur til samisk ved Universitetet i Tromsø.

5.1.9 Rekruttering av samiske studenter

"Rekruttering er et hovedproblem, ikke hva det forskes på."

- Forskningsutvalget i høringsuttalelsen

En helhetlig satsing på studier av samiske forhold er avhengig av at samiske forskningstemaer synliggjøres og gis verdi. Flere innspill tyder på at samiske temaer anses av mange å være lite prestisjefylt. En slik verdiredusering kan medføre lav rekruttering til samisk forskning, og manglende vilje til å gripe fatt i utfordringene på instituttnivå.

I takt med det samiske samfunnets behov for å utdanne kandidater som skal fylle stillinger i ulike samfunnssektorer, antas det at andelen samiske studenter vil øke ved Universitetet i Tromsø. Det er et generelt økende behov for samisk kulturkunnskap i offentlig sektor, og det er en økt etterspørsel etter samisk språk- og kulturkompetanse. De fleste uteksaminerte kandidater ved Universitetet i Tromsø går inn i viktige stillinger innen forskning, undervisning, forvaltning, helsevesen og næringsliv. Det er derfor viktig å utstyre kandidatene med tilstrekkelige kunnskaper for å virke i et flerkulturelt og fleretnisk samfunn.

Institutt for historie mener at semesteremne i samisk kulturkunnskap kan ha en positiv effekt på rekrutteringen (jmf. høringsuttalelse, se for øvrig punkt 5.1.13). De ønsker å styrke rekruttering av unge forskere til feltet samisk historie, samtidig som de ser at en økende studentrekruttering generelt kan få positive ringvirkninger for forskerrekrutteringen.

Det er behov for rekrutteringstiltak som er rettet både mot personer som sikter mot lavere grads studier og de som sikter mot høgere grads studier.

Tiltak:

1) Arbeid for rekruttering

I rekruttering av studenter er det nødvendig med rammebetingelser som f.eks. informasjon utad og plass i samisk barnehage. Et tiltak som vi vil nevne spesielt er et ønske om opprettelse av en egen sosialtjeneste for samiske studenter.

Oppsøkende virksomhet til videregående skoler er en viktig arbeidsoppgave for Senter for samiske studier. Det må arbeides for at studenter i større grad kan reise til videregående skoler på sine hjemsteder for å drive informasjonsvirksomhet/rekruttering til Universitetet i Tromsø. Samisk studentforening i Tromsø (SSSR) og Samisk helsefaglig studentforening er viktige samarbeidspartnere i rekruttering av nye studenter til Universitetet i Tromsø.

2) Gjennomgang av samiske plasser ved studiene på Universitetet i Tromsø

I forbindelse med de ulike rekrutteringstiltak som allerede er nevnt er også informasjon om "kvoteordningene" viktig. Profesjonsstudiene ved Universitetet i Tromsø har egne studieplasser for samiske studenter, der søkere med samisk språkkompetanse prioriteres (samisk som første- eller andrespråk fra videregående skole eller tilsvarende). Det er viktig å få en gjennomgang av hvordan disse plassene fungerer slik at de kan tilpasses eventuelle nye behov. Noen avdelinger ved Universitetet i Tromsø har allerede påbegynt dette arbeidet. Det foreslås også at man erstatter begrepet "kvoter" med "samiske studieplasser".

3) Støtteordninger

Senter for samiske studier har i dag to ulike støtteordninger som hovedsakelig gis til hovedfagsstudenter. Både reisestøtten og strategimidlene er tiltak som bør styrkes ytterligere. Det bør fremover vurderes om støtte bør gis til studenter på lavere grad for å øke rekrutteringen til høgere studier.

Det har også blitt foreslått å opprette tre-måneders overgangsstipend for hovedfagsstudenter, slik at de kan få mulighet til å utarbeide prosjektsøknader til f.eks. Norges forskningsråd for å studere videre på doktorgradsnivå (se også punkt 5.4 Forskning). Både Institutt for arkeologi, Det humanistiske fakultet og Institutt for sosialantropologi støtter disse forslagene (jmf. høringsuttalelser).

4) Norges forskningsråds hovedfagsstipend

Et viktig rekrutteringsstiltak er å sikre en permanentisering av Norges forskningsråd sine hovedfagsstipend innen samisk forskning for alle fagområder. Institutt for biologi fremhever at det bør arbeides for at Området for kultur og samfunn i Norges forskningsråd også kan gi støtte til samisk forskning innen naturvitenskap. Dette vil styrke rekrutteringen av hovedfagsstudenter innenfor naturvitenskapelige fag, og spesielt innenfor biologi, rein og reindrift. Også stipend via Norges forskningsråds øvrige programområder bør vurderes.

5) Samiske fagdager ved Universitetet i Tromsø

Tanken bak samiske fagdager er å sette fokus på forskningsutfordringer og tematikker innen samisk forskning og urfolksforskning på de ulike fagdisiplinene, synliggjøre faglige muligheter, samt å synliggjøre personer som kan være viktige for studentene. Målgruppen er studenter, særlig på lavere grad. Målet på sikt er å øke interessen blant studentene for samiske tema og urfolkstema. Målet er også å inspirere hovedfagsstudenter når det gjelder konkrete ideer til tema for sin oppgave. Fagdagen kan senere utvikles til også å inkludere andre spørsmål, for eksempel innlegg fra hovedfagsstudenter, oversikt over aktuelle forskningsdebatter, informasjon om muligheter for å knytte seg til prosjekter, informasjon om stipendordninger og rekrutteringsstipendier, informasjon om andre tilgjengelige tjenester (studiekonsulenter, studentprest, sosialtjenesten, UBs samiske fagreferent, utvekslingsordninger, m.fl).

Det bør også vurderes å lage en organisert introduksjon av Universitetet i Tromsø for samiske studenter, etter modell av den introduksjonen utenlandske studenter får hvert høstsemester.

5.1.10 Styrke forskningsformidlingen

Som påpekt av Tromsø Museum/Universitetsmuseet i Tromsø, bør vitenskapelig og populærvitenskapelig formidling være forskere sitt ansvar (jmf. høringsuttalelse). Universitetet i Tromsø har etablert en forskningstradisjon over tid som bygger på kunnskap om samisk-norske relasjoner og flerkulturell forståelse og innsikt. Mengden og omfanget av prosjektene er omfattende, og behovet for å formidle kunnskap er derfor stort. En stor del av Universitetet i Tromsø sin virksomhet er informasjon i forhold til samiske forskningsmiljø, nasjonale og internasjonale forskningsmiljø forøvrig, samiske og norske myndigheter og samiske lokalmiljø (se innledningen til vedlegg A "Samisk forskning og undervisning ved Universitetet i Tromsø og tilknyttede institusjoner").

Den nye utstillingen Sápmi, ved Tromsø Museum/Universitetsmuseet i Tromsø er et eksempel på et viktig formidlingsprosjekt. Dette er et multimediaprosjekt med tittelen: "Sápmi - en nasjon blir til". Det dreier seg om samenes kulturelle og etnopolitiske utvikling i Norge i den siste halvdel av det 1900-tallet (jmf. høringsuttalelse Tromsø Museum/Universitetsmuseet i Tromsø).

Tiltak:

1) Publisering

Samtidig som det er viktig å legge til rette for å arrangere seminarer og populærvitenskapelige forelesninger, er det også viktig med publisering. Innenfor samisk tematikk eksisterer allerede Senter for samiske studiers skriftserie som en alternativ publiseringskilde. Videre må det arbeides for økt publisering i ulike tidsskrift herunder

samiskspråklige vitenskapelige tidsskrift.

Bruken av Internett som en del av universitetets informasjonsvirksomhet bør stimuleres. Et viktig tiltak er oppbygging av både samisk-, norsk- og engelskspråklige oversikter over samisk litteratur og urfolkslitteratur.

2) Dokumentasjonssenter for samisk kultur og samfunn

Tromsø Museum/Universitetsmuseet i Tromsø understreker viktigheten av å bygge opp Universitetet i Tromsø som et av de viktigste dokumentasjonssentrene for samisk kultur og samfunn (jmf. høringsuttalelse).

3) Forskningsformidlerstilling

Det etableres en fast stilling som forskningsformidler ved Universitetet i Tromsø. Stillingen er tenkt å være et bindeledd mellom forskermiljøet på universitetet og reindriftsnæringen. En slik stilling har eksistert midlertidig mellom 1996-99, men er nå flyttet fra universitetet.

5.1.11 Styrke rammevilkår for bruk av samisk språk

Et tiltak som vil ha innvirkning på flere av de andre tiltakene som er nevnt i dette kapittelet er å utrede de tekniske vanskelighetene med å behandle samiske bokstaver elektronisk: i databaser, på Internett, ved skriving av e-post, m.m. Både utviklingen av en samisk bibliografi (se punkt 5.4.2), Informasjons- og kommunikasjonsteknologi (se punkt 5.3.4) og utarbeidelse av visse typer studiemateriell (se punkt 5.2.3), vil være vanskelig å gjennomføre dersom dette ikke utredes.

Tiltaket søkes gjennomført i samarbeid med Samisk høgskole og Nordisk Samisk Institutt gjennom Urfolksnettverket (jmf Urfolksnettverket sin Handlingsplan 2000, punkt 1.A.6.).

Tiltak:

Det etableres et samarbeid mellom relevante fagmiljø ved Universitetet i Tromsø og andre institusjoner, som har som mål å gjøre samisk språk anvendelig i elektronisk databehandling.

5.1.12 Fast samisk representant i Universitetsstyret

Universitetets øverste organ er styret. I tillegg til rektor og prorektor har styret 7 interne representanter som velges fra vitenskapelige ansatte og stipendiater, studenter og teknisk/administrativt ansatte. Kirke-, utdannings- og forskningsdepartementet oppnevner i tillegg 2 eksterne representanter til styret. I inneværende periode (1999-2001) er det samisk representasjon i Universitetsstyret, men det finnes ingen fast samisk representant i styret.

Det bør utredes hvordan en fast samisk representasjon i Universitetsstyret kan realiseres.

5.1.13 Permanentisering av semesteremne i samisk kulturkunnskap

Semesteremne i samisk kulturkunnskap er blitt foreslått ved flere anledninger på 1970- og 1980-tallet. Senter for samiske studier oppnevnte en komite med medlemmer fra alle aktuelle fagmiljøer til å utrede behovet og mulighetene for et slikt fagtilbud. Komiteen la fram sin innstilling i årsskiftet 1995/1996.

Undervisningstilbudet kom i gang høsten 1998 på midlertidig basis med UNIKOM som administrativt ansvarlig, og instituttene for arkeologi, historie og sosialantropologi ved Det samfunnsvitenskapelige fakultet som faglige ansvarlige. Også Fagenhet for samisk etnografi ved Tromsø Museum har uttrykt ønske om å bidra på likeverdig basis.

Studietilbudet går over to semester og har fått en overveldende respons. Totalt har nærpå 100 studenter vært påmeldt. Gjennomføringsprosenten i første kull var god, tatt i betraktning at de fleste gjennomfører studiet ved siden av arbeid og andre studier. Vi ser også at offentlige organer ønsker tilpassede undervisningstilbud for sine ansatte basert på den malen semesteremnet er bygd over, og det kommer forespørsler om desentraliserte eller fjernundervisningstilbud.

Studietilbudet må nå permanentiseres, både med hensyn til faglig og administrativt ansvar. Undervisningstilbudet må gis utviklingsmuligheter

- til å utvikle nye kurstilbud og andre undervisningsformer
- til å dra inn undervisningskompetanse fra andre miljø enn de som nå bidrar
- til å etablere et administrativt støtteapparat

Tiltak:

Semesteremnet i samisk kulturkunnskap må gis økonomiske betingelser som gjør videreutvikling mulig. Det er videre viktig at fagets plass i forhold til fagmiljøene ved universitetet avklares.

5.2 Språktiltak

Handlingsplan for samisk språk[10] ble vedtatt i 1995 og er et resultat av arbeidet med å innføre samelovens språkregler ved Universitetet i Tromsø. Planen har også en målsetning om å synliggjøre samisk språk på Universitetet i Tromsø. Følgende tiltak er spesielt knyttet til denne.

[10] Handlingsplanen finnes på web-siden : http://www.uit.no/ssweb/uit/1995/95sahinh.htm

5.2.1 Språkkurs for ansatte og studenter

I *Handlingsplan for samisk språk* foreslås det *faste grunnkurs i samisk språk* beregnet på ansatte og studenter. Formålet er å fremme forståelsen av og respekten for samisk kultur, men også å heve det samiske språkets verdi som forskningsspråk**.** Institutt for historie stiller seg positiv til dette forslaget (jmf. høringsuttalelse). Det humanistiske fakultet foreslår at også kurs i andre samiske dialekter enn nordsamisk bør prioriteres, for de som allerede har kjennskap til nordsamisk (jmf. høringsuttalelse).

Det bør vurderes å etablere språkkurs på ulike nivå i praktisk samisk språk (både nord-, lule- og sørsamisk) for forskere og studenter ved Universitetet i Tromsø. I tillegg er det viktig at det legges til rette for styrking av samisk fagspråk, for eksempel ved å ha egne språkkurs i samisk fagspråk.

5.2.2 Skilting på samisk på RMH-biblioteket

UB har også hatt et eget tiltak under Handlingsplan for samisk språk. I år 2000 vil arbeidet med skilting på samisk på RMH-biblioteket avsluttes. HSJ-biblioteket har gjennom Handlingsplanen fått skiltet sine lokaler på samisk.

5.2.3 Oppdatert studiemateriell om Universitetet i Tromsø på samisk

I forbindelse med tiltaket studiemateriell under Handlingsplan for samisk språk, er det startet et arbeid med å oversette ulike typer skjema og brosjyrer fra Studieavdelingen og de ulike avdelingene ved Universitetet i Tromsø. Det er viktig at dette arbeidet videreføres og følges opp, slik at viktig studieinformasjon også finnes i en samisk versjon. Like viktig er det å gjøre kjent hvilke typer informasjon som finnes på samisk, slik at samiske studenter kan få tak i disse. Senter for samiske studier har utarbeidet en rekrutteringsbrosjyre som foreligger på nordsamisk/norsk, lulesamisk/norsk og sørsamisk/norsk.

5.2.4 Oversettertjeneste

Det bør arbeides for at Universitetet i Tromsø får sin egen samiske oversettertjeneste. Dette er viktig for å fremme bruken av samisk språk ved Universitetet i Tromsø, og må sees i sammenheng med målsetningen om å få mer samiskspråklig pensum tilgjengelig, utvikling av et samisk fagspråk, utvikling av øvrig relevant materiale, samt formidling av forskningsresultater på samisk.

5.3 Undervisningstiltak

Det framstår som en sentral utfordring å styrke minoritets- og urfolksdimensjonen i undervisningstilbudene ved Universitetet i Tromsø. Når vi diskuterer undervisningstilbud kan målgruppene deles inn i :

- Urfolkstudenter / utenlandske studenter.
- Samiske studenter og andre som er interesserte i fordypningstilbud innen minoritets- og urfolksforhold.
- Studenter generelt.

5.3.1 Opprettelsen av Avdeling for samisk helseforskning / Sámi dearvvašvuoðadutkan (Med-fak)

Senter for samiske studier har på oppdrag for Sosial- og helsedepartementet utredet mulighetene for en oppbygging av Sámi dearvvašvuoðadutkan / Samisk helseforskning ved Universitetet i Tromsø. Utredningen ble overlevert til Sosial- og helsedepartementet våren 1999.

I utredningen ble det foreslått å opprette en Avdeling for samisk helseforskning i Karasjok, hvor hovedtyngden av de ansatte skal ha sin daglige arbeidsplass. En slik lokalisering vil gi størst effekter i forhold til rekrutteringspotensialet, og nærhet til allerede etablerte samiske helseinstitusjoner. De første 5 årene foreslås det at avdelingen organiseres som en avdeling under Institutt for samfunnsmedisin ved Det medisinske fakultet.

Utredningen foreslår at det etableres et eget forskningsprogram ved avdelingen. Innholdet i programmet utarbeides i dialog med Sametinget, samiske helseinstitusjoner, Sosial- og helsedepartementet, og Sámi dearvvašvuoðadutkan / Avdeling for samisk helseforskning.

Våren 2000 ble det opprettet et interimstyre for Sámi dearvvašvuoðadutkan / Avdeling for samisk helseforskning, med tverrfaglig representasjon. Medio august engasjerte man en prosjektmedarbeider, som har til oppgave å administrere den videre oppbyggingen av avdelingen.

5.3.2 Begynnerkollokvier for samiske studenter

Det juridisk fakultet sier i høringsuttalelsen at *"Fakultetet er åpen for å tilby nye samiske studenter begynnerkollokvier hvor viderekomne studenter gir en introduksjon til studiet beregnet på 1. avdelingsstudenter. Denne ordningen er avhengig av antallet av nye samiske studenter, men anses som et viktig rekrutteringstiltak"* (jmf. punkt A.3.1.). Dette er et tiltak som også bør kunne tilbys grunnfags- og mellomfagsstudenter på andre fagområder. Mange samiske studenter og studenter som arbeider med samiske

problemstillinger ønsker en tilrettelagt undervisning innenfor disse temaer. Begynnerkollokviene trenger ikke nødvendigvis å være fagspesifikke.

5.3.3 Tverrfaglige seminar

Det er behov for å legge til rette for undervisning i samiske temaer for de som ønsker en slik fordypning. De samiske studentene har i mange år etterspurt et bredere undervisningstilbud. Dette kan være *flerfaglige seminarer på hovedfagsnivå innen teori og metode*.

Universitetet i Tromsø har lang erfaring i å benytte hovedfagsstudenter som seminarledere. Det kan også være aktuelt å bruke hovedfagsstudenter som seminarledere ved seminarer som er flerfaglig innrettet. Senter for samiske studier kan forestå ansettelser og administrering av tiltakene, i samarbeid med relevante fagområder/institutter. Når det gjelder flerfaglig seminar på hovedfagsnivå, må det foretas en avklaring i miljøene som innehar faglig tyngde på feltet. Fagenhet for samisk etnografi har arrangert lignende seminarer tidligere, og ønsker selv en sterkere tilknytning til studentene.

5.3.4 Undervisning og IKT (Informasjons- og kommunikasjonsteknologi)

Utvikling av studietilbud som tar i bruk IKT (Informasjons- og kommunikasjonsteknologi), er en utfordring. Det foregår allerede grunnfagsundervisning i samisk ved hjelp av fjernundervisning, se punkt A.9 *UNIKOM* og punkt A.14 *SOFF*, men det vil også være en del av formidlingsstrategien til Universitetet i Tromsø å undersøke behovet for en fortsatt utbygging av slike undervisningstilbud. Å være student ved Universitetet i Tromsø betinger ikke at all undervisning og veiledning skal foregå i universitetets lokaliteter. Som nevnt i punkt A.4. *Samisk forskning og undervisning ved Det matematisk- naturvitenskapelige fakultet*, er det naturlig å drøfte utviklingen av slike undervisningstilbud med Opplæringsavdelingen ved Sametinget. Se også A.2.8 *Sámi instituhtta / Samisk institutt.*

5.3.5 Veiledere ved Tromsø Museum/Universitetsmuseet i Tromsø

Det foreslås at ansatte ved Tromsø Museum/Universitetsmuseet i Tromsø kan være hovedveiledere for hovedfagsstudenter ved Universitetet i Tromsø. Dette er en følge av et ønske fra Fagenhet for etnografi ved Tromsø Museum/Universitetsmuseet i Tromsø. Dette tiltaket vil medføre en positiv studentkontakt med hovedfagsstudenter på ulike fagområder.

5.3.6 Styrke undervisningstilbudet innen rein og reindrift

Avdeling for Arktisk Biologi forslår å styrke undervisningstilbudet innen rein og reindrift gjennom blant annet utvikling av et fremtidig emne kalt "Rein og reindrift". Kurset skal være del av det nye cand.scient studiet "Arktisk landbruk og naturbruk". De foreslår at det også bør utvikles et etterutdanningskurs for å øke den generelle kompetansen om rein og reindrift i alle lag av samfunnet.

5.4 Forskning

Ut over de prioriterte forskningstiltakene under pkt 5.1 er det ønskelig å fokusere på følgende tiltak:

5.4.1 Overgangsstipend

For å styrke muligheten til at det kan etableres flere forskningsprosjekter både ved de enkelte institutter og flerfaglige prosjekter, foreslås at det settes av midler som uteksaminerte hovedfagsstudenter kan søke på for å utarbeide prosjektbeskrivelser til f.eks. Norges forskningsråd. Tildelingskriteriene til overgangsstipendet bør fokusere på tematikk fremfor karakterer. Dette er for å sikre en god rekruttering av forskere med samisk tematikk til Universitetet i Tromsø. *Overgangsstipendet* bør være på 3 måneder for hovedfagsstudenter. Se forslaget i punkt A.6. *NFH*.

5.4.2 Felles nordisk-russisk samisk bibliografi

UB samarbeider med ulike bibliotek i Sverige, Finland og Russland om å utvikle en felles nordisk-russisk samisk bibliografi. Dette kan i fremtiden bli del av et større prosjekt kalt "Digitalt samisk bibliotek". En del utredningsarbeid er allerede utført, og UB har tatt ansvar for koordineringen av arbeidet. Dette innebærer blant annet at den samiske fagreferenten vil utarbeide en prosjektbeskrivelse for å søke ekstern finansiering av prosjektet.

5.4.3 Utarbeiding av oversikt over forskningsutfordringer

De senere årene har Senter for samiske studier og UB utarbeidet gode oversikter over avlagte hovedfagsoppgaver, samiske bibliotekressurser m.m. Dette er av stor betydning for studenter som søker samiskrelatert litteratur, men også for å orientere seg om hva som er gjort av forskning innen de ulike fagområdene. En utfordring er å utarbeide oversikter over hvilke utfordringer som foreligger m.h.t. forskning innen de ulike fagområdene, muligheter for tilknytning til ressursgrupper/forskningsprosjekter m.m. I satsingen på utviklingen av

forskningsprosjekter bør denne dimensjonen has i mente. Det er naturlig at Senter for samiske studier i samarbeid med fagmiljøene kan gjøre et slikt grunnlagsarbeide. Når en slik oversikt er klar er det viktig at den gjøres kjent for forskere og studenter, for eksempel gjennom publisering på Internett.

5.4.4 Doktorgradskurs / seminarer

I den nasjonale evalueringen av dr.polit.-utdanningen er det blant annet fremmet ulike tiltak for å forbedre gjennomstrømningen av stipendiater i samfunnsfagene. Også for Senter for samiske studier vil det være naturlig i samarbeid med fagmiljøene å tilrettelegge for faglige møteplasser for stipendiater som arbeider med samisk forskning og urfolksforskning. Dette kan være ulike typer kurs og seminarer som blant annet tar utgangspunkt i vitenskapsteoretiske problemstillinger innen samisk forskning og urfolksforskning.

5.5 Internasjonalisering

"Samisk forskningssatsning ...en viktig del av ei internasjonal profilering av UiTø." - Institutt for statsvitenskap.

Flere av innspillene fra fagmiljøene poengterer at samisk forskning ikke kun angår det samiske samfunnet. Samisk forskning er også en del av de internasjonale forskningsdebattene, særlig urfolksforskning, og er en del av Universitetet i Tromsø sitt bidrag til kunnskapsoppbyggingen om urfolksforhold generelt. En satsing på samisk forskning er dermed også en viktig del av Universitetet i Tromsø sitt bidrag til den internasjonale forskningen (Jmf. høringsuttalese fra Institutt for arkeologi).

Innenfor "Internasjonalisering" foreslås følgende tiltak:

5.5.1 Utvidelse av nasjonalt kvoteprogram

Fra og med 1999 ble "reisestøtte for samiske hovedfags- og doktorgradsstudenter" permanentisert. Dette er et tiltak som gjør det mulig for samiske studenter å reise til andre urfolksuniversitet for å studere i ett semester. Universitetet i Tromsø har allerede foreslått en ny kategori innenfor kvoteprogrammet for utenlandsstudenter - "urfolksstudenter". På denne måten gjør man det mulig for urfolkstudenter fra alle land å søke om opptak via kvoteprogrammet. Dette vil gi Universitetet i Tromsø en mulighet til å øke antallet urfolksstudenter på de ulike fagene (se også tiltak 5.1.4). Senter for samiske studier bør kunne bidra med å formidle kontakt mellom studenter og urfolksuniversitetene.

5.5.2 Samarbeidsavtaler ved Universitetet i Tromsø

Universitetet i Tromsø har samarbeidsavtaler som kan relateres til samiske spørsmål med følgende land:

- Guatemala
- Russland
- Australia
- New Zealand
- Canada
- Botswana
- Nicaragua

Internasjonalt studentkontor holder for tiden på med en kartlegging av samarbeidsavtaler som Universitetet i Tromsø har inngått. Målet er å sjekke hvorvidt disse avtalene blir benyttet. En viktig del av satsing på internasjonalisering er å få slike avtaler til å virke slik at alle involverte parter deltar.

5.5.3 Konferanser

Forskningsutvalget påpeker i sin høringsuttalelse at det allerede finnes øremerkede midler til å holde internasjonale konferanser ved Universitetet i Tromsø. Institutt for sosialantropologi sier i sin høringsuttalelse at man bør vurdere en oppfølging av konferansen "Indigenous Politics and Self-Government" i 1993 og rapporten Becoming Visible.

VEDLEGG A

Samisk forskning, undervisning og andre samiskrelaterte aktiviteter ved Universitetet i Tromsø og tilknyttede institusjoner

A.1 Innledning

I henhold til mandatet var det et mål å oppdatere oversikten over samisk forskning, samt foreta en gjennomgang av fagplaner for å gi et bilde av i hvor stor grad samiske temaer er en del av pensumlister og undervisningstilbudet. I tillegg er det forsøkt å gi en oversikt over andre samiskrelaterte aktiviteter ved både Universitetet i Tromsø og tilknyttede institusjoner, som for eksempel Studentsamskipnaden.

I tillegg til møtene med fagområdene har det vært utarbeidet referater/notater fra møtene som har vært sendt tilbake for kommentarer. På møtene og i referatene/notatene har det samtidig vært anmodet om å få oppdatert oversikten over samisk forskning og undervisning.

I tillegg til tilbakemeldingene fra de enkelte instituttene, har arbeidsgruppen hatt tilgang på årsmeldinger og fagplaner. I denne oversikten brukes også opplysninger fra Sametinget sin utredning om samisk forskning (desember 1996) som kartla samisk forskning ved Universitetet i Tromsø og de andre høgere læreinstitusjonene i landet.

For å kunne gi en sammenlignbar oversikt mellom de enkelte instituttene, fagområdene og fakultetene, er det utarbeidet en liste over spørsmål som besvares gjennomgående for hvert enkelt institutt. Som det ble påpekt i kapittel 4, er det store forskjeller mellom fakultetene og de enkelte instituttene i hvor stor grad samiske problemstillinger er eksplisitte forsknings- og undervisningstemaer, og at dette blant annet må ses i sammenheng med det spesielle ansvaret enkelte fagområder fikk ved etableringen av universitetet. Vanskelighetene med å lage en sammenlignbar oversikt drøftes nærmere i punkt A.1.6 *Hvordan oversikten er bygd opp.*

A.1.1 Hva er samisk forskning og undervisning?

Begrepet samisk forskning ble drøftet i utredningen "Samisk forskning og undervisning ved Universitetet i Tromsø" i 1989. Innspillene medførte en tredelt definisjon: en *subjektorientert definisjon* hvor en legger vekt på at forskningen drives av samer, en *objektorientert definisjon* som omhandler tema for forskningen - med andre ord om forskning om samiske forhold, og en *kunnskaps- eller erkjennelsesmessig definisjon* som går ut på at det gjennom kombinasjoner av ulike disiplinært forankrede ståsteder og innenfor rammene av en samisk livsverden kan bli skapt nye tilnærmingsmåter som vil kunne kalles samisk forskning.

Begrepet er også drøftet i Sametinget sin utredning om samisk forskning (desember 1996) og Norges forskningsråds utredning om samisk forskning (november 1998). Sametinget sitt utvalg ønsket ikke å definere samisk forskning tematisk siden begrepet kan virke avgrensende på temaer for forskningen. De formulerte i stedet en målsetting for forskningen heller en begrensende definisjon. *Formålet med samisk forskning må være å framskaffe kunnskap som kan bidra til å styrke, bevare og utvikle det samiske samfunnet*. Utvalget talte dermed også for at forskning er en aktivitet som må foregå i nært samspill og forståelse med det samiske samfunnet

Norges forskningsråd mente en definisjon av et forskningsfelt *vitenskapelig sett,* bare kan utarbeides av forskningsmiljøene selv. De ønsket imidlertid å bruke begrepet med smalere betydningsinnhold i de enkelte tilfeller en definisjon er nødvendig. Norges forskningsråd mente også at forskning også innehar en videre betydning enn et rent nytteperspektiv. Dette for ikke å miste de dimensjonene ved forskningen som omfatter forskningens frie rolle, d.v.s den kritiske dimensjonen og grunnforskningen.

Arbeidsgruppen har overlatt til fagområdene selv å definere begrepet samisk forskning. I et par tilfeller har det derimot vært gitt uttrykk for at samisk forskning kan forstås både i en innskrenket og en vid betydning. I *en innskrenket betydning* er samisk forskning objektorientert. I *vid betydning* er samisk forskning også en aktivitet som kommer det samiske samfunnet til gode gjennom relevansen kunnskapen har for det samiske samfunnet, for eksempel tospråklighetsforskning, minoritets- og urfolksforskning generelt etc. Dette blir noen ganger betegnet som *samiskrelatert forskning.*

Graden av relevans for det samiske samfunnet kan også brukes som en inndeling av forskning i kategoriene: *grunnforskning, anvendt forskning,* og *utviklingsarbeid.* Skillet mellom dem kan sies å være graden av behovsstyring fra det samiske samfunnet.

Med *grunnforskning* menes den forskning som prinsipielt bare lar seg styre av reglene for forskning og det teoritilfang som finnes i akademia. Denne type forskning er som oftest initiert av forskningen selv, hvor forskeren utarbeider prosjektskisse, søker ekstern finansiering hvis nødvendig og lignende, men kan også være forskning som er en del av et grunnforskningsprogram administrert av for eksempel Norges forskningsråd eller departementene. Samisk grunnforskning kan være subjekt- og objektorientert, og ikke minst samiskrelatert. Derfor er det i utgangspunktet ingen institutter eller fagområder ved Universitetet i Tromsø som er uaktuelle eller 'fritatt' for å drive med grunnforskning som er f.eks. objektorientert eller samiskrelatert. Siden intet er så anvendbart som god grunnforskning, innebærer en satsing på samisk forskning at betingelsene for grunnforskning ved de enkelte fagområdene styrkes.

Med *anvendt forskning* menes forskning hvor brukernes behov, i større grad enn ved grunnforskning, bestemmer forskningstema. *Utviklingsarbeid* er for eksempel produksjon av læremidler eller lignende på basis av grunnforskningen eller den anvendte forskningen. Dette skal tas opp under neste punkt.

A.1.2 Universitetet og forholdet til det samiske samfunnet

I Universitetet i Tromsø sitt strateginotat er et av de overordnede mål:

> "*Universitetet har et særlig ansvar for å frambringe kunnskaper i forhold til det samiske samfunnets behov*".

Hva vi forstår med samisk forskning og undervisning må ses i forhold til de store variasjonene vi kaller samisk kultur og det samiske samfunnet. Dette burde være kjent, men det må poengteres at universitetets målsetning om å frembringe kunnskaper som kommer det samiske samfunnet til gode ikke må knyttes til en for snever forståelse av samisk kultur. Det er i mange sammenhenger vanlig å definere 'samisk kultur' som det som er forskjellig fra 'norsk kultur'. Dette innebærer at en setter likhetstegn mellom kultur og symboler på kultur. For eksempel kan det 'samiske' oppfattes å være reindrift, språket, kofter, joik osv. En følge av dette er at en med det samiske samfunnet mener områder hvor slike symboler står sterkt. Gjennom den omfattende forskningen særlig innen de samfunnsvitenskapelige og de humanistiske fagene ved Universitetet i Tromsø, er dette enkle bildet på samisk kultur endret.

En forståelse av hvordan kulturbegrepet brukes i ulike sammenhenger, er nødvendig for å unngå en uheldig avgrensning av hva en legger i samisk forskning og hvilke temaer og problemstillinger som faller inn under begrepet.

Universitetets målsetning som nevnt ovenfor indikerer et nytteperspektiv som medfører at det er behov for ordninger som kan fange opp de til enhver tid skiftende behovene som det samiske samfunnet står ovenfor. Dette innebærer blant annet behovet for at Universitetet i Tromsø kan påta seg ulike typer forskningsoppdrag med ulike grad av brukerstyring, d.v.s. oppdragsforskning/anvendt forskning og utviklingsarbeid. Formidling av forskningsresultater, og integrering av det samiske samfunnet i forskningen vil derfor være viktig.

Samtidig er det nødvendig å kunne etablere ordninger som fremmer tverr- og flerfaglige forskningsprosjekter. Mange av innspillene fra fagmiljøene peker på behovet for fokus på slike forskningsaktiviteter. En begrunnelse er blant annet at det kan være viktig å bryte med den disiplinære tenkningen på de enkelte instituttene, da det samiske samfunn kan ha formtrekk som gjør at en nedbrytning av faggrenser er nødvendig for å bygge kunnskap som reflekterer de kunnskapssystemer som finnes i det samiske samfunnet.

Universitetet i Tromsø sitt nytteperspektiv innebærer også at det samiske forskningsmiljøet ved Universitetet i Tromsø selv kan peke ut viktige forskningsområder. Dette poenget ble nevnt i innstillingen av juni 1989 hvor det het at siden forskning i seg selv er en kulturell manifestasjon, må det være et sentralt forskningspolitisk mål å legge til rette for at samiske studenter og forskere får reelle muligheter til meddeltaking og medstyring ved Universitetet i Tromsø. Forslaget om fast samisk representasjon i Universitetsstyret, en økning av strategimidlene ved Senter for samiske studier og opprettelsen av en stilling som forskningskoordinator, må ses i denne sammenheng.

Når det gjelder *samisk undervisning*, må dette forstås i videre betydning enn ren språkopplæring. Det bør være en målsetning for Universitetet i Tromsø at alle uteksaminerte kandidater uavhengig av fagområde har kjennskap til det flerkulturelle Nord–Norge, herunder samiske forhold, men det bør også være en målsetning å utvikle undervisningstilbud som blir etterspurt av samiske studenter. I denne forbindelse er utarbeidelsen av flerfaglige studietilbud-/masterprogrammer beregnet på urfolkstudenter, av særlig interesse.

A.1.3 Hensynet til de ulike samiske språkgruppene

Samisk forskning og undervisning bør også inkludere andre samiske språkgrupper enn nordsamisk. Dette innebærer at Universitetet i Tromsø må satse på å oppnå forsknings- og undervisningskompetanse i andre samiske språkgrupper, som lulesamisk og sørsamisk (se punkt A.2.1 *Innledning*, om Det humanistiske fakultet). Det er store utfordringer knyttet til rekruttering av studenter og forskere fra de ulike språkgruppene. En slik rekruttering må også ses i forhold til ansvaret de regionale høgskolene er tillagt i så måte. Eksempelvis må det søkes samarbeid og rolleavklaring med Høgskolen i Bodø og Lærerhøgskolen i Nesna/Høgskolen i Levanger når det gjelder forskning og undervisning i henholdsvis lule- og sørsamisk. Et slikt arbeid må også koordineres med Sámi allaskuvla/Samisk høgskole.

En modell kan være at Universitetet i Tromsø skal ha ansvaret for student- og forskerrekruttering, og være tyngdepunkt i samisk språkforskning sammen med Samisk høgskole. I gjennomføringen av ulike undervisningstilbud er det naturlig å samarbeide med høgskoler som har undervisningstilbud i samisk. En annen modell er at for eksempel Høgskolen i Bodø har ansvar for undervisningstilbud t.o.m. mellomfagsnivå i lulesamisk og Høgskolen i Levanger i sørsamisk, mens Universitetet i Tromsø har ansvaret for rekruttering og undervisning på hovedfags- og doktorgradsnivå.

Rektor vedUniversitetet i Tromsø har i brev overfor utdanningsminister Lilletun i januar 1999 tatt til orde for at det må satses på Universitetet i Tromsø og Det humanistiske fakultet i oppbyggingen av forsker- og undervisningskompetanse.

Universitetet i Tromsø er representert i arbeidsgruppen til Lulesamisk språk- og studiesenter ved Árran Lulesamisk senter. Ulike samarbeidstiltak vil bli drøftet i arbeidsgruppen, som for eksempel undervisningstilbud i samisk språk.

Senter for samiske studier arrangerte våren 1999 et seminar om sørsamisk forskning og utdanning, hvor rekruttering til sørsamisk forskning m.m. ble drøftet. Seminaret vil bli fulgt opp gjennom nettverksbygging, spredning av informasjon m.m.

A.1.4 Hvor mange samiske studenter er det ved Universitetet i Tromsø?

Antallet samiske studenter ved Universitetet i Tromsø er vanskelig å fastslå p.g.a. de forskjellige definisjonene av hva som er en samisk student, og at det ikke eksisterer noen form for registrering av etnisk bakgrunn/tilhørighet hos studenter ved universitetet.

Sámi Studeanttaid Searvi Romssas/Samisk studentforening i Tromsø (SSSR) og Sámi Dearvvasjvuodafágaid Studeanttaidsearvi/ Samisk Helsefaglig Studentforening organiserer til sammen ca. 80 samiske studenter, hvor flertallet er studenter ved Universitetet i Tromsø. Dette er et forholdsvis lavt tall i forhold til antallet samiske studenter som kunne vært medlemmer hvis man for eksempel legger til grunn kriteriene for å kunne melde seg inn i samemanntallet; d.v.s. at minst en oldeforelder snakket samisk (objektivt kriterium, samisk herkomst), samt at en regner seg selv som same (subjektivt kriterium). Etter et subjektivt kriterium regner en med et par hundre samiske studenter ved Universitetet i Tromsø, mens tallet nok er atskillig høyere regnet etter et objektivt kriterium.

A.1.5 Kvoter for samiske søkere

Det som er interessant i denne sammenhengen er ikke først og fremst antallet samiske studenter, men forskjelligheten blant dem og at Universitetet i Tromsø sitt samlede samisk- og samiskrelaterte virksomhet, kan ha ulik betydning for den enkelte avhengig av hva en mener med "samiske tiltak". Eksempelvis er samiskspråklige undervisningstilbud av stor betydning, for noen, mens andre legger mer vekt på religiøse tilbud ved universitetet Noen kan legge stor vekt på synliggjøring av det samiske, mens andre kan komme fra hjemmemiljø hvor denne type samiske symboler ikke er like vanlig i bruk.

Hva vi forstår med en samisk student og samiske tiltak ved Universitetet i Tromsø, må altså ses i forhold til de store variasjonene i det vi kaller samisk kultur og det samiske samfunnet. Se punkt A.1.2 *Universitetet og forholdet til det samiske samfunnet.*

Som nevnt i punkt A.5.1 *spørsmål 3*, tar Samisk Helsefaglig Studentforening opp problematikken med hvordan samisk kulturforståelse kan medføre uheldige forvaltningsordninger. Bakgrunnen for brevet var at de mente fakultetet hadde brutt forutsetningene for kvoteordningen for opptak til embetsstudiet i medisin, ved at de ga en av de to kvoteplassene til en ikke-same. Dette mente de var basert på en holdning hos fakultetet om at kun de som kan samisk kan benytte seg av disse plassene.

Studentforeningen taler for at personer som fyller kriteriene for å stå i samemanntallet kan søke om opptak på denne ordningen uavhengig om de kan dokumentere samiske språkkunnskaper eller ei. De mener de som kan dokumentere samiske språkkunnskaper bør prioriteres innenfor kvoteordningen, men gir samtidig uttrykk for at fakultetet bør tilby samisk språkundervisning til de samer som ikke snakker samisk fremfor å unngå å ta disse opp på embetsstudiet i medisin. Dette begrunner de med at resultatene av fornorskningspolitikken har medført at store grupper av samer ikke kan dokumentere samiske språkkunnskaper eller ikke har hatt anledning til å lære seg samisk verken hjemme eller i skoleverket.

De profesjonsstudiene som har studieplasser for samiske søkere per i dag er foruten medisin, sivilingeniørstudiet, jus, høgere landbruk, farmasi, fiskerikandidat, fiskehelse, havbruk og psykologi (embetsstudiet).

For å kunne søke på samiske studieplasser må en oppfylle kravene for å kunne stå i samemanntallet, men det er ingen krav om at man faktisk er registrert i manntallet.

Innenfor disse studieplassene blir søkere med samisk språkkompetanse prioritert. Med samisk språkkompetanse forstås samisk som første- eller andrespråk fra videregående skole, samisk semesteremne, Samisk språknemds språktest eller tilsvarende.

Ordningen med samiske studieplasser må ses i forhold til Universitetet i Tromsø sitt ansvar for å frembringe og formidle kunnskaper i forhold til det samiske samfunnets behov. Studieplasser for samiske søkere skiller seg i så måte ikke fra studieplassene for nordnorske søkere. Ordningene for samiske søkere fyller sin funksjon i rekrutteringssammenheng og det tales derfor for at disse ordningene opprettholdes for profesjonsstudiene.

Det ble avholdt et temamøte med de samiske studentforeningene i gammen 15.oktober 1998 (Sámi studeanttaid searvi Romssas og Sámi Dearvvasvuodafágaid Studeanttaidsearvi). Studentforeningene ble bedt om å komme med innspill på planens innhold ut i fra stikkordene: forskning, undervisning, rekruttering, organisering, fysisk rom, og samarbeid med andre undervisningsinstitusjoner.

A.1.6 Hvordan oversikten er bygd opp (oversikt over spørsmålene)

Det er problematisk å lage en oversikt som skal være sammenlignbar samtidig som variasjonen og de faktiske samiskrelaterte aktivitetene ved fagområdene blir synliggjort. Her gjøres imidlertid et forsøk på dette ved å stille noen kjernespørsmål, samtidig som aktivitetene beskrives nærmere/utdypes i hvert enkelt tilfelle.

Hvert enkelt institutt, hver fagenhet m.m. er i seg selv unik og satt opp mot hverandre vil variasjonen mellom fagområdene kunne gi et skjevt inntrykk av de faktiske aktivitetene. Målt opp mot f.eks. Sámi instituhtta / Samisk institutt ved Det humanistiske fakultet eller Fagenhet for samisk etnografi ved Tromsø Museum/Universitetsmuseet i Tromsø, vil andre institutter ikke fremstå med like mange ‘ja-svar’, uten at det dermed kan sies at de ikke er sitt ansvar bevisst. På den annen side synliggjør denne fremgangsmåten de fagområder hvor det skjer lite eller intet. Neste steg får være å diskutere hvordan og i hvor stor grad disse skal omfattes av målsetningene ved planarbeidet.

Der det anføres f.eks. “ikke kjent/nei”, betyr det at arbeidsgruppen ikke innehar opplysninger/svar, og det bes om at instituttene følger dette opp. De spørsmålene som ble formulert er følgende:

1. Har fakultetet/fagområdet/instituttet/seksjonen formulert eksplisitte samiske målsetninger?

2. Gjenspeiles målsetningene i pensumlister og undervisning?

3. Er det samiske studenter ved de ulike fagene og er det utarbeidet en rekrutteringspolitikk for de ulike nivåene på fagene?

4. Drives det samisk grunnforskning og anvendt forskning?

5. Drives det samiskrelatert forskning?

6. Er det deltakelse i samiske (flerfaglige) forskningsprosjekter eller andre samarbeidsprosjekter?

7. Drives det utviklingsarbeid?

8. Er det opprettet dialog med Senter for samiske studier i forbindelse med utarbeidelsen av samisk strategiplan?

9. Er det formulert planer eller visjoner om å påbegynne eller fortsette arbeidet med samiske problemstillinger?

10. Er det formulert ønske om samarbeid med/bistand av andre enheter ved Universitetet i Tromsø i forbindelse med forskning, undervisning, prosjektarbeid m.m.?

11. Andre forslag til tiltak m.m.

De enkelte spørsmålene skal kommenteres:

1. Som beskrevet i forrige kapittel har noen fagområder vært tillagt et særskilt ansvar for samiske spørsmål. Her pekes det på om også andre fagområder har formulert lignende målsetninger.

2. Spennvidden er mellom fag som har samiske temaer som egne forelesningsrekker eller bolker, mens andre har ingen eller kun enkelte samiskrelaterte artikler på pensumlisten, og tilsvarende manglende undervisning.

3. Med rekrutteringspolitikk forstås om det er formulert ønsker om å rekruttere samiske studenter og om det er iverksatt eller foreligger planer om å arbeide for dette.

4-7. Spørsmålene er basert på inndelingen/definisjonene foretatt i drøftingen ovenfor.

8. Her anføres det om de enkelte fagområdene har deltatt på møter, svart på henvendelser i forbindelse med strategiplanarbeidet, eller på annen måte vært i dialog med senteret (vil også omfatte innspillene mottatt i høringsrunden).

9. Dette omfatter forslag/innspill som er fremkommet i løpet av planprosessen.

10. Dette omfatter for eksempel Senter for samiske studier, Sentraladministrasjonen og andre.

11. Gjelder andre forslag til tiltak, aktiviteter m.m. som ikke er omfattet av de foregående spørsmålene.

A.2 Samisk forskning og undervisning ved Det humanistiske fakultet

A.2.1 Innledning

1. *Har fakultetet formulert eksplisitte samiske målsetninger?*

I budsjettforslaget for 1998 heter det:

> "*Fakultetet sitt ansvar for samisk forsking og undervisning må nemnast særskild. Vi har hovudansvaret for at samisk humanistisk vitskap vert utvikla og ført vidare. Samisk institutt har hatt store rekrutteringsproblem, og fakultetet og Universitetet vurderer spesielle tiltak for å få løyst desse problema. Det er og naudsynt at fakultetet og Universitetet arbeider i alle samanhenger for å gjere det klårt at sjølv om vi har eit særskild ansvar for samiskfaget, så er dette i høgste grad og eit nasjonalt ansvar*".

Utgangspunktet for den faglige virksomheten ved Det humanistiske fakultet er at fakultetet hører hjemme på et universitet i Nord-Norge. Som ved andre universitet står forskning på globale forhold og utvikling av allmenne teorier og metoder for utforsking av språk-, litteratur- og kulturfenomen sentralt, men fakultetet har også et særlig ansvar for å arbeide med de spesielle språkforholdene, litteraturen og kulturen i landsdelen.

2. *Gjenspeiles målsetningene i pensumlister og undervisning?*

Som det fremgår av oversikten er det store forskjeller mellom de 12 instituttene ved fakultetet. 7 av instituttene har samiske- eller samiskrelaterte artikler på pensumlistene, og undervisning i samiske- eller samiskrelaterte temaer.

Institutt for nordisk er definert etter språkgruppen og ikke etter geografiske kriterier. Samisk innhold i dette studiet er derfor i utgangspunktet ikke aktuelt. Universitetets regionale ansvarsområde og generelle profilering bør i langt sterkere grad enn i dag kunne leses av fagplaner, litteraturlister og i undervisningen. I et møte mellom dekan Toril Swan og arbeidsgruppen 25. september 1998, ble det for eksempel drøftet om ikke semesteremnet i nordnorsk litteratur i større grad bør være basert på et litteraturgeografisk perspektiv.

3. *Er det samiske studenter ved de ulike fagene, og er det utarbeidet en rekrutteringspolitikk for de ulike nivåene på fagene?*

I notatet fra dekan Swan pekes det på behovet for å rekruttere samiske studenter i første rekke til samisk, men også til de andre fagene. Foruten om Sámi instituhtta / Samisk institutt vet vi ikke hvor mange samiske studenter det er ved de enkelte fagene. Nye virkemidler som for eksempel hovedfagsstipend er luftet som en ordning på Sámi instituhtta / Samisk institutt.

På møtet sa dekan at Det humanistiske fakultet sliter med lav studentrekruttering generelt

og lave budsjetter blant annet som følge av dette. Dermed oppstår det ekstra stor konkurranse om forskningsmidler.

Et utvalg som skal se på studentrekruttering generelt er nedsatt sentralt ved Universitetet i Tromsø.

Fakultetet ønsker også å bli et forsøksfakultet som kan fravike fra den eksisterende undervisnings- og eksamensordningen. Dette innebærer en sterkere vektlegging på oppgaveskriving m.m. (Se for øvrig "Bedre læring for nye tider", Universitetet i Tromsø sin undervisningsprofil i Norgesnettet).

Rekruttering av fagpersoner til Sámi instituhtta / Samisk institutt (særlig på språksiden) anses som en kjempeutfordring. Dette aktualiseres ytterligere siden instituttet ønsker å ha faglig ansvar for utdanning av kandidater i lule- og sørsamisk. Det skal søkes om en professor II stilling og en stipendiatstilling tilknyttet disse dialektene. Det lyses nå ut en stipendiatstilling i samisk litteratur. Se for øvrig punkt A.1.3 *Hensynet til de ulike samiske språkgruppene,* og punkt A.2.8 *Sámi instituhtta / Samisk institutt.*

4-6. Drives det samisk grunnforskning og anvendt forskning? Drives det samiskrelatert forskning? Er det deltakelse i samiske (flerfaglige) forskningsprosjekter eller andre samarbeidsprosjekter?

Det drives samisk forskning ved 5 av instituttene, samiskrelatert forskning ved 3 institutter og ansatte ved 3 institutter inngår i ulikt samarbeid i forskning og undervisning.

7. Drives det utviklingsarbeid?

Fremgår i liten grad av dokumentene og innspillene.

8. *Er det opprettet dialog med Senter for samiske studier i forbindelse med utarbeidelsen av samisk strategiplan?*

På møtet referert ovenfor, orienterte dekan Toril Swan om eksisterende samisk – og samiskrelatert forskning ved instituttene og de pågående utviklingsprosessene ved fakultetet. I etterkant av møtet utarbeidet dekan et notat. Sámi instituhtta / Samisk institutt er kontaktet direkte og Harald Gaski har utarbeidet et notat om situasjonen. De andre instituttene med unntak av enkeltpersoner, har ikke vært kontaktet før høringsrunden.

9-11. Er det formulert planer eller visjoner om å påbegynne eller fortsette arbeidet med samiske problemstillinger? Er det formulert ønske om samarbeid med/bistand av andre enheter ved UiTø i forbindelse med forskning, undervisning, prosjektarbeid m.m.? Andre forslag til tiltak m.m.?

Universitetet i Tromsø har innenfor rammen av Norgesnett-ideen hatt som sine uttalte mål å ta spesielt ansvar for enkelte områder og utvikle disse til nasjonale tyngdepunkt. Som nevnt ovenfor peker Det humanistiske fakultet på sitt ansvar for samisk forskning og

undervisning. Se punkt A.1.3 *Hensynet til de ulike samiske språkgruppene,* hvor det pekes på det nasjonale ansvaret for samisk språkforskning og behovet for å bygge opp forsknings- og undervisningskompetanse i de ulike samiske språkgruppene.

Et annet eksempel på en slik 'nasjonal arbeidsdeling' mellom de ulike universitetene, kan være forskningsprosjekt "Nasjonalt korpus for språkteknologi" til Norges Forskningsråd[1]. Universitetet i Tromsø planlegger et større prosjekt for å arbeide med ulike aspekt ved samisk språkteknologi, og det er søkt om forprosjektmidler til dette. Dette prosjektet vil være både tverrfaglig og tverrfakultært, under ledelse av Sámi instituhtta / Samisk institutt.

I notatet fra dekan pekes det på behovet for en aktiv rekrutteringspolitikk og et nærmere samarbeid med Senter for samiske studier i denne og andre anledninger.

A.2.2 Institutt for allmenn litteraturvitenskap

1. *Har instituttet formulert eksplisitte samiske målsetninger?* Nei.

2. *Gjenspeiles målsetningene i pensumlister og undervisning?*

Det brukes samisk litteratur i undervisningen på mellom- og hovedfag. Johan Henrik Schimanski har ledet seminarer i roman & nasjon og i postkolonial litteratur.

3. *Er det samiske studenter ved de ulike fagene, og er det utarbeidet en rekrutteringspolitikk for de ulike nivåene på fagene?*

Schimanski er veileder for 2 samiske hovedfagsstudenter i litteraturvitenskap.

4. *Drives det samisk grunnforskning og anvendt forskning?* Nei.

5. *Drives det samiskrelatert forskning?*

Schimanski har tidligere forsket på walisisk språk og er opptatt av temaer innen grenseteoretiske perspektiver på bruk av litterær genre og på krysningspunktet nasjon/litteratur, postkolonialistisk teori, "mindre" litteraturer m.m.

6. *Er det deltakelse i samiske (flerfaglige) forskningsprosjekter eller andre samarbeidsprosjekter?*

Schimanski planlegger forskningssamarbeid med Harald Gaski.

7. *Drives det utviklingsarbeid?*

[1] Informasjon om prosjektet finnes på web-adressen
http://www.tele.ntnu.no/users/svendsen/korpus/Korpus_vedl.html

Nei.

8. Er det opprettet dialog med Senter for samiske studier i forbindelse med utarbeidelsen av samisk strategiplan?

Nei. Instituttet har ikke blitt forespurt.

9. Er det formulert planer eller visjoner om å påbegynne eller fortsette arbeidet med samiske problemstillinger?

Nei.

10. Er det formulert ønske om samarbeid med/bistand av andre enheter ved UiTø i forbindelse med forskning, undervisning, prosjektarbeid m.m.?

Nei.

11. Andre forslag til tiltak m.m.

Nei.

A.2.3 Institutt for dokumentasjonsvitenskap

1. Har instituttet formulert eksplisitte samiske målsetninger?

Samiske målsetninger er ikke eksplisitt formulert, men instituttet har gitt utrykk for at de er svært interessert i samiske temaer på forskjellige felt.

Bakgrunnen for etableringen av instituttet skyldes blant annet:

- et ønske om etablering av en bibliotek- og informasjonsfaglig utdanning i Tromsø for å avhjelpe mangelen på bibliotekarer i Nord-Norge.

- et ønske om å skape et humanistisk orientert studium, dokumentasjonsvitenskap, sentrert omkring et utvidet dokumentbegrep, som ikke bare orienterer seg mot bibliotek, men også mot arkiv, museum, medier, forlag m.m. I det utvidete dokumentbegrepet inngår også muntlige overføringstradisjoner og instituttet planlegger en seminar rekke hvor slike dokumentasjonsformer synliggjøres.

- Instituttet arrangerer grunnfag i bibliotekkunnskap og grunn- mellom- og hovedfag i dokumentasjonsvitenskap.

2. Gjenspeiles målsetningene i pensumlister og undervisning?

På grunn- og mellomfag er det flere studentprosjekter om samisk litteratur og samiske bibliotek, men i h.h.t. fagplanene gis det ikke undervisning. Dog opprettes det en

koordinator-stilling som konsulent ved instituttet som blant annet skal arbeide med kurs i samisk bibliotekvirksomhet.

3. *Er det samiske studenter ved de ulike fagene, og er det utarbeidet en rekrutteringspolitikk for de ulike nivåene på fagene?*

På bibliotekkunnskap ble den første samiske biblioteksjef i et folkebibliotek ferdigutdannet våren 1998.

4. *Drives det samisk grunnforskning og anvendt forskning?*

Stipendiat John Trygve Solbakk driver samisk forskning.

5. *Drives det samiskrelatert forskning?*

Nei.

6. *Er det deltakelse i samiske (flerfaglige) forskningsprosjekter eller andre samarbeidsprosjekter?*

Instituttet er med i samisk bibliotekprosjekt (arbeidsgruppe for Nord-Norge) og også i barents-biblioteknettverk. Instituttet deler en doktorgradsstudent, John Trygve Solbakk med samisk .

7. *Drives det utviklingsarbeid?*

Nei.

8. Er det opprettet dialog med Senter for samiske studier i forbindelse med utarbeidelsen av samisk strategiplan?

Instituttet er ikke innkalt til møte, men kontaktet per e-post.

9. *Er det formulert planer eller visjoner om å påbegynne eller fortsette arbeidet med samiske problemstillinger?*

Ikke kjent.

10. Er det formulert ønske om samarbeid med/bistand av andre enheter ved UiTø i forbindelse med forskning, undervisning, prosjektarbeid m.m.? Andre forslag til tiltak m.m.

Instituttet har søkt Norges forskningsråd om å sette i gang et prosjekt for utarbeiding av samiske tekstkorpora, i samarbeid med Sámi instituhtta / Samisk institutt. Søknaden ble avslått.

A.2.4 Finsk institutt

1. *Har instituttet formulert eksplisitte samiske målsetninger?*

Nei.

2. *Gjenspeiles målsetningene i pensumlister og undervisning?*

Instituttet underviser i finsk- og kvensk semesteremne, samt finsk grunnfag t.o.m. finsk doktorgrad. Samiskrelaterte temaer eller flerspråklige emner inngår i pensa og undervisning. Instituttet underviser i felles samisk/finsk språkhistorie, og har utarbeidet pensumlitteratur for dette emnet. Samisk og finsk har samme språksosiologiske bakgrunn i Nord-Norge og denne parallellen blir framhevet både innenfor språksosiologi og kulturkunnskap.

3. *Er det samiske studenter ved de ulike fagene, og er det utarbeidet en rekrutteringspolitikk for de ulike nivåene på fagene?*

Ikke kjent.

4. *Drives det samisk grunnforskning og anvendt forskning?*

Anne-Riitta Lindgren arbeider med samisk språksosiologi og samisk språkbevaring i Finland. Eira Søderholm arbeider med samiske/finske stedsnavn.

5. *Drives det samiskrelatert forskning?*

Mesteparten av forskningen ved Finsk institutt er mer eller mindre samisk relatert, enten direkte (se punkt 4) eller indirekte. Eksempler på dette er forskning på finske stedsnavn i språkblandede distrikt, forskning på språkbevaring i flerspråklige ekteskap i Nord-Norge, forskning på strategier for låneord fra norsk til kvensk, og forskning på minoritetslitteratur på Nordkalotten.

6. *Er det deltakelse i samiske (flerfaglige) forskningsprosjekter eller andre samarbeidsprosjekter?*

Se punkt 5.

7. Drives det utviklingsarbeid?

Nei/ikke kjent.

8. Er det opprettet dialog med Senter for samiske studier i forbindelse med utarbeidelsen av samisk strategiplan?

Instituttet har ikke blitt forespurt.

9. *Er det formulert planer eller visjoner om å påbegynne eller fortsette arbeidet med samiske problemstillinger?*

Instituttet har planer om to forskningsprosjekt om kvensk referansegramatikk og språklig emansipasjon i Norden, som begge er samiskrelaterte prosjekt og som evt. vil innebære samarbeid med samiske forskere.

10. Er det formulert ønske om samarbeid med/bistand av andre enheter ved UiTø i forbindelse med forskning, undervisning, prosjektarbeid m.m.? Andre forslag til tiltak m.m.

Se punkt 9.

A.2.5 Institutt for kunsthistorie

1. *Har instituttet formulert eksplisitte samiske målsetninger?*

Institutt for kunsthistorie har identifisert samisk kunst som ett satsingsområde for forskning, i den forskningsprofil som instituttet formulerte våren 1998.

2. *Gjenspeiles målsetningene i pensumlister og undervisning?*

Instituttet tilbyr undervisning i kunsthistorie fra grunnfag- til doktorgradsnivå. Instituttet har en viss grad av samiskrelatert undervisning. Stipendiat Maja Dunfjell har hatt to dobbeltimer introduksjon til samisk kunst på grunnfagsnivå tidligere (på nåværende tidspunkt er hun i sluttfasen av sitt doktorgradsprosjekt og underviser derfor ikke). Grunnfagsstudentene drar på atelierbesøk til kunstnerne Iver Jåks og Hans Ragnar Mathisen. Samiske tema var del av den generelle delen av særpensum på mellomfagstillegget høsten 1998: "Kirker og kirkekunst i Nord-Norge". Instituttet overveier et mellomfagstillegg høsten 2001 om temaet nordnorsk, inklusiv samisk, kunsthistorie (undervisning i særpensum på mellomfagsnivå tilbys bare i høstsemesteret).

3. *Er det samiske studenter ved de ulike fagene, og er det utarbeidet en rekrutteringspolitikk for de ulike nivåene på fagene?*

Instituttet har en stipendiat, Maja Dunfjell, som forsker på sørsamisk ornamentikk i duodji. Instituttet har ingen utarbeidet rekrutteringspolitikk, men har i flere sammenhenger formulert et ønske om flere samiske studenter.

4. *Drives det samisk grunnforskning og anvendt forskning?*

Se forrige punkt.

5. *Drives det samiskrelatert forskning?*

Et studium av noens kunstneres virke samt konstruksjon av det som samiske som kulturell kategori i et postkolonialt perspektiv, inngikk som en sentral del av doktorgradsavhandlingen til Instituttets doktorand Eli Høydalsnes (avsluttet doktorgrad i desember 1999).

Førsteamanuensis Ingebjørg Hage har publisert artiklene: "Sami - coastal", "Sami - pastoral nomadic" og "Sami - storehouses" i Encyclopedia of Vernacular Architecture of the World (Cambridge University Press 1997). Hages doktoravhandling "Som fugl Føniks av asken. Gjenreisningshus i Nord-Troms og Finnmark (utg. av Ad Notam Gyldendal 1999) på såvel samiske, som kvenske og norske bygder. Tre av de fem undersøkelsesområdene som arbeidet baserer seg på - Kautokeino, Kåfjord og Sørøysund, har et stort innslag av samisk befolkning.

Høsten 1996 og våren 1997 var post.doc.-stipendiaten teol.dr. Sigurd Bergmann fra Lunds Universitet tilknyttet Institutt for kunsthistorie, med forskningsprosjektet "Marginalens världskonst. Lokala, globala och interkulturella processer i Sápmis konst."

Stipendiat Maja Dunfjeld arrangerte våren 1995 et seminar om "Duodji og estetikk". Stipendiat Eli Høydalsnes har arrangert to seminar - "Kunst og regional identitet" våren 1996 og "Kunst og sted" våren 1997 - med samiske og samiskrelaterte innlegg. Dunfjeld og Høydalsnes arrangerte sammen seminaret "Kunsten og de andre" våren 1998, også med samisk relaterte innlegg.

6. *Er det deltakelse i samiske (flerfaglige) forskningsprosjekter eller andre samarbeidsprosjekter?*

Professor Jan von Bonsdorff er ekstern veileder for Gunvor Guttorm ved Sámi allaskuvla/Samisk høgskole i Kautokeino.

Instituttet har i år 2000 ansvar for tredje nummer av tidsskriftet Ottar, men tema nordnorsk kunsthistorie. I dette nummeret kommer både Maja Dunfjeld og Gunvor Guttorm til å bidra, sammen med instituttets øvrige forskere.

I forbindelse med utarbeidelsen av en fireårig samisk kunstnerutdanning ved Sámi allaskuvla/Samisk høgskole, støtter instituttet tanken om en spesifikk samisk kunstutdanning og tilbyr samarbeid når det gjelder utforming av teoretisk undervisning, pensumlister og rekruttering av undervisningspersonell.

7. Drives det utviklingsarbeid?

Nei.

8. Er det opprettet dialog med Senter for samiske studier i forbindelse med utarbeidelsen av samisk strategiplan?

Instituttet har ikke blitt forespurt.

9. *Er det formulert planer eller visjoner om å påbegynne eller fortsette arbeidet med samiske problemstillinger?*

Se under punkt 1.

10. *Er det formulert ønske om samarbeid med/bistand av andre enheter ved UiTø i forbindelse med forskning, undervisning, prosjektarbeid m.m.?*

Nei.

A.2.6 Institutt for lingvistikk

1. *Har instituttet formulert eksplisitte samiske målsetninger?*

Nei.

2. *Gjenspeiles målsetningene i pensumlister og undervisning?*

Instituttet arrangerer forkurs i fonetikk og språkvitenskap, lingvistikk grunnfag, -mellomfag og -hovedfag, og engelskspråklig program i skandinavisk lingvistikk. Instituttet tilbyr samisk som ikke-indoeuropeisk særspråk på lingvistikk grunnfag og hovedfag.

3. *Er det samiske studenter ved de ulike fagene, og er det utarbeidet en rekrutteringspolitikk for de ulike nivåene på fagene?*

Ikke kjent.

4-6. Drives det samisk grunnforskning og anvendt forskning? Drives det samiskrelatert forskning? Er det deltakelse i samiske (flerfaglige) forskningsprosjekter eller andre samarbeidsprosjekter?

Instituttet vil i denne sammenheng trekke frem forskningsprosjektene til Ove Lorentz og doktorgradsstudent Marit Julien (komparativ syntaks, samisk syntaks), samt doktorgradsstudent Trond Trosterud (Uralsk morfologi, samisk morfologi, leksikografi, samisk språkteknologi), og doktorgradsstudent Patrik Bye, som arbeider med samisk fonologi, kvantitet og stadieveksling.

7. *Drives det utviklingsarbeid?*

Nei. Se også innledningsvis om fakultetet, forslag til prosjekt.

8. *Er det opprettet dialog med Senter for samiske studier i forbindelse med utarbeidelsen av samisk strategiplan?*

Instituttet har ikke blitt kontaktet, men det har vært kontakt med enkeltpersoner som f.eks. Trosterud.

9. *Er det formulert planer eller visjoner om å påbegynne eller fortsette arbeidet med samiske problemstillinger?*

   Ja. Se innledningsvis om fakultetet.

10. *Er det formulert ønske om samarbeid med/bistand av andre enheter ved UiTø i forbindelse med forskning, undervisning, prosjektarbeid m.m.? Andre forslag til tiltak m.m.*

    Nei.

A.2.7 Institutt for nordisk

1. *Har instituttet formulert eksplisitte samiske målsetninger?*

Nei. Som nevnt er Institutt for nordisk definert etter språkgruppen og ikke etter geografiske kriterier. Samisk innhold i dette studiet er derfor i utgangspunktet lite aktuelt.

2. *Gjenspeiles målsetningene i pensumlister og undervisning?*

Det finnes enkelte artikler og monografier på pensumlistene. F.eks. på nordisk grunnfag med E. B. Jensens "*Fra fornorskingspolitikk til kulturelt mangfold"*. Instituttet gir utdannelse i nordisk fra grunnfag t.o.m. doktorgrad. Mellomfaget gis også som distansestudium. Instituttet arrangerer også et forfatterstudium med opptak annethvert år.

3. *Er det samiske studenter ved de ulike fagene, og er det utarbeidet en rekrutteringspolitikk for de ulike nivåene på fagene?*

Det har vært og er flere samiske studenter ved alle studiene på fakultetet, men eksisterer ikke en egen rekrutteringspolitikk.

4. *Drives det samisk grunnforskning og anvendt forskning?*

   Nei.

5. *Drives det samiskrelatert forskning?*

   Nei.

6. *Er det deltakelse i samiske (flerfaglige) forskningsprosjekter eller andre samarbeidsprosjekter?*

   Nei.

7. *Drives det utviklingsarbeid?*

   Nei.

8. *Er det opprettet dialog med Senter for samiske studier i forbindelse med utarbeidelsen av samisk strategiplan?*

   Nei. Instituttet har ikke blitt forespurt.

9. *Er det formulert planer eller visjoner om å påbegynne eller fortsette arbeidet med samiske problemstillinger?*

   Nei.

10. *Er det formulert ønske om samarbeid med/bistand av andre enheter ved UiTø i forbindelse med forskning, undervisning, prosjektarbeid m.m.? Andre forslag til tiltak m.m.*

    Nei.

A.2.8 Sámi instituhtta / Samisk institutt

Instituttet er naturlig nok svært viktig i Universitetet i Tromsø sin satsing innen samisk forskning og undervisning, og skal vies noe bredere plass enn de andre instituttene. Instituttet står ovenfor utfordringer på rekrutteringssiden i første rekke, og som det fremgår av innspillene er strategien å bedre rekrutteringen gjennom å satse på forskningsprosjekter og utvide undervisningstilbudene.

1. *Har instituttet formulert eksplisitte samiske målsetninger?*

Sámi instituhtta / Samisk institutt har en særskilt posisjon nasjonalt i forhold til forskning i samisk språk og litteratur, samt i høyere utdanning og ulike utviklingsprosjekt i samisk på høgskole- og universitetsnivå. Universitetet i Tromsø er blitt det nasjonale tyngdepunktet i forskning omkring samisk språk og litteratur, som medfører et nasjonalt ansvar og en nordisk og internasjonal utfordring. Sámi instituhtta / Samisk institutt har påvirkningsmuligheter i utformingen av viktige framtidige forskningsprosjekter, men har også et ansvar for serviceytelser i forhold til andre institusjoner som inkluderer samiske aspekter i deres forskningsaktivitet.

2. *Gjenspeiles målsetningene i pensumlister og undervisning?*

Det gis undervisning i samisk språk og litteratur i semesteremne, grunnfag, mellomfag og hovedfag. Språkstudiet på semesteremnet er et videregående innføringskurs i nordsamisk skrift-språk, og omfatter muntlige øvinger, som tar sikte på å gi ferdighet i samisk dagligtale, skriftlige øvinger, elementær grammatikk og en kortfattet presentasjon av moderne samisk litteratur. Fjernundervisning i samisk grunnfag arrangeres i samarbeid med Samisk språksenter i Lakselv, UNIKOM og Det humanistiske fakultet ved Universitetet i Tromsø. Samisk språksenter i Lakselv har det regionale administrative ansvaret for studietilbudet. Det humanistiske fakultet ved Universitetet i Tromsø har det faglige ansvaret. Slike desentraliserte undervisningstilbud er i dag mulig p.g.a. utnyttelsen av

IKT/videokonferanseutstyr, og vil være en viktig del av formidlingsstrategien for Universitetet i Tromsø. Se også drøftinger under punkt A.14, *Sentralorganet for fjernundervisning på universitets- og høgskolenivå (SOFF).*

De ansatte er involvert i lulesamiske og sørsamiske undervisningstilbud på universitetsnivå. Harald Gaski var lærer i sørsamisk grunnfag som ble arrangert av Lærerskolen i Nesna og Samisk kultursenter i Hattfjelldal. Professor Nils Jernsletten er veileder for en lulesamisk hovedfagsstudent og er forespurt å tiltre en professor II stilling i lulesamisk ved Høgskolen i Bodø. Høgskolen i Bodø vil også arrangere lulesamiske vekttallskurs som skal føre frem til grunnfag i samisk, og Jernsletten/Gaski er sentrale forelesere i så måte. Jernsletten er også forespurt å representere Universitetet i Tromsø i "Lulesamisk språk- og studiesenter" lokalisert ved Árran Lulesamisk senter, som er et samarbeidsorgan hvor Universitetet i Tromsø deltar, som blant annet skal tilby slik språkundervisning.

3. *Er det mange samiske studenter ved instituttet og er det utarbeidet en rekrutteringspolitikk for de ulike nivåene på fagene?*

De senere årene har antall hovedfagskandidater økt betraktelig, og flere kandidater har avlagt avsluttende eksamen. Så langt har en student fortsatt med doktorgradsstudier, men det forventes at flere gjennom framtidige stipendiatstillinger både gjennom fakultetet og Norges forskningsråd. Sámi instituhtta / Samisk institutt har også hatt samarbeid med andre institutt ved Det humanistiske fakultet i å arrangere større seminarer og forskningssymposier. I forbindelse med det første internasjonale urfolkslitteraturseminaret høsten 1993 samarbeidet de med instituttene for allmenn litteratur og engelsk. Våren 1995 samarbeidet de med Institutt for kunsthistorie om et seminar om duodji og estetikk. Instituttet er tildelt to midlertidige professor II-stillinger for å styrke undervisningen på hovedfags- og doktorgradsnivå. Begge disse stillingene er i språkvitenskap.
Harald Gaski foreslår et forskningsprogram innenfor samisk litteraturvitenskap for å bedre rekrutteringen til feltet og bidra til å gjøre samiskstudiet mer interessant både som del av morsmålsstudiet og som delemne i f.eks. engelskspråklige undervisningstilbud. Forskningsprosjektet er en skisse som skal tjene som eksempelmateriale i den pågående diskusjonen om større innsats på samisk humanistisk forskning. Bakgrunnen for ønsket er blant annet frustrasjonen over at det innenfor samisk humanistisk forskning ikke er noen større programmer i gang, selv om feltet er et av prioriterte forskningsområder, blant annet innenfor Norges forskningsråd.

I notatet heter det blant annet:

" …de involverte forskerne får tid og anledning til å fordype seg i sin forskning. Det vil si at de skjermes fra andre oppdrag i løpet av prosjekttiden, og om de ev. må ta på seg noe undervisning for å få "holde systemet i gang", så utvides (permisjons) tiden tilsvarende. Prosjektet må være treårig og bestå av en forskningsleder, en eller flere dr. art og hovedfagsstudenter. Når det gjelder hovedfagsstipendene, så bør (må) de være på høyde med vit.ass. eller stipendiatlønn for å virke mer attraktive på folk som også ellers er etterspurt i det samiske samfunnet, og følgelig ofte heller velger seg godt lønnet arbeid framfor videre studier. Prosjektet knyttes til humanistisk fakultet, UiTø, men

drives av NFR. Som et forskningsprosjekt med et ganske høyt ambisjonsnivå bør det gis tilstrekkelige midler til at de involverte kan delta på noen utvalgte internasjonale seminarer der det vil være både relevant og nyttig å legge fram såvel foreløpige som endelige resultater av prosjektet. Også fagpolitisk vil dette være viktig både for å markere internasjonaliseringen av samisk forskning og for å bidra til økt kunnskap om samiske emner innenfor litteratur- og kulturstudiene generelt".

Lignende prosjekt må også vurderes utarbeidet på språksiden, med rekrutteringsordninger i form av rekrutteringsstillinger. Med rekrutteringsstillinger kan en også forstå vitenskapelige assistenter på mellomfagsnivå. Dette kan for eksempel kobles til planene om språkkurs for ansatte ved Universitetet i Tromsø.

4-6. *Drives det samisk grunnforskning og anvendt forskning og er det deltakelse i samiske (flerfaglige) forskningsprosjekter eller andre samarbeidsprosjekter?*

Sámi instituhtta / Samisk institutt ved Det humanistiske fakultet har konsentrert sin forskning innen de to disiplinene som utgjør hoveddelen av fakultetets satsing, nemlig språk og litteratur. Forskningen ved instituttet utføres både som individuelle prosjekt og gjennom deltakelse i nasjonalt, nordisk og internasjonalt samarbeid. Instituttet er således involvert i Botswana i Afrika, på Kola i Russland, samt flere nordiske prosjekt både på språk- og litteratursiden. Prosjektene innbefatter såvel språksosiologiske emner som renere lingvistiske temaer på språksiden, og kulturbaserte og etnokritiske analyser av eldre og nyere samisk – og andre urfolks – litteratur. Videre er innsamling, registrering og analyse av tradisjonskunnskap et område som instituttet i den senere tid har viet oppmerksomhet. Instituttets medlemmer har vært brukt som veiledere og bi-veiledere for forskningsprosjekter innen disse feltene såvel nasjonalt som internasjonalt. På det språkvitenskapelige området har instituttets medlemmer forsket på endringsprosesser i samisk uttrykksmåte, dialektologi, fonologi, orddanning og sammensetning, og hvordan modalitet uttrykkes på samisk. På litteratursida har utforskning av enkeltforfatterskap stått sentralt ved siden av en metodisk utprøving av ulike tilnærmingsmåter til tekster med utgangspunkt i og tilhørighet til både muntlig og skriftlig kultur.

7. *Drives det utviklingsarbeid?*

Sámi instituhtta / Samisk institutt har også vært sentral i diskusjonene om læremiddelbehov innen høyere utdanning, samt bidratt til produksjonen av læremidler. Som det eneste nasjonale universitetsmiljøet innen samisk språk og litteratur får instituttet mange henvendelser om alle tenkelige og utenkelige forhold som har det minste med samisk å gjøre, og det må settes av tid til disse arbeidene ved siden av undervisning og administrasjon/serviceytelser.

8. *Er det opprettet dialog med Senter for samiske studier i forbindelse med utarbeidelsen av samisk strategiplan?*

Instituttet har ikke svart på anmodninger om møte. H. Gaski har derimot skrevet notat på vegne av instituttet.

9. *Er det formulert planer eller visjoner om å påbegynne eller fortsette arbeidet med samiske problemstillinger?*

Instituttet ønsker som nevnt ovenfor å satse på et større forskningsprosjekt, samt delta i oppbyggingen av et masterprogram i urfolkstudier. Et forslag er å gjøre kulturdelen i samiskstudiet om til en engelskspråklig variant som kan inngå i det planlagte masterprogrammet i urfolkstudier. Gaski signaliserer at instituttet også står foran andre utfordringer enn rekruttering.

> *"Samisk forskning står ved et veiskille i dag. Hittil har en prioritert intern kunnskapsoppbygging og markering av samisk forskning som en viktig kulturell egenaktivitet. Nå er tiden inne til å begynne og internasjonalisere de spennende elementene som samisk forskning består av. Problemstillingene er absolutt interessante langt utover Samelands grenser, men uten en større publiseringsfrekvens på engelsk og andre verdensspråk vil ikke de samiske forskningsresultatene nå ut til et internasjonalt publikum. I det hele tatt er tiden nå inne til å kreve større publiseringsvilje hos samiske forskere enn det de har vist hittil, samt en aktivere deltakelse på internasjonale seminarer og kongresser med egne innlegg…Samene er aktive deltakere internasjonalt på det politiske planet, også forskningen må ut på verdensmarkedet. Der er konkurransen hard, men den skal skjerpe oss, og samtidig bekrefte vår nødvendighet som én av delene i den store helheten.*
>
> *Om UiTø virkelig vil internasjonalisere sin samiske profil, må en være klar over at dette vil koste. Det gjelder såvel rene driftsutgifter som utgifter til frikjøp av enkeltforskere for ulike typer prosjekter som følge av bredere internasjonal aktivitet og internasjonalt samarbeid. På den annen side vil ventelig en satsing på samisk forskning, der samene selv er i sentrum, være med på å skape UiTø et positivt omdømme i utlandet, samtidig som det vil understreke Universitetets posisjon som noe mer enn kun en ren undervisningsinstitusjon. UiTø vil kunne bli et forbilde for andre universitet som også vil og bør satse på urfolkstudier, og Universitetet vil i praksis kunne dokumentere seg som en kulturinstitusjon".*

10. *Er det formulert ønske om samarbeid med/bistand av andre enheter ved UiTø i forbindelse med forskning, undervisning, prosjektarbeid m.m.?*

I forslaget om et forskningsprosjekt og en internasjonal profil signaliseres det behov for økt samarbeid med andre enheter og Senter for samiske studier. Gaski sier blant annet:

> *"Hvordan en rent praktisk og organisatorisk velger å løse disse oppgavene, er noe en kan komme tilbake til, men etter min mening lar det seg vanskelig gjøre å intensivere arbeidet uten å etablere en egen gruppe, et senter eller et institutt til å forestå denne aktiviteten, som det etter hvert både kan knyttes egne kurs til, samt deltakelse i pågående undervisning og forskning ved eksisterende fagenheter på UiTø".*

Gaski peker også på behovet for rekruttering av fagfolk samt økte administrative ressurser slik at de involverte forskerne får tid og anledning til å fordype seg i sin forskning, d.v.s. at de skjermes fra andre oppdrag i løpet av prosjekttiden.

A.2.9 Fransk institutt, Germanistisk institutt, Institutt for greske og latinske studier, Institutt for engelsk og Russisk institutt

Som nevnt innledningsvis er ikke instituttene trukket med i planarbeidet forut før høringsrunden. Av fagplanene fremgår det ikke at instituttene har formulert eksplisitte samiske målsetninger eller har samiske temaer i undervisningen osv. Vi vet heller ikke om det går samiske studenter ved fagene. Dette er derimot, som nevnt i innledningen, en utfordring som gjelder for hele Det humanistiske fakultet.

Det drives ikke samiskrelatert forskning og deltakelse i samiske (flerfaglige) forskningsprosjekter eller andre samarbeidsprosjekter ved instituttene. I tillegg til rekruttering av samiske studenter vil det være en utfordring i hvilken grad samiske- og urfolksproblemstillinger skal være en del av forskningen og fagtilbudene/undervisningen og om det kan utvikles ulike samarbeidsordninger. Eksempelvis har Institutt for engelsk forbindelseslinjer til minoritetsforskning og urfolksproblematikk, og planene om et Masterprogram i urfolkstudier ved Universitetet i Tromsø vil kunne være av interesse.

A.3 Samisk forskning og undervisning ved Det juridiske fakultet

1. Har fakultetet formulert eksplisitte samiske målsetninger?

Det juridiske fakultet er det yngste fakultetet ved Universitetet i Tromsø. Det ble opprettet i 1987. Studiet ble lukket i 1990 p.g.a. det store antallet studenter. Fakultetet har som oppgave å drive forskning innen rettsvitenskap og å utdanne jurister og doktorgradsstudenter. Fakultetet skal også drive med formidling av forskning og etter- og videreutdanning. I oppbyggingsfasen de første årene var undervisning prioritert, men i de senere år er det satset på egen kompetanseoppbygging. Dette må også sees i sammenheng med innføringen av organiserte doktorgradsstudier. Samerett er en del av cand.jur.-studiet og er opprettet som følge av Universitetet i Tromsø sitt ansvar for utdanning og forskning i samiske spørsmål. Kjønstad-utvalget pekte i 1984 på at Universitetet i Tromsø har en nasjonal forpliktelse til å vektlegge bl.a. samerett.

2. *Gjenspeiles målsetningene i pensumlister og undervisning?*

Samerett er del av obligatorisk pensum på 4. avdeling. Samerett kan videre velges som spesialfag på 4. avdeling (forutsetter 3 studenter). På 3. avdeling skal studentene ha en 6 ukers praksisperiode. De fleste år siden 1993 har styret gitt mulighet for å gjennomføre praksisperioden ved juridiske fagmiljø hos urbefolkningsgrupper i andre land.

3. *Er det samiske studenter ved faget, og er det utarbeidet en rekrutteringspolitikk?*

Rekrutteringen av samiske studenter til Det juridiske fakultet er ikke lav. Det er i første rekke rekrutteringen til forskerstillinger som er problemet. Det er likevel ikke til å komme fra at så lenge rekrutteringen til forskerstillinger i allminnelighet er vanskelig, er det enda vanskeligere å rekruttere samiske forskere. Aktuelle kandidater kan fanges opp på et tidlig stadium (siden det er et profesjonsstudium), gjennom at stipendordninger, veiledning og lignende gjøres kjent for kandidatene. Det eksisterer en kvote for opptak av samiske studenter til 1.avdeling, og en ordning med opptak til profesjonsdelen hvor samiske søkere med karakteren 2,95 eller bedre fra 1. avdeling jus eller tilsvarende, er garantert plass. Samarbeid med f.eks. Nordisk Samisk Institutt (NSI), som har samerett som et satsingsområde, kan være aktuelt i rekrutterings-prosjektsammenheng. Fakultetet er åpen for å tilby nye samiske studenter begynnerkollokvier hvor viderekomne studenter gir en introduksjon til studiet beregnet på 1. avdelingsstudenter. Denne ordningen er avhengig av antallet av nye samiske studenter, men anses som et viktig rekrutteringstiltak. Fakultetet har hatt, og vil vurdere å utlyse på ny, vit.ass.-engasjement med prosjekt innen samerett. To studenter har mottatt støtte fra Reindriftens fagråd til sine særavhandlinger innen reindriftsrett. Midlene ble administrert gjennom fakultetet. Studenter på 4. avdeling kan også søke om reisestøtte fra Senter for samiske studier (strategimidlene).

4. *Drives det samisk grunnforskning, anvendt forskning eller samiskrelatert forskning?*

Fakultetet har 3 ansatte som driver med forskning i samerett: Ande Somby, Ann Gøril Johansen og Jens Edvin A. Skoghøy. Jens Edvin A. Skoghøy ble utnevnt som

høyesterettsdommer i august i 1998. I 1999 ble den første samiske doctor juris ved Universitetet i Tromsø uteksaminert.

5. *Er det deltakelse i samiske (flerfaglige) forskningsprosjekter eller andre samarbeidsprosjekter?*

Nei.

6. *Drives det utviklingsarbeid?*

Det er behov for en bedre tilrettelagt pensumlitteratur innen samerett for å komme på samme nivå som de andre undervisningsområdene ved fakultetet. Noen artikler er under oversettelse til samisk, men det er behov for grunnbøker som ikke krever at studentene selv skal bearbeide rettskildene. Et problem er at det å utarbeide læremidler ikke er like meritterende i stillingssammenheng. Det er imidlertid behov for å avsette 1- 1 ½ årsverk til utviklingen av slike læremidler i første omgang. Vit.ass. stillinger tilknyttet et slikt prosjekt kan vurderes. Finansieringen kan være et "spleiselag" mellom Universitetet i Tromsø sentralt og fakultetet.

7. *Er det opprettet dialog med Senter for samiske studier i forbindelse med utarbeidelsen av samisk strategiplan?*

8. oktober 1998 ble det avholdt et møte mellom arbeidsgruppen og Det juridiske fakultet. Det ble utarbeidet et referat fra møtet som møtedeltakerne har respondert på.

8. *Er det formulert planer eller visjoner om å fortsette arbeidet med samiske problemstillinger?*

Tilbudet om samerett opprettholdes.

9. *Er det formulert ønske om samarbeid med/bistand av andre enheter ved UiTø i forbindelse med forskning, undervisning, prosjektarbeid m.m.? Andre forslag til tiltak m.m.*

Fakultetet mener at det er behov for strategiske prosesser for å utarbeide ordninger og virkemidler for samisk forskning og undervisning på universitetet Et slikt arbeid bør være initiert av Universitetet sentralt. For å få i gang en slik prosess er det kanskje en fordel om enhetene og forskningsmiljøene ved Universitetet blir pålagt å tenke gjennom hvilken plass det samiske har hos den enkelte.

Ordningen hvor studenter kan ha praksis ved et utenlandsk universitet er i stor grad avhengig av den enkelte forskers kontaktnett, og det er behov for å institusjonalisere oppbyggingen av en oversikt over aktuelle praksissteder. Dette kan eksempelvis realiseres av Senter for samiske studier.

A.4 Samisk forskning og undervisning ved Det matematisk - naturvitenskapelige fakultet (Mat.-nat)

1-2. *Har fakultetet formulert eksplisitte samiske målsetninger og gjenspeiles eventuelt dette i pensumlister og undervisning?*

Dekan orienterte på møtet at fakultetet har en arktisk forskningsprofil hvor det samiske ikke er et eksplisitt tema, men at forskningen angår menneskene som bor i regionen - også samene. Forskning innen biologi, og spesielt innenfor kurs som BIO100Ø Økologi, BIO211 Terrestrisk økologisk botanikk, BIO322 Evolusjonær økologi og MILJØ210 Anvendt økologi tar for seg reinens biologi og reindrift.

3. *Er det samiske studenter ved de ulike fagene, og er det utarbeidet en rekrutteringspolitikk for de ulike nivåene på fagene?*

Etter det arbeidsgruppen erfarer er det få samiske studenter ved fakultetet. Førsteamanuensis Nicholas Tyler er veileder for 2 samiske hovedfagsstudenter som skal studere reinens biologi. Se for øvrig avsnittet om *Avdeling for Arktisk Biologi*. Rekruttering av samiske studenter til realfagene er lavt.

Ved Institutt for biologi drives det forskning om reinens biologi og reindrift innenfor ulike områder.

Professor Erling K. Ravna ved Institutt for geologi (IG), beskriver utfordringene slik i et innspill gitt per e-post:

> *" ..Ellers er det vel på rekrutteringsplanet at vi kan gjøre en bedre innsats med å få trukket flere samiske studenter til Mat. Nat. Fak., slik at de matematisk naturvitenskapelige fagene innen skolesektoren blir styrket. I og med at geologi er et "ikke-fag" i norsk skole, men blir ansett som en del av samfunnsfaget geografi, så er det ikke så lett å få lurt geologi inn i undervisningen på skolenivå. Men det er klart at dersom vi har studenter med geologi i fagkretsen, så kan de helt klart bidra med sine kunnskaper på ulike vis i undervisningen.…*
> *Faget geologi som jeg representerer har jeg vanskelig med å sette inn i noen spesiell samisk sammenheng. Det måtte i så måte være innen ressursgeologi, men det er et fagfelt som ikke er representert ved IG – det er slike ting NTNU står for…. Ved siden av skolesystemet, så er det nok også behov for samisk geologi-ekspertise innen forvaltningen, som miljøkonsulenter / ressurskonsulenter etc. ….Også dette kan komme det samiske samfunnet til gode …"*

4./5. *Drives det samisk grunnforskning og anvendt forskning?*

Når det gjaldt samisk forskning oppstår det definisjonsproblemer, siden mesteparten av forskningen er "uavhengig" av kulturell forankring og etnisitet, mens enkelte forskningsprosjekter derimot er samiskrelatert. Det foregår likevel enkelte forskningsprosjekter ved fakultetet som er samiskrelatert. Eksempelvis har fakultetet tidligere forsket på parasitter hos rein. Nå er det Tyler ved Institutt for biologi som har

videreført denne tradisjonen og arbeider med flere prosjekter knyttet til reindrift. Hans stilling er finansiert over Reindriftsavtalen, i likhet med 1 stilling ved Avdeling for Arktisk Biologi. Instituttet bruker mye krefter på å nå ut til den samiske befolkningen for å formidle resultater fra reinsdyr forskningen. Dette gjøres gjennom blant annet populærvitenskapelige publikasjoner, media og møter med reindriftsnæringens ulike fora.

6. *Er det deltakelse i samiske (flerfaglige) forskningsprosjekter eller andre samarbeidsprosjekter?*

N. Tyler samarbeider med AAB.

7. *Drives det utviklingsarbeid?*

Tyler har utarbeidet læremidler til bruk ved undervisning på reindriftsskolen, Landbrukshøgskolen o.l. Institutt for biologi er i samarbeid med AAB involvert i planlegging av et nytt kurs innen "Rein og reindrift". Dette er en del av det nye studiet "Arktisk Landbruk og Naturbruk".

8. *Er det opprettet dialog med Senter for samiske studier i forbindelse med utarbeidelsen av samisk strategiplan?*

Det er avholdt et møte 20. oktober 1998 mellom arbeidsgruppen og ledelsen ved Det matematisk- naturvitenskapelige fakultet og et fellesmøte mellom arbeidsgruppen, Tyler og Olsen ved AAB. Videre har det vært kontakt med enkeltpersoner som for eksempel E. Ravna ved IG.

9. *Er det formulert planer eller visjoner om å påbegynne eller fortsette arbeidet med samiske problemstillinger?*

Tverrfaglige forskningsprosjekter er i utgangspunktet ikke uinteressant for fakultetsledelsen, men dette forutsetter et *interessefellesskap hos forskerne.* I denne forbindelse er en problemstilling hvem som skal drive prosjektene frem, eller hvilket fakultet som formelt skal være ansvarlig for prosjektstyringen, hvordan overhead skal fordeles osv.

Når det gjelder undervisning er det lite rom for annet enn realfag på fakultetet. Dekan sa på møtet at det er et paradoks at realfagene som kanskje har betydd mest for samfunnsutviklingen i dette århundret, ikke har dette som tema i utdanningene av kandidater. Det er med andre ord ønskelig med et tilbud som f.eks. "teknologi og samfunn". Et annet tema som ble nevnt og som er interessant for fakultetet er universitetets betydning i et regionalt perspektiv. Hvorfor har ikke forskningen større betydning for næringsutviklingen i landsdelen? Et annet tema som ble trukket frem var behovet for større fokus på landsdelens spesielle karakter og hvordan forskningen kan spille en større rolle for f.eks. bosetningsmønsteret. Eksempelvis bedre utnyttelse av teknologi til bruk innen telemedisin og undervisning.

10.-11. *Er det formulert ønske om samarbeid med/bistand av andre enheter ved UiTø i*

forbindelse med forskning, undervisning, prosjektarbeid m.m.? Andre forslag til tiltak m.m.

Det ble sagt at det vil være naturlig at Senter for samiske studier står sentralt som sekretariat for eventuelle fellesprosjekter. Den samme rollen som koordinator og pådriver mente ledelsen senteret burde ha innen rekruttering. D.v.s. senteret må ta initiativ og beskrive hvordan de vil få fakultetet med på slike tiltak. På møtet ble det drøftet hvordan fakultetet kan spille en rolle i formidlingen av kunnskap. Eksempelvis er det behov for flere lærere innen realfagene som kan undervise på samisk. Fakultetet kan tenke seg et videreutdanningsløp ved bruk av både fjernundervisningsutstyr og (sommer) samlinger i samarbeid med UNIKOM og SOFF. De ba senteret ta initiativ hvis det er behov for dette. Det er naturlig å konferere med Samisk utdanningsråd om dette.

A.5 Samisk forskning og undervisning ved Det medisinske fakultet

A.5.1 Innledning- en egen seksjon for samisk/etnisk medisin?

Som en oppfølging av NOU 1995:6 *Plan for helse- og sosialtjenester for den samiske befolkning i Norge*, er det nedsatt en arbeidsgruppe på oppdrag fra Sosial- og helsedepartementet som skal utrede et rammeverk for forskning og utdanning innen etnisk medisin i Norge. Senter for samiske studier er tillagt det administrative ansvaret for utredningen. I arbeidsgruppen sitter representanter for Institutt for samfunnsmedisin ved Universitetet i Tromsø, Samisk legeforening, Samisk høgskole, Sámi instituhtta / Samisk institutt (samt leder av Urfolksnettverket), Sametinget og Spesialistlegesenteret i Karasjok. Målsetningene for utredningen som forventes ferdigstilt innen sommeren 1999, er blant annet:

> *Utredningen skal komme med forslag til rammeverk for etnisk medisin i Norge med vekt på et samisk perspektiv. Rammeverket må spesifisere både faglige, organisatorisk-administrative og samepolitiske føringer som legges til grunn.*
> *Det forutsettes at begrepet etnisk medisin defineres nærmere og operasjonaliseres m.h.t. særlig prioriterte faglige utfordringer.*
> *Rammeverket må bygge på en opptrappingsplan som er realistisk m.h.t. rekrutteringsgrunnlag og økonomiske ressurser. Det forutsettes statlig finansiering.*

Utredningen skal også drøfte forholdet mellom forskning, undervisning og fagutvikling og hva som bør prioriteres i en oppbyggingsfase. Videre skal rekrutteringstiltak og behovet for eventuelle stillinger og forskningskompetanse drøftes. Universitetet i Tromsø sin rolle i denne satsingen vil bli viet bred plass i denne utredningen. I påvente av den kommende utredningen nedtones drøftingen av samisk forskning og undervisning ved Det medisinske fakultet i dette plandokumentet.

1. *Har fakultetet, de enkelte instituttene og fagavdelingene formulert eksplisitte samiske målsetninger?*

Det er ikke kjent om fakultetet har formulert eksplisitte samiske målsetninger, mens dette er tilfelle for enkelte institutter og fagavdelinger, se nedenunder.
Fakultetets oppgaver og målsetting er å drive forskning, undervisning og service i medisinske og biologiske fag ved Universitetet i Tromsø og å gi faglig bistand til helsevesenet i landsdelen.
I undervisningsforpliktelsene inngår utdanning av medisinske studenter og annet helsepersonell, av realfagsstudenter innen visse biologiske fag, sivilingeniørstudenter i bioteknologi, studenter i folkehelse, sykepleievitenskap og farmasi.

2. *Gjenspeiles de samiske målsetningene i pensumlister og undervisning?*

Som det fremkom på møtet med fakultetsledelsen, er det ingen systematikk i undervisningen i samiske temaer overfor medisinerstudentene, og de andre helsefagene har lite eller ingen undervisning om samiske forhold og samiske helsespørsmål. På møtet med

fakultetet ble det også nevnt at undervisningen om samiske forhold ikke er systematisk nok, og avhenger i stor grad av kliniske tilfeller. Vi må skjelne mellom embetsstudiet og andre fag som f.eks. hovedfag i helsefag. De andre helsefagene har lite eller ingen undervisning om samiske forhold og samiske helsespørsmål.

3. Er det samiske studenter ved de ulike fagene, og er det utarbeidet en rekrutteringspolitikk for de ulike nivåene på fagene?

Det eksisterer ingen oversikt over antall samiske studenter foruten om medisinstudiet som har egen kvoteordning for samiske søkere, se nedenunder.
Det er derimot foreløpig ingen samiske studenter ved f.eks. Avdeling for Arktisk Biologi. Med tanke på reindriftsnæringens sterke stilling som samisk kulturbærer og de utfordringene som næringen står ovenfor med tanke på i første rekke ressursforvaltning, er det en utfordring å sikre rekruttering av samiske studenter og forskere. Utdanningen av (samiske) studenter må anses som en sentral del av kunnskapsformidlingen i tillegg til generell undervisning, publisering av artikler og rådgivning overfor allmennheten og reindriftsutøverne.

Av 70 studieplasser i medisin, er minst halvparten forbeholdt søkere fra Nord-Norge. Innenfor den nordnorske kvoten er det en egen underkvote på 8 plasser for søkere fra Nord-Troms og Finnmark og en egen kvote for inntil 2 samiske søkere.

Sámi Dearvvasjvuodafágaid Studeanttaidsearvi/Samisk Helsefaglig Studentforening har i brev overfor Senter for samiske studier bedt om at senteret tar opp med fakultetet, praktiseringen av opptaket av samiske søkere på denne kvoteordningen. De mener kvoteordningene er et godt bidrag for å utdanne personell som kan betjene den samiskspråklige befolkningen, samtidig som utdanningsnivået høynes i det samiske samfunnet generelt, og at ordningen bidrar til økt rekruttering av samiske forskere til forskning på samiske forhold.

Studentforeningen taler for at personer som fyller kriteriene for å stå i samemanntallet kan søke om opptak på denne ordningen uavhengig om de kan dokumentere samiske språkkunnskaper eller ei. De gir samtidig uttrykk for at fakultetet bør tilby samisk språkundervisning til de samer som ikke snakker samisk fremfor å unngå å ta disse opp på embetsstudiet i medisin. I et temamøte med de samiske studentforeningene (Sámi Studeanttaid Searvi Romssas ja Sámi Dearvvasjvuodafágaid Studeanttaidsearvi) 15 oktober 1998, sa Samisk helsefaglig studentforening at de ønsker økt rekruttering til helsefagene, samt midler til rekrutteringstiltak (utarbeidelse av brosjyre) og skal forsøke å søke midler via instituttene. De ga uttrykk for at helsefagene må ha flere samiske temaer i sine utdanninger (gjelder også Høgskolen i Tromsø som studentforeninga rekrutterer medlemmer fra).

Ledelsen ved fakultet ønsker at det kunne være en mer systematisk tilnærming til samiske helsespørsmål, men det er lav rekruttering til forskningsstillinger og i den grad slikt finnes, har ikke fakultetet et apparat som kan utløse midlene.

4-6 Drives det samisk grunnforskning og anvendt forskning og samiskrelatert forskning? Er det deltakelse i samiske (flerfaglige) forskningsprosjekter eller andre samarbeidsprosjekter?

Det drives samisk- eller samiskrelatert forskning ved 4 av 5 institutter. Det er imidlertid ikke mange forskningsprosjekter i forhold til antall ansatte og avdelinger. Derimot inngår avdelingene eller de ansatte i mange samarbeidsprosjekter med institusjoner utenom Universitetet i Tromsø.

7. *Drives det utviklingsarbeid?*

Avdeling for Arktisk Biologi har utarbeidet en lærebok om reinens biologi som brukes bla. på Reindriftsskolen (VK1) i Kautokeino og ved Landbruksstudiet (”Bohcco-biologija” 1998).

8. *Er det opprettet dialog med Senter for samiske studier i forbindelse med utarbeidelsen av samisk strategiplan?*

Det ble avholdt et møte 6. oktober 1998. I etterkant av dette har Institutt for samfunnsmedisin sendt en oversikt over pågående aktiviteter ved instituttet. De andre instituttene og enkeltpersoner har vært kontaktet og har respondert ved bruk av e-post. Fakultetet er dessuten representert i utredningsgruppa nevnt ovenfor.

9. *Er det formulert planer eller visjoner om å påbegynne eller fortsette arbeidet med samiske problemstillinger?*

Deltakelsen i utredningsgruppa nevnt ovenfor, samt signalene fra fakultetsledelsen ellers tyder på det.

10. *Er det formulert ønske om samarbeid med/bistand av andre enheter ved UiTø i forbindelse med forskning, undervisning, prosjektarbeid m.m.? Andre forslag til tiltak m.m.*

På møte med fakultetet ble etterlyst en strategisk satsing hvor Senter for samiske studier vil spille en sentral rolle. D.v.s. at det settes i gang et apparat hvor fakultetet kan bidra og hvor det satses på rekruttering av i første rekke stipendiater. Det ble foreslått å trekke veksler på Samisk legeforening og Spesialistlegesenteret i Karasjok. Disse ideene vil bli fulgt opp i utredningen nevnt ovenfor.

A.5.2 Institutt for farmasi

Instituttet har 4 avdelinger og tilbyr blant annet farmasistudiet som tar fem år og er inndelt i et grunnstudium på 8 ½ semester og et hovedfagsstudium på 1 ½ semester.

1. *Har instituttet formulert eksplisitte samiske målsetninger?*

   Nei.

2. *Gjenspeiles målsetningene i pensumlister og undervisning?*

Det er ikke samiske temaer i undervisningstilbudene. Dog er flerkulturelle temaer tatt opp i felleskurset, Helseintro 2 vekttall.

3. *Er det samiske studenter ved de ulike fagene, og er det utarbeidet en rekrutteringspolitikk for de ulike nivåene på fagene?*

Antallet samiske studenter er ikke kjent. Det eksisterer en kvote med inntil 1/27 av plassene til samiske søkere til farmasistudiet.

4. *Drives det samisk grunnforskning og anvendt forskning?*

I 1996 startet et samarbeidsprosjekt mellom forskere ved Institutt for medisinsk biologi og farmasi kalt “Ethnic variability in the metabolism of thiopurine drugs”.

5. *Drives det samiskrelatert forskning?*
Nei.

6. *Er det deltakelse i samiske (flerfaglige) forskningsprosjekter eller andre samarbeidsprosjekter?*

Nei.

7. *Drives det utviklingsarbeid?*

Ikke kjent.

8. *Er det opprettet dialog med Senter for samiske studier i forbindelse med utarbeidelsen av samisk strategiplan?*

Nei.

9. *Er det formulert planer eller visjoner om å påbegynne eller fortsette arbeidet med samiske problemstillinger?*

Ikke kjent.

10. *Er det formulert ønske om samarbeid med/bistand av andre enheter ved UiTø i forbindelse med forskning, undervisning, prosjektarbeid m.m.? Andre forslag til tiltak m.m.* Ikke kjent.

A.5.3 Institutt for medisinsk biologi - Avdeling for Arktisk Biologi (AAB)

Instituttet består av 18 avdelinger og driver forskning innen medisinske og biologiske fag. En del av de vitenskapelige toppstillingene ved instituttet har stilling og arbeidsforpliktelse ved Regionsykehuset i Tromsø.

1. *Har instituttet og avdelingene formulert eksplisitte samiske målsetninger?*

Instituttet samiske målsetninger kommer til uttrykk gjennom arbeidet og målsetningene ved Avdeling for Arktisk Biologi, hvor reinforskning er et satsingsområde.

2. *Gjenspeiles målsetningene i pensumlister og undervisning?*

Avdelingen er ansvarlig for undervisning i generell og komparativ fysiologi for realfagsstudenter og for undervisning om rein og reindrift i Landbruksstudiet og Miljøfagstudiet ved Universitetet i Tromsø.

3. *Er det samiske studenter ved de ulike fagene, og er det utarbeidet en rekrutteringspolitikk for de ulike nivåene på fagene?*

Som nevnt innledningsvis om fakultetet, er det ingen samiske studenter ved avdelingen. Det er behov for å se på rekrutteringspolitikken.

4.-5. *Drives det samisk grunnforskning og anvendt forskning? Drives det samiskrelatert forskning?*

Forskningen ved AAB omfatter studier av reinsdyr (skandinavisk- og Svalbardrein), moskus, polarrev, ryper (li-, fjell, og Svalbardrype), sel og hval. Det drives grunnforskning med klare anvendbare målsetninger. Andre elementer i forskningsstrategien er:

- Eksperimentelle fysiologiske studier av rein i laboratoriet.
- Bruk av modellsystemer for studier av rein under ulike økologiske betingelser.
- Utprøving av fysiologiske modeller i felt.

Det satses innen følgende prosjektområder:

- Beite-rein interaksjoner.
- Globale miljøforandringer/temperaturforandringers påvirkning av reinbeiteområdene, og endringens effekt på reinsdyret.
- Økosystemfunksjoner.
- Tradisjonell kunnskap/moderne viten.
- Reinens biologi- lys/aktivitet.
- Metabolisme og fordøyelse.
- Rovdyrproblematikk.

Reinforskning er et satsingsområde og avdelingen har etablert en forskningsflokk. I dag er det ansatt 1 førsteamanuensis med spesielt ansvar for reinforskning, i tillegg til at flere av

de øvrige ansatte ved avdelingen driver med reinforskning.

6. *Er det deltakelse i samiske (flerfaglige) forskningsprosjekter eller andre samarbeidsprosjekter?*

AAB har formalisert samarbeid med Norges Landbrukshøgskole og arbeider for tiden med å etablere et cand.scient. studium i arktisk naturbruk der reindriftsrelaterte fag skal være en del av undervisningstilbudet. Reinforskningen ved AAB er i hovedsak finansiert av Reindriftens fagråd med midler kanalisert gjennom reindriftsavtalen over Landbruksdepartementet. Dette sikrer at næringa har (en direkte) innflytelse på forskningstemaer, d.v.s. forskningens relevans, slik næringa formulerer behovene.

I august 1999 ble "Arctic Ungulate Conference" arrangert i Tromsø, den 10. i rekken, hvor AAB er en av flere samarbeidspartnere.

7. *Drives det utviklingsarbeid?*

Som nevnt innledningsvis har avdelingen utarbeidet en lærebok om reinens-biologi som brukes blant annet på Reindriftsskolen (VK1) i Kautokeino og ved Landbruksstudiet ("Bohcco-biologija" 1998).

8. *Er det opprettet dialog med Senter for samiske studier i forbindelse med utarbeidelsen av samisk strategiplan?*

Avdelingen har vært kontaktet per e-post, og det har vært avviklet et møte mellom arbeidsgruppen og Monica A. Olsen.

9. *Er det formulert planer eller visjoner om å påbegynne eller fortsette arbeidet med samiske problemstillinger?*

Se punkt 7.

10. *Er det formulert ønske om samarbeid med/bistand av andre enheter ved UiTø i forbindelse med forskning, undervisning, prosjektarbeid m.m.? Andre forslag til tiltak m.m.*

Se punkt 7.

A.5.4 Institutt for klinisk medisin - Avdeling for barne- og ungdomspsykiatri (ABUP)

Instituttet består av 19 avdelinger. Ved instituttet drives det både klinisk-, laboratoriebasert- og epidemiologisk forskning. Forskningen tar ofte utgangspunkt i kliniske problemstillinger. En stor grad av tverrfaglig samarbeid preger forskningen.

1. *Har instituttet formulert eksplisitte samiske målsetninger?*

Avdelingen har som mål å bedre kvaliteten på de barne- og ungdomspsykiatriske tjenestene i helseregion V. Avdelingen søker å utvikle/besette kompetanse på toppstillingsnivå innen følgende fagområder: Barne- og ungdomspsykiatri, klinisk barne- og ungdomspsykologi, pedagogikk, miljøterapi, sosialt arbeid og sosialantropologi. Stillingen i sosialantropologi gjenspeiler det forhold at helseregionen tradisjonelt har vært befolket med ulike kulturer, - norsk, samisk og kvensk.

2. *Gjenspeiles målsetningene i pensumlister og undervisning?*

Det foreliggende program for videre- og etterutdanning for ansatte i barne- og ungdomspsykiatrien i Nord-Norge har grunnlag i tre aspekter:

1. Kartleggingen av behov i forhold til BUP-virksomhetens målsetting og oppgaver.
2. Formell og uformell kontakt med fagfeltet.
3. ABUP's oppgaver med hensyn til utredning, systematisering og dokumentasjon av den kliniske virksomheten.

I tillegg samarbeides det med Samisk høgskole i Kautokeino om utvikling av langsgående utdanning i "Kulturpsykiatri". 1. amanuensis Vigdis Stordahl er ansvarlig for utvikling av dette tilbudet, og det legges opp til en toårig 20 vekttallsutdanning.

3. *Er det samiske studenter ved de ulike fagene, og er det utarbeidet en rekrutteringspolitikk for de ulike nivåene på fagene?*

Nei.

4.-5. *Drives det samisk grunnforskning og anvendt forskning? Drives det samiskrelatert forskning?*

Avdelingen har p.t. 2 stipendiater som arbeider med samiske problemstillinger:

- Barneoppdragelse, kulturelle normer og adferdsproblemer hos barn - en sammenlignende undersøkelse blant samisk og norsk befolkning ved stipendiat Cecilie Javo. Prosjektansvarlig er professor John A. Rønning.
- Epidemiologisk undersøkelse spesielt rettet mot etnisk identitet og psykisk helse hos samisk ungdom i Nord-Norge ved Siv Kvernmo.

Avdelingen er sterkt involvert i andre samisk relaterte forsknings/utviklingsprosjekter:

- "Prosjekt Seidajok"- Evaluering av økologisk arbeidsmodell ved døgnbasert barnepsykiatrisk institusjon. Prosjektledere er spesialpsykolog Kåre Olafsen og professor John A. Rønning.

Vigdis Stordahl arbeider med følgende prosjekter:
- "Mangfold, motsigelser og mangtydighet: samisk identitet mot år 2000".
- "Samisk psykiatri. Utvikling av en mer kultursensitiv barne- og ungdomspsykiatrisk tjeneste for den samiske befolkning".

Av annen samisk forskning ved instituttet kan nevnes:
- Professor Edvard Falk, Hudavdelingen: "Prevalence of Dermato-Venerological Diseases in a Norwegian Lapp Population" 1993.
- Professor Einar Laukli, prosjekt om Samisk taleaudiometri, se Universitetet i Tromsø sin prosjektkatalog 1993-94, prosjekt 201.

6. *Er det deltakelse i samiske (flerfaglige) forskningsprosjekter eller andre samarbeidsprosjekter?*

På initiativ fra ABUP ble det avholdt et møte 28.11.97 der BUP-enheter og andre interesserte/impliserte var invitert og representert. Møtet hadde som hensikt å vurdere behovet for, og muligheten av etablering av forum for MB/ADHD-problematikk. Samtidig skulle oppgaver og funksjonen for et slikt forum drøftes. Et resultat av møtet var at "Nordnorsk forum for utviklingsvansker" ble etablert. BUP-Karasjok er representert i forumet ved avd. overlege Mikkel Oskal leder, og spesialpsykolog Kåre Olafsen nestleder. Det pågår dessuten et arbeid vedrørende kvalitetssikring av BUP-poliklinikker i helseregionen, og det ser ut som om BUP-Karasjok kommer til å bli den første i sitt slag i Norge som dokumenterer seg, d.v.s. gir fyldig standardbeskrivelse av klienter, kliniske resultatmål og brukernes fornøydhet med tilbudet.

7. *Drives det utviklingsarbeid?*

Det ble utgitt en bok (artikkelsamling) i 1998 som følge av blant annet Stordahls arbeide, som nevnt ovenfor. Prosjektet er et samarbeid mellom BUP-Karasjok og BUP-Narvik.

Følgende aktiviteter pågår:

- Utvikling av "veileder" for utredning og oppfølging av forskjellige tilstander i barne- og ungdomspsykiatri. Det utvikles retningslinjer og tiltakskjeder mellom 1. og 2. linjen for å effektivisere og bedre ivaretakelsen av brukerne. Målet er å komme fortest mulig i posisjon i forhold til barn med internaliseringsproblemer (angst, tilbaketrekning m.m.).
- Utvikling av samarbeidsmodell mellom 1. linjen, voksenpsykiatrien og BUP.
- Opplæring av evneprøver på barn helt ned til 2 års alderen slik at BUP kan tilby 1. linjen denne type utredninger på barn som er i risikosonen for skjevutvikling.
- Psykoterapiseminar for leger og psykologer.
- Undervisning til skoler og barnehager om krise- og sorgreaksjoner. Håpet er at dette f.eks. kan virke forebyggende for blant annet selvmord blant samisk ungdom.
- Undervisning om "Annerledeshet" i skolene med utgangspunkt i ADHD. En har

planer om å utarbeide en mal for barn i barneskolen der sekundærproblematikken (angst, depresjon og isolasjon) fremheves.

- Psykoedukativ behandling av ADHD og barn med andre utviklingsforstyrrelser. En ser dette som en ypperlig anledning til å høre om hvordan samiske foreldre oppfatter barn med denne type avvik, og hvordan disse håndteres.

Generelt er det kulturelle aspektet hele tiden i fokus under arbeidet og utformingen av prosjektene og presentasjonsformene. Særlig brukes mye analogier/anekdoter, ved f.eks. undervisningen om "barn som er annerledes", hentet fra den samiske mytologien og eventyrverdenen.

8. *Er det opprettet dialog med Senter for samiske studier i forbindelse med utarbeidelsen av samisk strategiplan?*

Det har vært kontakt ved bruk av e-post.

9. *Er det formulert planer eller visjoner om å påbegynne eller fortsette arbeidet med samiske problemstillinger?*

Se punktene ovenfor.

10. *Er det formulert ønske om samarbeid med/bistand av andre enheter ved UiTø i forbindelse med forskning, undervisning, prosjektarbeid m.m.?*

Ikke signalisert slike ønsker.

A.5.5 Institutt for samfunnsmedisin

1. Har instituttet og avdelingene formulert eksplisitte samiske målsetninger?

Se innledningsvis om fakultetet. Samiske målsetninger er ikke formulert eksplisitt.

2. *Gjenspeiles målsetningene i pensumlister og undervisning?*

Se også innledningsvis om fakultetet. Instituttet gir undervisning til ulike helseprofesjoner ved Universitetet i Tromsø, Høgskolen i Tromsø og til Regionsykehuset i Tromsø. De største undervisningsoppgavene knytter seg fortsatt til utdanning av leger. Videre gir instituttet undervisning til Folkehelseutdanningen og til medisin grunnfag med over 100 studenter.
Det har i flere år vært gitt 4 timers undervisning for 4. års medisinstudenter i etnisk/samisk medisin, hvor blant annet Det samfunnsvitenskapelige fakultet har vært involvert. *Seksjon for allmennmedisin* er interessert i å utvide dette temaet og diskutere integrasjon av samiske/urfolksrettede tema på feltet helse.

Det gis veiledning til medisinerstudenter i hovedoppgaven (5. årsstudenter) dersom de har valgt tema samisk/etnisk medisin, samt medisinere i Finnmark som arbeider med

samfunnsmedisinske tema knyttet til den samiske befolkningen.

3. *Er det samiske studenter ved de ulike fagene, og er det utarbeidet en rekrutteringspolitikk for de ulike nivåene på fagene?*

Se innledningsvis om fakultetet.

4-7. Drives det samisk grunnforskning og anvendt forskning? Drives det samiskrelatert forskning? Er det deltakelse i samiske (flerfaglige) forskningsprosjekter eller andre samarbeidsprosjekter? Drives det utviklingsarbeid?

Instituttet har i mange år arbeidet med større befolkningsundersøkelser (Finnmark- og Tromsøundersøkelsene), som også vurderes i forhold til etnisk bakgrunn. Professor A. Forsdahl har analysert helsetilstanden blant etniske grupper i Finnmark basert på medisinalberetninger og offentlig helsestatistikk.

Institutt for samfunnsmedisin ved Jon Øyvind Odland og Eiliv Lund har på norsk side ansvaret for helsedelen av Arctic Monitoring and Assessment Project (AMAP). Gjennom dette samarbeidet med de andre arktiske stater har det vært drevet en omfattende kartlegging av langtransportert forurensning. Hos mennesker har kartleggingen skjedd hovedsakelig ved analyser av blod og morsmelk. Det ble funnet høye nivåer i en del urbefolkninger i de arktiske områder. Dette er folkegrupper som i hovedsak lever av lokalt vilt. Med bakgrunn i AMAP- rapporter ønsker Institutt for samfunnsmedisin å drive dette arbeidet videre med spesiell fokus på urbefolkningenes problemer på russisk side. Dette er planlagt i samarbeid med Norsk institutt for luftforskning (NILU), Sentralsykehuset i Nordland, russiske institutter i Arkhangelsk, Kirovsk og St. Petersburg, samt fylkeslegen i Lappland.

Professor Lund planlegger en studie av genetisk variasjon knyttet til risiko for vanlige sykdommer. Det er ønskelig å foreta analyser knyttet til de tre ulike etniske gruppene på Nordkalotten og prosjektet foreslås foretatt i samarbeid med svenske og finske samarbeidspartnere. Sametinget er orientert om prosjektet.

8. *Er det opprettet dialog med Senter for samiske studier i forbindelse med utarbeidelsen av samisk strategiplan?*

Instituttet deltok på møtet med fakultetet og har sendt en oversikt over aktiviteter ved instituttet. Instituttet er også representert i utredningsgruppa nevnt innledningsvis.

9. *Er det formulert planer eller visjoner om å påbegynne eller fortsette arbeidet med samiske problemstillinger?*

Ja, blant annet gjennom arbeidet med etableringen ev en egen seksjon for samiske medisinske spørsmål.

10. *Er det formulert ønske om samarbeid med/bistand av andre enheter ved UiTø i forbindelse med forskning, undervisning, prosjektarbeid m.m.? Andre forslag til*

tiltak m.m.

Se innledningsvis om fakultetet hvor også instituttet deltok.

A.6 Samisk forskning og undervisning ved Norges fiskerihøgskole (NFH)

Norges fiskerihøgskole ble opprettet i 1972, og ble fra 1988 organisert som en del av Universitetet i Tromsø. NFH består av 6 institutter samt seksjon for etterutdanning og en fartøyseksjon.

NFH har nasjonalt ansvar for oppbyggingen av den grunnleggende kompetansen innen alle områder av fiskeri og havbruksforskning i Norge (og gjelder også ferskvann og vassdrag)- og for utdanning av de kandidater som fiskerirettet forvaltning og forskning har behov for. Studieretningene omfatter blant annet Fiskerikandidatstudiet, Cand.polit. i sosialøkonomi og samfunnsvitenskap, cand.scient. i havbruk, fiskehelse, marin zoologi, marin botanikk, ferskvannsbiologi, akvatisk fysiologi, ressursbiologi, akvakultur, mikrobiologi, marin biokjemi, m.m. Alle institutter ved NFH tilbyr organisert forskerutdanning, fram til dr. scient og dr. polit.-grad.

1. *Har Fiskerihøgskolen formulert eksplisitte samiske målsetninger?*

Det samiske er ikke et eget satsingsområde, men anses å være en del av den generelle tematikken.

2. *Gjenspeiles dette i pensumlister og undervisning?*

I møtet med rektor fremholdt han at samiske temaer er lite integrert i forskning, fagplaner og undervisning, med enkelte unntak. Særlig Institutt for samfunns- og markedsfag er tverrfaglig oppbygd og har fagpersonale som integrerer samiske problemstillinger i undervisningen. Han fremholdt at det kan gjøres mye på undervisningssiden og ikke bare i samiske temaer, men innen urfolksproblematikk generelt og lokal forvaltning. Eksempelvis kan deler av "Master Programme in International Fisheries Management" kunne utnyttes i planene med å etablere et masterstudium i urfolkstudier ved Universitetet i Tromsø.

3. *Er det samiske studenter ved de ulike fagene, og er det utarbeidet en rekrutteringspolitikk for de ulike nivåene på fagene?*

Etter det arbeidsgruppen erfarer er det ikke mange samiske studenter ved NFH målt etter objektive kriterier (se diskusjonen innledningsvis i vedlegg A om slike kriterier). Det eksisterer en samisk kvote på studietilbudene; fiskerikandidat, fiskehelse, havbruk. Når det gjelder rekruttering av samiske studenter også på doktorgradsnivå, er mye ugjort. I møtet med rektor ble det fremholdt at NFHs studietilbud er relativt ukjent i samiske miljøer, noe som kan skyldes at få samer har gått der før og at studietilbudene i innhold ikke anses som relevant for den samiske student.

4. *Drives det samisk grunnforskning og anvendt forskning?*

Nei.

5. *Drives det samiskrelatert forskning?*

NFH ønsker å knytte sin kompetanse til geografiske områder, og ikke på etnisk definerte temaer. Effektene av torskekrisen og forskningen på torskestammer er eksempler på forskning som ikke inkluderer etniske problemstillinger, men som kommer også det samiske samfunnet til gode gjennom belysning av problematikken.

Ferskvannsbiologene ved Institutt for marin- og ferskvannsbiologi (IMF) har i en årrekke drevet med både forskning og undervisning i samiske kjerneområder og som kan karakteriseres som samiskrelatert. Virksomheten har sitt utspring i et 3-årig utfiskingsprosjekt i Stuorajavri i Kautokeino kommune som ble startet opp i 1981 og var finansiert av Samisk Utviklingsfond og Nord-Norgesfondet. Prosjektet gikk ut på å undersøke de biologiske effektene av fisket. Basert på erfaringene fra dette prosjektet startet IMF i 1985 opp et feltkurs i ferskvannsbiologi for studenter, og dette har fortsatt siden. Til sammen har over 150 studenter fra inn- og utland besøkt området og skrevet biologiske oppgaver derfra. I tillegg til dette har forskerne ved IMF blant annet utgitt egne publikasjoner både nasjonalt og internasjonalt om egen forskning i regionen.

6. *Er det deltakelse i samiske (flerfaglige) forskningsprosjekter eller andre samarbeidsprosjekter?*

Ikke kjent.

7. *Drives det utviklingsarbeid?*

Ikke kjent.

8. *Er det opprettet dialog med Senter for samiske studier i forbindelse med utarbeidelsen av samisk strategiplan?*

Det ble avholdt et møte med Rektor Bjørn Hersoug den 6. oktober 1998. NFH har ikke svart på anmodninger om oversikt over forskning og undervisning.

9. *Er det formulert planer eller visjoner om å påbegynne eller fortsette arbeidet med samiske problemstillinger?*

Nei.

10. *Er det formulert ønske om samarbeid med/bistand av andre enheter ved UiTø i forbindelse med forskning, undervisning, prosjektarbeid m.m.? Andre forslag til tiltak m.m.*

Rektor sa på møtet at det eksisterer mange meninger om samiske problemstillinger og at det er behov for å øke kunnskapsgrunnlaget. Han lanserte muligheten for et seminar om sjøsamisk ressursforvaltning. For å øke forskningsrekrutteringen spesielt, ble det foreslått at Universitetet bevilger (allokerer) midler til skriving av prosjektsøknader innenfor "prioritetene" (d.v.s. at Universitetet i Tromsø bevilger noen månedsverk til skriving av

prosjektsøknader til ulike finansieringskilder). Slike doktorgradsprosjekter kan koble seg på forskningsprogrammene ved NFH og gi programmene en samisk dimensjon. Han sa videre at det er viktig å integrere samiske problemstillinger i de tunge forskningsprogrammene, og at det ikke opprettes mindre og ubetydelige "avlatsprogram". For å synliggjøre mulige temaer og behovene for samisk fiskerirelatert forskning, bør det utarbeides en oversikt over potensialet.

A.7 Samisk forskning og undervisning ved Det samfunnsvitenskapelige fakultet (SV-fak)

Det vises til møtereferatene, *møte med fakultetsledelsen* og *møte med instituttene* for en oversikt over problemstillingene som har vært drøftet i forhold til planarbeidet.

1. *Har fakultetet formulert eksplisitte samiske målsetninger?*

På møtet med fakultetsledelsen ga Dekan uttrykk for at dette ansvaret ivaretas av fakultetet som helhet hvor de enkelte institutt kan ha ulik grad av ansvar for samisk forskning og undervisning, se også punkt 4.3 *Utviklingen på fagområdene ved UiTø.* På fakultetsnivå blir ansvaret for blant annet urfolksforskning/samisk forskning, nevnt som et av ansvarsområdene[2].

2. *Gjenspeiles dette i pensumlister og undervisning?*

Det er store forskjeller mellom de 11 ulike fagavdelingene ved fakultetet. 9 av instituttene har samiske- eller samiskrelaterte artikler på pensumlistene, og undervisning i samiske-samiskrelaterte temaer.

3. *Er det samiske studenter ved de ulike fagene, og er det utarbeidet en rekrutteringspolitikk for de ulike nivåene på fagene?*

Det eksisterer ingen oversikt over samiske studenter ved fakultetet. De signalene som er mottatt fra instituttene peker på at det ved noen fag er skuffende lavt antall samiske studenter. Kvotene for samiske søkere til begynnerstudiene ved SV-fak eksisterer selv om studiene er åpne. Institutt for psykologi har egne opptaksordninger.
Det er til en viss grad en rekrutteringspolitikk gjennom ordningen med stipendiatstillinger ved for eksempel Institutt for sosialantropologi. Gjennom planarbeidet har flere institutter tatt til orde for å vurdere ulike stipendordninger knyttet til forskningsprosjekter m.m.

4-6. Drives det samisk grunnforskning og anvendt forskning, samiskrelatert forskning og
er det deltakelse i samiske (flerfaglige) forskningsprosjekter eller andre samarbeidsprosjekter?

Det drives samisk forskning ved 6 av instituttene, samiskrelatert forskning ved 7 av instituttene, og ansatte ved 4 institutter inngår i ulike samarbeidsprosjekter innen forskning og undervisning. Det vises til notat fra Institutt for historie for en oversikt over samarbeidstiltak og fellesprosjekter ved SV-fak[3].

---

[2] Jamfør notat av dekan Georges Midré, om Forskningsprofil ved SV-fakultetet 11. november 1997.

[3] Se notat utarbeidet av Lars Ivar Hansen og Henry Minde, januar 1999: "Oversikt over samisk forskning og undervisning ved institutt for historie".

7. *Drives det utviklingsarbeid?*

Det foregår utviklingsarbeid ved 5 institutter.

8. *Er det opprettet dialog med Senter for samiske studier i forbindelse med utarbeidelsen av samisk strategiplan?*

Det er gjennomført 2 møter med henholdsvis dekan og instituttlederne. Halvparten av instituttene møtte på fellesmøtet, og 10 av 11 fagavdelinger har kommet med innspill i form av notater, svar på e-post og lignende.

9-10. Er det formulert planer eller visjoner om å påbegynne eller fortsette arbeidet med samiske problemstillinger? Er det formulert ønske om samarbeid med/bistand av andre enheter ved UiTø i forbindelse med forskning, undervisning, prosjektarbeid m.m.? Andre forslag til tiltak m.m.

Innspillene fra instituttene peker i første rekke på behovet for større vektlegging av tverr- og flerfaglige forskningsprosjekter. Det forventes økt rekruttering gjennom å bruke stimuleringstiltak i form av hovedfags- og doktorgradsstipendier. Det pekes også på behovet for en internasjonalisering.

Det er behov for ytterligere pensumlitteratur om samiske forhold og det ble på møtet med instituttene foreslått å initiere tiltak med dette formålet. Det ble på samme møte også signalisert forventninger om Senter for samiske studier skal spille en større rolle i initierings-, koordinerings- og utførelsesfasen for å fremme samisk (tverrfaglig) forskning.

A.7.1 Institutt for arkeologi[4]

1. *Har instituttet formulert eksplisitte samiske målsetninger?*

I presentasjonen på Internett (som foruten om Senter for samiske studier, er eneste enhet ved Universitetet i Tromsø som bruker samisk språk parallelt) heter det blant annet :

"Fagets profil preges spesielt av en konsentrasjon omkring fortidsmennesker i nordområdene og arkeologifagets teoretiske grunnlag. Det meste av forskningsvirksomheten har en karakter som internasjonalt vil bli karakterisert som arktisk arkeologi. Derfor er ikke denne rubrikken brukt i vår omtale av enkelte prosjekter. Forskning på samisk fortid har stor vekt og andre viktige aktivitetsområder er genderstudier og historisk arkeologi".

[4] Se notat fra Bjørnar Olsen 20.01.99: "Vedrørende samisk forskning og undervisning på institutt for arkeologi, SV-fak."

2. *Gjenspeiles målsetningene i pensumlister og undervisning?*

Samisk fortid ble integrert i arkeologi-undervisningen ved Universitetet i Tromsø allerede på 1970-tallet ved daværende Seksjon for arkeologi, Institutt for samfunnsvitenskap. På grunnfag inngår samisk arkeologi som en komprimert to-ukers undervisningsbolk (12 dobbeltimer) med tilhørende utskilt del i det faste pensumet. På mellomfag og hovedfag er ikke samisk arkeologi utskilt som egne komponenter i undervisningen, men inngår også her som del av mer generelle undervisnings- og pensumsblokker.

Undervisningen lider først og fremst av mangel på lærebøker og oversiktsverker om samisk fortid/historie. Det benyttes spesialartikler som i stor grad forutsetter betydelig bakgrunnskunnskap og som i liten grad tar pedagogiske hensyn. Det pekes på at denne situasjonen vil bli betydelig forbedret når lærebok-prosjektet i samisk historie som Cappelen Akademisk Forlag har tatt initiativ til blir realisert. Denne læreboken som skrives i samarbeid mellom en arkeolog og to historikere fra SV-fak, Universitetet i Tromsø, har en betydelig arkeologisk komponent og vil avhjelpe den vanskelig situasjonen betraktelig. Instituttet samarbeider også om å arrangere *semesteremne i samisk kulturkunnskap*, se punkt A.9, UNIKOM.

3. *Er det samiske studenter ved faget, og er det utarbeidet en rekrutteringspolitikk for de ulike nivåene på faget?*

I notatet til Olsen sies følgende om rekruttering:

"På tross av at samisk arkeologi har et solid fotfeste som tema for hovedfags- og doktorgradsavhandlinger, er det en skuffende lav andel samiske studenter. Instituttet ser det som et stor problem at så få samiske studenter tar arkeologisk utdanning ut over grunn- og mellomfagsnivå. Tidligere kunne dette kanskje forklares med manglende arbeidsmarked og tilhørende manglende "matnyttighet". I dag er det imidlertid et stort behov for kandidater med arkeologisk og kulturhistorisk kompetanse innenfor blant annet de samiske museer og det relativt nylig opprettete Samiske kulturminnevern. En mulig løsning for å sikre en høyere andel samiske studenter på hovedfagsnivå kan være aktive stimuleringstiltak, f.eks. gjennom å opprette hovedfagsstipend på større forskningsprosjekter."

I øyeblikket har instituttet to doktorgradskandidater og syv hovedfagsstudenter som har samisk fortid som tema for sine avhandlinger. I tillegg inngår dette (og norrøn-samiske relasjoner) som deltema i en rekke andre avhandlingsarbeider. Arbeidene omfatter både mer konkrete kulturhistoriske studier samt mer teoretiske analyser av konstruksjonen av samisk fortid. På 1980-tallet kom samisk fortid for alvor i arkeologenes søkelys, spesielt innenfor studentmiljøet. Mellom 1980 og 1988 ble det således avlagt 6 magistergrader ved seksjonen der samisk fortid ble studert ut fra en arkeologisk tilnærming. I 1990 ble seksjonen tildelt et universitetsstipend i samisk arkeologi (som de fortsatt besitter) og i 1993 ble den første faste stillingen i samisk arkeologi opprettet. Dette innebar en betydelig styrking og synliggjøring av forskning og undervisning på samisk forskning ved instituttet.

I løpet av 1990-tallet er det avlagt åtte hovedoppgaver og to doktorgrader innenfor temaet

samisk arkeologi ved instituttet/seksjonen.

4-6. Drives det samisk grunnforskning og anvendt forskning? Drives det samiskrelatert forskning? Er det deltakelse i samiske (flerfaglige) forskningsprosjekter eller andre samarbeidsprosjekter?

I ovennevnte presentasjon heter det videre:

"Et karakteristisk trekk ved forskningen ved Institutt for arkeologi er at den er landsdelsrelevant. De fleste ved instituttet arbeider med arkeologisk materiale fra Nord-Norge, fra eldre steinalder til nyere tid. Samtidig er flere forskere involvert i arkeologiske undersøkelser i Russland, Finland, Grønland, Botswana og Canada. Sentrale tema for forskningen ved instituttet er jakt-fangst-samfunn, samisk forhistorie, etnisitet, kjønnsrelasjoner, økonomiske tilpasninger i det nordatlantiske område i mellomalderen, og norrøne gårdssamfunn og høvdingeøkonomi".

7. *Drives det utviklingsarbeid?*

Ja, se henvisningen om utarbeidelsen av lærebok i historie.

8. *Er det opprettet dialog med Senter for samiske studier i forbindelse med utarbeidelsen av samisk strategiplan?*

Se notatet fra Olsen.

9. *Er det formulert planer eller visjoner om å påbegynne eller fortsette arbeidet med samiske problemstillinger?*

Olsen sier i notatet at foruten de allerede skisserte problemfelt som har vært viet betydelig oppmerksomhet i den arkeologiske forskning som har utgått fra Universitetet i Tromsø, skal det imidlertid pekes på noen felt som bør gis særlig høy prioritet. Flere av disse forskningsfeltene bør kunne inngå i større tverrvitenskapelige forskningsprosjekt med utgangspunkt i Universitetet i Tromsø.

10. *Er det formulert ønske om samarbeid med/bistand av andre enheter ved UiTø i forbindelse med forskning, undervisning, prosjektarbeid m.m.? Andre forslag til tiltak m.m.*

I notatet sies det slik:

"Som for de fleste fagfeltene lider også den arkeologiske forskningen på samisk fortid av manglende ressurser. Dette gjør at den lett blir "usynlig" i den store sammenhengen. Noe av dette kan avhjelpes med større konsentrasjon gjennom tverrfaglig samisk forskning og undervisning. Det er imidlertid viktig at dette ikke skjer på bekostning av den plass samisk forskning og undervisning har på de eksisterende fagtilbudene. En utskilling av egne samiske studier kan lett føre til segregering og marginalisering av det "samiske", ved at samiske spørsmål defineres ut av de tradisjonelle fagenes ansvarsområder. Det er derfor

av stor betydning at man samtidig som den tverrfaglige forskningen styrkes også bidrar til å bedre betingelsene for samisk forskning og undervisning ved de etablerte fagfeltene. Bare gjennom en solid forankring og kvalitet innenfor eget forskningsfelt kan man yte et fullgodt bidrag i tverrvitenskapelig og flerfaglige forskningssammenhenger".

A.7.2 Institutt for filosofi

Institutt for filosofi har ansvar for fagstudiet i filosofi som gir grunnfag, mellomfag, hovedfag og dr.grad i filosofi, samt for examen philosophicum. Fra høstsemesteret 1998 fikk instituttet også ansvar for fellesdelen til examen facultatum og for allmennvarianten i det samme studiet. Innføring av examen facultatum, som sammen med examen philosophicum skal utgjøre et fullverdig førstesemesterstudium ved universitetet

I 1997 ble det ansatt en førsteamanuensis med spesielt ansvar for å opprette og gjennomføre et
semesteremnestudium (5 vekttall) i feministisk filosofi. Studiet blir for første gang gjennomført i vårsemesteret 1998 med 8 studenter. Det er også ansatt en amanuensis med spesielt ansvar for studiet i økofilosofi.

1. *Har instituttet formulert eksplisitte samiske målsetninger?*

Nei.

2. Gjenspeiles målsetningene i pensumlister og undervisning?

Det har vært få samiske hovedfagsstudenter på filosofi. I fellesdelen "etikk og samfunn" i examen philosophicum, er en artikkel av Nils Oskal pensum; "liberalisme og urbefolkningsrettigheter".
Utvalget av 1989 foreslo en komponent med samiske/samisk-norske samfunnsforhold lagt inn i ex.phil., og de begrunnet det slik:

"Utvalget er av den oppfatning at norske studenter gjennomgående har liten fortrolighet med det samiske folk og utviklingen i det samiske samfunn, mens samiske studenter vanligvis kjenner det norske samfunnet svært godt, i et land med to folk er dette en uakseptabel situasjon. Utvalget er derfor av den mening at for å nå frem til mer symmetrisk kunnskap mellom landets innbyggere, bør det opprettes et obligatorisk innføringskurs i samiske/samisk-norske samfunnsforhold for ex.phil studenter".

Selv om aksepteringen av samiske rettigheter og kunnskapen om det samiske samfunn må forventes å være bedre enn for 10 år siden, er det etter arbeidsgruppens mening behov for å styrke kunnskapsformidlingen om samiske/samisk-norske samfunnsforhold. Utbyggingen av ex.phil. til et fullt halvtårsstudium, vil kunne lette innføringen av en forelesningsrekke under f.eks. fellesdelen til examen facultatum.

3. *Er det samiske studenter ved faget, og er det utarbeidet en rekrutteringspolitikk for de ulike nivåene på faget?*

Det er samiske studenter t.o.m. hovedfag, og det er ikke utarbeidet noen særskilt rekrutteringspolitikk.

4.-6. *Drives det samisk grunnforskning og anvendt forskning? Drives det samiskrelatert forskning? Er det deltakelse i samiske (flerfaglige) forskningsprosjekter eller andre samarbeidsprosjekter?*

Det er ingen ved instituttet som driver samisk forskning, selv om begrepsutvikling om landsdelens særegenhet når det gjelder mentalitet og praksisformer står sentralt. Instituttet har hatt en stipendiat som har avlagt doktorgrad i innen samisk forskningstema. Forskningsvirksomheten ved instituttet er i hovedsak konsentrert rundt klassiske filosofiske emner knyttet til filosofihistoriske undersøkelser som omfatter emner fra antikk, middelalder og nyere tid, til vitenskapsteoretiske problemstillinger særlig i tilknytning til humanvitenskapene, og til feministiske og økofilosofiske perspektiver.

7. *Drives det utviklingsarbeid?*

Ikke kjent.

8. *Er det opprettet dialog med Senter for samiske studier i forbindelse med utarbeidelsen av samisk strategiplan?*

Instituttet var ikke representert på fellesmøtet med SV-fak 5. november 1998 og har ikke svart på henvendelser om forskning, undervisning m.m.

9-10. *Er det formulert planer eller visjoner om å påbegynne eller fortsette arbeidet med samiske problemstillinger? Er det formulert ønske om samarbeid med/bistand av andre enheter ved UiTø i forbindelse med forskning, undervisning, prosjektarbeid m.m.?*

Ikke kjent.

A.7.3 Institutt for historie[5]

Det vises til punkt 4.3.1 *Historieseksjonen/Institutt for historie som historisk eksempel,* for en beskrivelse av den historiske utviklingen ved instituttet.

1. Har instituttet formulert eksplisitte samiske målsetninger?

Institutt for historie har ved en rekke ulike anledninger definert og presisert sin målsetning når det gjelder samisk - og samisk relatert - forskning, undervisning og formidling. I samband med arbeidet til Sametinget sitt utvalg for å utrede samisk forskning, ble målsetningen beskrevet på denne måten:

"Vi oppfatter vår og Universitetets øvrige avdelinger sin rolle innenfor feltet samisk- og samiskrelatert forskning å være den at vi fungerer som en ressurs i forskning, undervisning og formidling vedr. samiske samfunnsforhold i fortid og nåtid. Vår rolle er å generere og formidle ny og interessevekkende kunnskap både i forhold til det samiske og det norske samfunnets behov. Vi anser at det er et viktig poeng overfor det samiske samfunn at Universitetet i Tromsø har et ansvar overfor såvel de samisk-talende og norsk-talende delene av det samiske samfunn, som også det norske og internasjonale samfunn." (Uttalelse av 10.2.1997).

Instituttet ser seg dertil som en del av det norske og det internasjonale samfunn, når det gjelder å utbre forskningsbasert innsikt i samiske forhold. Institutt for historie definerer nå feltet "Samisk historie/urbefolknings- og minoritetshistorie" som ett av sine fire hovedsatsingsområder. I instituttets "Strateginotat", vedtatt 1993/1994, utdypes dette på følgende måte:

"Instituttet ser det som viktig å initiere forskning som analyserer den fulle variasjonsbredden i livs- og tilpasningsformer innenfor de samiske samfunn over en lang tidshorisont, og som inkluderer samhandlingsrelasjoner og konfrontasjoner med andre folkeslag og statlige strukturer. Samtidig er det vesentlig med et komparativt urfolks-perspektiv. Instituttet ønsker å opprettholde den brede kronologiske kompetansen på feltet. Innen dette feltet er instituttet rede til å påta seg ansvar for koordinering, informasjon og forskningssamarbeid innenfor en nasjonal arbeidsfordeling."

Gjennom vedtak i Nasjonalt fagråd for historie, er instituttet siden 1997 også tildelt et overordnet, nasjonalt koordinerende ansvar for utviklingen av forskning og undervisning innen samisk og kvensk historie.

2. Gjenspeiles målsetningene i pensumlister og undervisning?

Emnet *Norgeshistorie,* omfatter også samisk historie på grunnfag. Samiske emner inngår også i fordypningsdelen *Miljøhistorie* på grunnfag. På hovedfag er samiske emner i stor i

[5] Se notat utarbeidet av Lars Ivar Hansen og Henry Minde, januar 1999: "Oversikt over samisk forskning og undervisning ved institutt for historie".

grad integrert i fagtilbudet. I tillegg til det spesielle samiske fagtilbudet *Samene og nasjonalstaten*, inngår samiske eller urfolkstemaer i blant annet fordypningsdelene: *Identitetsskaping i historia, Nasjonal identitet, Regional og lokal identitet*, og *Etnisitet og rase*.

3. Er det samiske studenter ved faget, og er det utarbeidet en rekrutteringspolitikk for de ulike nivåene på faget?

I notatet til Hansen og Minde pekes det på at i den nåværende fasen igjen synes å være et vesentlig behov å styrke rekruttering av unge forskere til feltet, for å videreføre og utvikle det som hittil er bygd opp. Vedtaket om nasjonalt ansvar innebærer blant annet en intensivert satsing på student- og forskerrekruttering på feltet. Den minkende studenttilgangen viser at søkningen til dette feltet har blitt redusert. Dette feltet må derfor både gis stimuleringstiltak på rekrutteringssiden, og det må gis økt mulighet for de aktive forskerne til å utvikle seg. På denne måten kan forskningsfeltet øke sin faglige tiltrekning. Sett i dette perspektiv er både tverrfaglig samarbeid og internasjonalt samarbeid viktig.

4.-5. *Drives det samisk grunnforskning og anvendt forskning? Drives det samiskrelatert forskning?*

To forskningsrådsfinansierte doktorgradsstudenter arbeider direkte med samisk historie; nærmere bestemt om reindrift - og pressehistorie. For tiden er nærmere 10 hovedfagsstudenter i gang med avhandlinger som enten utelukkende henter sitt tema fra samisk historie, eller hvor det samiske inngår som en vesentlig tematisk bestanddel.

Når det gjelder de ansattes forskning, sies det følgende i notatet:

"Gjennom sin forskning har de ansatte ved Institutt for historie utviklet en bredt sammensatt kompetanse, som dekker høyst ulike sider ved samiske samfunnsforhold, - såvel tematisk, kronologisk og geografisk. I tillegg har instituttet tilknyttet dr.grads-stipendiater og oppdragsforskere som enten arbeider med rent samiske tema og problemstillinger, eller hvor det samiske inngår som en vesentlig komponent. Henry Minde som har vært tilsatt i professoratet i samisk historie fra 1995, har særlig drevet forskning innenfor områdene norsk minoritetspolitikk og samisk etnopolitikk på 1900-tallet, ved siden av rettighetsspørsmål i nordsamiske områder og befolkningshistorie. Førsteaman. Einar-Arne Drivenes har ved siden av utredningsarbeid særlig bidratt til belysning av religion, kirke og etniske minoriteter i perioden 1850-1940. Ut fra en kombinasjon av historiske, kulturantropologiske og etnografiske tilnærmingsmåter har prof. Lars Ivar Hansen i første rekke arbeidet med kulturelle endringsprosesser i de samiske samfunn i et tidsspenn fra yngre jernalder og frem til midten av 1800-tallet, ved siden av rettighetsspørsmål. I tillegg til komparative undersøkelser som trekker inn større deler av Nordkalotten, har han i særlig grad fokusert på samenes historie i Sør-Troms. Prof. Einar Niemi har i særlig grad arbeidet med etnohistorie/minoritetshistorie i de to siste århundrene, også i komparativ belysning. I tillegg til samepolitisk utredningsarbeid og tilrettelegging av materiale for Samerettsutvalget har hans forskningsinnsats særlig vært knyttet til Varanger-samenes og østsamenes historie, og til den oversjøiske utvandringen fra Nordkalotten der også samisk utvandring inngår. Førsteaman. Alf Ragnar Nielssen har

arbeidet med samisk historie i ulike lokal- og regionalhistoriske sammenhenger; dels som ledd i studier av kystsamenes økonomiske tilpasning i Finnmark på 1600-tallet og dels som ledd i 2 bind lokalhistorie for Lødingen, Tjeldsund og Tysfjord (steinalder - ca. 1870), hvor områdets samiske historie er integrert fortløpende i den samlede fremstillingen. - Instituttet har for tiden tilknyttet to dr.art-studenter som arbeider med oppgaver direkte knyttet til samisk historie. Bård A. Berg er i ferd med å sluttføre en avhandling om reindriftens utvikling gjennom dette århundret, i form av en regionalstudie av Helgelandssamenes reindrift - og Arne Johansen tiltrådte 1.01.1998 et fireårig stipend fra Norges forskningsård i samband med et prosjekt om det samepolitiske engasjementets plass i norske og samiske medier. I tillegg er Lars Ivar Hansen oppnevnt som biveileder for arkeologen Oddmund Andersen, som arbeider med en dr.art.avhandling om opphavet til den marka-samiske bosetningen i Sør-Troms og Nordre Nordland. - Av oppdragsforskerne bør særskilt nevnes dr.art. Bjørg Evjen som er engasjert av Tysfjord kommune for å utarbeide 2 bind lokalhistorie for perioden fra 1869 fram til i dag. I første bind som ble publisert før jul 1998, er den samiske befolkningens historie i perioden bredt omtalt og naturlig integrert i den samlede framstillingen".

6. *Er det deltakelse i samiske (flerfaglige) forskningsprosjekter eller andre samarbeidsprosjekter?*

Som nevnt tidligere har instituttet engasjert seg i to større samarbeidstiltak med historieinstituttene ved søsteruniversitetet på Nordkalotten og i Nordvest-Russland: Umeå, Oulu og Arkhangelsk, og som har vært finansiert ved nordiske midler (NOS-H: Nordisk samarbeidsnemnd for humanistisk forskning).

De ansatte ved instituttet underviser også på semesteremne i samisk kulturkunnskap, se punkt A.9 *UNIKOM.*

I tillegg til samarbeidsprosjektene med andre universiteter, kan det nevnes noen mer avgrensede, tverrfaglige prosjekter som enkeltforskere ved instituttet har vært/er engasjert i:

1) "Skoddebergprosjektet".
2) *"Rettigheter og selvstyre for urfolk. Et spørsmål i brennpunktet mellom nasjonale interesser og internasjonal rettsorden."*
3) Utviklingsprogram i maya-studier.
4) Lærebok i samisk historie.
5) "Vernet av faste kulturminner i skjæringen mellom tradisjon og modernitet.

Kulturlandskap, religion, etnisitet og eksperter."

7. Drives det utviklingsarbeid?

Ja. Se punktet om Institutt for arkeolog og lærebok i historie.

8. *Er det opprettet dialog med Senter for samiske studier i forbindelse med utarbeidelsen av samisk strategiplan?*

Instituttet deltok på fellesmøtet med fakultetet, og har utarbeidet eget notat.

9. *Er det formulert planer eller visjoner om å påbegynne eller fortsette arbeidet med samiske problemstillinger?*

Se notat fra nevnte møte.

10. *Er det formulert ønske om samarbeid med/bistand av andre enheter ved UiTø i forbindelse med forskning, undervisning, prosjektarbeid m.m.?*

Ikke utover det vanlige engasjementet.

A.7.4 Institutt for pedagogikk[6]

1. *Har instituttet formulert eksplisitte samiske målsetninger?*

Nei, målsetningene beskrives slik i årsmeldinga for 1997:

"Pedagogikkens tverrfaglige sideblikk uttrykker seg ikke minst i den forskning ansatte ved instituttet er engasjert i. Dette er gjerne forskning som sorterer under dobbelkategorier hvor førsteleddet vanligvis henviser til forankringspunktet, pedagogikken, mens andreleddet peker på hjelpedisiplinen. Derfor heter det utdanningssosiologi/pedagogisk sosiologi, utdanningshistorie/skolehistorie, pedagogisk antropologi, pedagogisk psykologi, kulturpedagogikk (inkl kulturpsykologi), pedagogisk filosofi osv. Forskningen ved instituttet vil normalt ha en profil som i større og mindre grad berører de nevnte kategoriene. Det er snakk om så vel empiriske som teoretiserende prosjekter. Og selv om instituttets anliggende ikke primært er å fokusere fagdidaktikk og praktisk lærerutdanning, er det liten tvil om at mye av instituttets forskning søker i retning av pedagogisk praksis, enten denne praksis gjelder (re)konstruksjon av utdanningssystem eller den gjelder hverdagens pedagogiske praksis såvel innenfor som utenfor utdanningssystemet".
Institutt for pedagogikk er - både i sitt undervisningstilbud og sin forskning - preget av en tverrfaglig orientering som dels har sitt grunnlag i Det samfunnsvitenskapelige fakultets historie, og dels har å gjøre med pedagogikkfagets egenart.

2. *Gjenspeiles målsetningene i pensumlister og undervisning?*

På grunnfag er samiske temaer integrert på pensumlistene med enkelte artikler og monografier i noen av delemnene. Instituttet gir studietilbud på grunnfags-, mellomfag-, storfags-, hovedfags- og doktorgradsnivå. I tillegg gis det undervisning i hovedfag med fordypning i spesialpedagogikk.
På mellomfag- og storfag i skoleforskning omhandler kun en artikkel samiske forhold. På

[6] Oversikten er basert på Årsmelding 1997 samt notat av I. Nergård og A.Høgmo: "Faglig virksomhet om samiske forhold ved Institutt for pedagogikk, UiTø".

hovedfag er enkelte artikler relevante innenfor de enkelte delemnene, foruten et par artikler og en monografi som eksplisitt omhandler samiske forhold.
Fordypningsstudiet i spesialpedagogikk er et nettverksorganisert studietilbud som gjennomføres i samarbeid mellom Universitetet i Tromsø og Sami allaskuvla/Samisk høgskole, Høgskolen i Finnmark, Høgskolen i Tromsø, Høgskolen i Bodø og Høgskolen i Nesna. Studiet skal spesielt bidra til å formidle og utvikle innsikt om samfunnsmessige, kulturelle og etniske forhold som er relevante for pedagogisk og spesialpedagogisk analyse, tilrettelegging og praksis.

3. *Er det samiske studenter ved de ulike fagene, og er det utarbeidet en rekrutteringspolitikk for de ulike nivåene på fagene?*

Det er samiske studenter ved instituttet, og bred veiledningskompetanse innen samiske temaer.

4.-5. *Drives det samisk grunnforskning og anvendt forskning? Drives det samiskrelatert forskning?*

Det pågår forskning av hovedfagsstudenter innen samiske temaer. Forskningen om samiske forhold blant de ansatte, har primært vært drevet av Jens-Ivar Nergård og Asle Høgmo. Pågående forskningsprosjekter ved instituttet er:

- "Livsform og eksistens. Fortellinger og kunnskapstradisjon i samiske samfunn".
- "Kulturpsykologi". Skisser til en sammenlignende studie av kosmologi i samiske fortellinger og dynamisk psykologi.
- "Living Conditions in the Arctic" er en levekårsstudie/forskningsprosjekt blant urfolk i hele det cirkumpolare området. Nergård er koordinator for Norden og Nordvest-Russland. Senter for samiske studier er forespurt og har sagt seg villig til å påta seg administreringen av dette prosjektet.

6. *Er det deltakelse i samiske (flerfaglige) forskningsprosjekter eller andre samarbeidsprosjekter?*

Nergård og Høgmo er medlemmer i diverse utvalg, henholdsvis leder for statlig utvalg som utreder samisk lærerutdanning, og medlem i referansegruppen for etnisk/samisk medisin.

7. *Drives det utviklingsarbeid?*

Ikke kjent.

8. *Er det opprettet dialog med Senter for samiske studier i forbindelse med utarbeidelsen av samisk strategiplan?*

Instituttet var ikke representert på fellesmøtet med Det samfunnsvitenskapelige fakultet 5. november 1998, men har svart på henvendelser om forskningsoversikt. Nergård ønsker som referert ovenfor, å legge administreringen av levekårsstudien/forskningsprosjektet til senteret.

9./10. *Er det formulert planer eller visjoner om å påbegynne eller fortsette arbeidet med samiske problemstillinger? Er det formulert ønske om samarbeid med/bistand av andre enheter ved UiTø i forbindelse med forskning, undervisning, prosjektarbeid m.m.?*

Nei.

A.7.5 Institutt for planlegging og lokalsamfunnsforskning (IPL)[7]

1. *Har instituttet formulert eksplisitte samiske målsetninger?*

Studiet er bygget opp av bidrag fra flere samfunnsvitenskapelige disipliner. Sentralt står statsvitenskap, sosialantropologi, samfunnsgeografi og sosiologi. Målsettingen er å skape en handlingsrettet forståelse av lokal og regional utvikling. En slik forståelse fordrer oversikt over samspillet mellom uformelle og formelle sider ved samfunnsliv. Fagets særpreg ligger i et bevisst forsøk på å bidra til en helhetlig regional forståelse gjennom bruk av modeller og teori hentet fra flere enkeltdisipliner. Faget gis som storfag og hovedfag (studieretning innenfor samfunnsvitenskap hovedfag). Både storfag og hovedfag tar utgangspunkt i empiri fra det nordnorske samfunn og komparative studier fra andre relevante geografiske områder, inkludert utviklingsland.

2. *Gjenspeiles målsetningene i pensumlister og undervisning?*

På storfaget er samiske temaer en del av forelesningsrekkene *sosiale prosesser* og *regionalpolitikk, planlegging og lokalsamfunn*. På pensum står enkelte valgfrie artikler og monografier.

På hovedfag er det noen få valgfrie samiskrelevante monografier knyttet til forelesningsrekken *samhandling og sosiale prosesser*. IPL tilbyr et fordypningsemne i *naturressursforvaltning* der samiske spørsmål står sentralt.

3. *Er det samiske studenter ved faget, og er det utarbeidet en rekrutteringspolitikk for de ulike nivåene på faget?*

Instituttet har utdannet flere hovedfags- doktorgradskandidater innen samiske problemstillinger de siste årene (fem avhandlinger på hovedfag og tre på doktorgrad, de sistnevnte i 1998). Per i dag er det to hovedfagsstudenter og en doktorgradsstudent som arbeider med samiske problemstillinger. Det er ikke en særskilt rekrutteringspolitikk ved faget.

4. *Drives det samisk grunnforskning og anvendt forskning?*

[7] Oversikten er basert på fagplaner, pensumlister og e-mail med oversikt over samisk forskning ved IPL ved S. Jentoft per 2/3-99.

IPL har vært sterkt involvert i forskning om samiske spørsmål, særlig innen temaet naturressursforvaltning innen fiskeri og reindrift. Instituttet var tungt inne i MAB (Man and the Biosphere) programmet i regi av Unesco og Norges Forskningsråd. Av publikasjoner herfra og fra øvrig virksomhet nevnes blant annet:

- Svein Jentoft (red): Commons in Cold Climate: Coastal Fisheries and Reindeer Pastoralism in North Norway: The Co-management Approach.
- Svein Jentoft: Allmenningens komedie: Medforvaltning i fiskeri og reindrift. Ragnar Nilsen: Fjordfiskere og ressursbruk i nord.
- Ragnar Nilsen: Mellom kulturtradisjon og næring: Produksjon og salgsorganisering innen samisk duodji i et sammenlignende perspektiv.

Tre doktorander i 1998 tok også opp problemstillinger vedrørende samisk fiske og reindrift:

- Einar Eythorsson: Kunnskap og rettighetsfordeling i marin ressursforvaltning. Institutt for planlegging og lokalsamfunnsforskning, 1998
- Johan Klemet Kalstad Hætta: Reindriftspolitikk og samisk kultur – en uløselig konflikt? En studie av reindriftstilpasning og moderne reindriftspolitikk. Institutt for planlegging og lokalsamfunnsforskning, 1998.
- Geir Runar Karlsen: Self-Perpetuation Rationalization: State Intervention in the Use of Natural Resources. Institutt for planlegging og lokalsamfunnsforskning, 1998.

5.-6. *Drives det samiskrelatert forskning? Er det deltakelse i samiske (flerfaglige) forskningsprosjekter eller andre samarbeidsprosjekter?*

Nei. Ikke kjent.

7. Drives det utviklingsarbeid?

Inger Altern er nå i ferd med å redigere en rapport sammen med Gunn-Tove Minde basert på seminaret om "Samisk folkemedisin i dagens Norge", og som skal utgis av Senter for samiske studier. Hun har også drevet feltarbeid i Karasjok om tradisjonsbasert medisin.

8. *Er det opprettet dialog med Senter for samiske studier i forbindelse med utarbeidelsen av samisk strategiplan?*

Instituttet deltok ikke på fellesmøtet, men har oversendt notat om aktiviteten ved instituttet.

9.-10. *Er det formulert planer eller visjoner om å påbegynne eller fortsette arbeidet med samiske problemstillinger? Er det formulert ønske om samarbeid med/bistand av andre enheter ved UiTø i forbindelse med forskning, undervisning, prosjektarbeid m.m.?*

Ikke signalisert.

A.7.6 Institutt for psykologi

1. *Har instituttet formulert eksplisitte samiske målsetninger?*

Nei.

2. *Gjenspeiles målsetningene i pensumlister og undervisning?*

Det er ingen eksplisitte samiske temaer i undervisningen eller i pensum.
Institutt for psykologi tilbyr undervisning på alle nivåer innenfor psykologi, fra psykologi I og grunnfag / mellomfag til profesjonsstudiet og dr.psychol.- studiet. Dr.psychol-programmet ved Universitetet i Tromsø ble etablert i 1995. Undervisning i grensefagene gis i 4. året av profesjonsstudiet: Sosial- og samfunnspsykologi, organisasjonspsykologi og helsepsykologi. Grensefagene skal samlet innebære minst 1 semesters studium (10 vekttall). Sosialantropologi er et av grensefagene og teller 2 vekttall.

"Samfunnspsykologi vektlegges også som kunnskapsområde. Ulike samfunns-psykologiske arbeidsområder og arbeidsformer belyses. Forebyggende helsearbeid har her en sentral plass sammen med arbeids- og organisasjonspsykologi. Kulturpsykologi har også en sentral plass i samfunnspsykologien, som beskriver kulturelle føringer for sosialpsykologiske prosesser" (studieplan profesjonsstudiet).

Instituttleder ga uttrykk for at det i samfunnspsykologi fokuseres på forebyggende helsearbeid, og at samiske temaer ikke tas opp i denne undervisningen. De samiske studentene ved instituttet påpeker at mangelen på undervisning i samiske temaer/flerkulturell psykologi er et tankekors. I NOU 1995:*6 Plan for helse- og sosialtjenester til den samiske befolkning i Norge*, påpekes rekrutteringsproblemene i de nordligste fylkene. Det sies det vil være svært viktig at disse kullene får den nødvendige kompetanse i fleretniske og flerkulturelle forhold som er nødvendig for å kunne virke i disse samfunnene. En slik kompetanse vil kunne være en forutsetning for å følge prinsippet om behandling på laveste effektive omsorgsnivå (LEON), for å kunne tilpasse tjenestene til brukernes behov. En integrering av samiske temaer eller minoritetstemaer/flerkulturell forståelse i undervisningen, bør være en obligatorisk del av den samfunns-psykologiske undervisningen. Men det tales også for at de spesielt interesserte kan legge opp slik fordypning innenfor rammene av hovedpraksis og hovedoppgave i løpet av 5. året av utdanningen.

3. *Er det samiske studenter ved de ulike fagene, og er det utarbeidet en rekrutteringspolitikk for de ulike nivåene på fagene?*

Det er samiske studenter ved faget, se punkt ovenfor. Det tas for tiden opp 24 studenter i januar hvert år. Inntil 75% av studieplassene er forbeholdt søkere med nordnorsk tilhørighet (landsdelstilhørighet). Blant disse 75% av studieplassene kan det også gis studieplass til *inntil 2 samiske søkere* som fyller kravene for å kunne stå i samemanntallet. Blant disse søkerne stilles de som behersker samisk språk foran de som ikke behersker samisk.
Samiske studenter på 5. året i profesjonsstudiet og doktorgradsstudenter kan benytte seg

av reisestøtteordninga som administreres av Senter for samiske studier. Det bør vurderes å innføre ytterligere stimuleringstiltak i form av stipendiatstillinger og stipendier til samiskrelaterte oppgaver og praksis på profesjonsstudiet. Instituttet gir imidlertid uttrykk for at rekrutteringssituasjon generelt er så prekær og vanskelig at de ikke kan gå inn for et slikt særtiltak.

4.-5. *Drives det samisk grunnforskning og anvendt forskning? Drives det samiskrelatert forskning?*

Det foregår ingen samisk forskning ved instituttet og det er ingen stipendiatstillinger som er øremerket dette feltet. Det kan derimot sies at noen ansatte driver med forskning som er av relevans for det samiske samfunnet gjennom temaer som f.eks. krysskulturelle prosesser o.l.

6.-7. Er det deltakelse i samiske (flerfaglige) forskningsprosjekter eller andre samarbeidsprosjekter? Drives det utviklingsarbeid?

Nei.

8. Er det opprettet dialog med Senter for samiske studier i forbindelse med utarbeidelsen av samisk strategiplan?

Instituttet var ikke representert på fellesmøtet med Det samfunnsvitenskapelige fakultet 5. november 1998, men instituttleder Richardsen har svart på forespørselen om oppdatert oversikt over forskning og undervisning.

9.-10. *Er det formulert planer eller visjoner om å påbegynne eller fortsette arbeidet med samiske problemstillinger? Er det formulert ønske om samarbeid med/bistand av andre enheter ved UiTø i forbindelse med forskning, undervisning, prosjektarbeid m.m.? Andre forslag til tiltak m.m.*

Nei. I NOU 1995:6, heter det at utvalget antar at for å fremme en utvikling av etnokulturell kompetanse innen psykisk helsevern, bør et samarbeid mellom Åsgård sykehus, Universitetsklinikken og fagfeltet samfunnsmedisin ved Universitetet i Tromsø vurderes. Det bør dessuten være klare samarbeidslinjer til fagfeltet etnisk medisin som nå er under utredning, se punkt A.5. Utvalget nevner at det er behov for å kartlegge eksisterende ressurser og behov for samisk kompetanse (både språklig og flerkulturell kompetanse) innen psykisk helsevern innen helseregion V.

A.7.7 Institutt for religionsvitenskap

1. *Har fakultetet/fagområdet/instituttet/seksjonen formulert eksplisitte samiske målsetninger?*

Religionsvitenskap som studiefag gir studentene forutsetninger for en systematisk og komparativ behandling av fenomenet religion som en viktig del av samfunn og kultur. De første grunnfagsstudentene ble tatt opp i 1996. Faget dekker "egne" og "fremmede" religioner i fortid og nåtid, såvel som kulturmåter og livssynsmessige nyorienteringer. Universitetet i Tromsø har et spesielt ansvar for studier i samiske, nordnorske og i forlengelsen av dette, arktiske religiøse forhold. Ut fra regionale og nasjonale behov vil kristendommen, med særlig vekt på historie og verdinormer, få en relativt bred plass. Interessen for faget har fortsatt vært stor ved Universitetet lokalt, men også ved andre akademiske institusjoner i Norge. Ikke minst skyldes dette den særegne fagprofilen med vekt på nordnorske og arktiske forhold. Dette avspeiles ikke minst gjennom en stabil studenttilgang til faget.

2. *Gjenspeiles målsetningene i pensumlister og undervisning?*

På grunnfag er en av fire obligatoriske temaer arktiske/nordnorske forhold, henholdsvis

a) Arktisk sjamanisme og samisk religion
b) Nordnorsk kultur og religiøsitet.

Mellomfaget bygger videre på rammene for grunnfaget, men med en større grad av valgfrihet. Arktisk, samisk og nordnorsk religion og kultur er en av fem fordypningsemner. Hovedfaget er bygget opp ut fra de fem fordypningsvariantene på mellomfag. Instituttet arbeider med å etablere doktorgradsutdanning på instituttet. Det er et relativt stort antall sider av pensumlitteratur innen religionsvitenskap som omhandler samiske forhold. Samiske studenter ved instituttet ga uttrykk for at til tross for dette har samiske temaer en tendens til å bli valgt bort, d.v.s. at samiske temaer ikke har den prestisjen innenfor faget som de ønsker. Det ble etterlyst ytterligere pensumlitteratur som tar for seg fagets grunndebatter. Den samme problemstillingen er også luftet ved andre institutter. I tillegg til normalvariantene er det også laget en overgangsvariant i kristendom, slik at studenter som ønsker å bli prester i Den norske kirke kan oppnå ekvivalens med cand.theol-graden med et minimum av tilleggsprøver. I den forbindelse er det også innledet et samarbeid med Institutt for greske og latinske studier om språkprøve i gresk. Gjennom opprettelsen av Kirkelig utdanningssenter i nord (1997) kan studenter som ønsker å arbeide innen kirken få en praktisk kirkelig utdannelse som supplement til utdannelsen ved Institutt for religionsvitenskap. Fra årsmeldinga 1997 heter det:

"Religionsvitenskapelig forum har hatt åtte møter i løpet av 1997 med foredrag og diskusjon om temaer innenfor religion, teologi og etikk. Forumet har fungert etter sin hensikt: tverrvitenskapelig innad i Universitetet og som instituttets vindu utad mot det interesserte publikum. Fremmøtet har vært tilfredsstillende, erfaringsmessig samler foredrag med tematikk fra landsdelen flest tilhørere".
Samiske temaer er en del av det religionsvitenskapelige forumet og var våren 1998

gjennomgangstema på de fleste møter i Religionsvitenskapelig Forum.

3. *Er det samiske studenter ved de ulike fagene, og er det utarbeidet en rekrutteringspolitikk for de ulike nivåene på fagene?*

Det er samiske studenter ved instituttet, også på hovedfagsnivå.

I årsmeldingen for 1997 sies det at instituttet fortsatt er underbemannet når det gjelder faglig tilsatte. Innenfor det norske/nordiske religionshistoriker-miljøet er det for tiden få aktuelle kvalifiserte til ansettelse i faste vitenskapelige stillinger. Fra 1.1.99 er Roald E. Kristiansen faglig ansvarlig for dette fagområdet, men instituttet vil også søke tilknytning til fagkompetanse innen samisk religion ved andre høgere læresteder slik at fagfeltet kan ytterligere styrkes. Instituttet taler også derfor for en øremerket stipendiatstilling for dette fagområdet

4.-7. *Drives det samisk grunnforskning og anvendt forskning? Drives det samiskrelatert forskning? Er det deltakelse i samiske (flerfaglige) forskningsprosjekter eller andre samarbeidsprosjekter? Drives det utviklingsarbeid?*

Ikke kjent/nei.

8. *Er det opprettet dialog med Senter for samiske studier i forbindelse med utarbeidelsen av samisk strategiplan?*

Instituttet deltok på fellesmøtet.

9./10. *Er det formulert planer eller visjoner om å påbegynne eller fortsette arbeidet med samiske problemstillinger? Er det formulert ønske om samarbeid med/bistand av andre enheter ved UiTø i forbindelse med forskning, undervisning, prosjektarbeid m.m.?*

Se spørsmål 3.

A.7.8 Institutt for sosialantropologi[8]

1. *Har instituttet formulert eksplisitte samiske målsetninger?*

"Opplæring i sosialantropologi ved Universitetet i Tromsø gis på fire nivåer: grunnfag, mellomfag, hovedfag og doktorgrad. På hvert nivå tilbys kurs i antropologisk teori og feltmetode med stigende vanskelighetsgrad, og regionale kurs, hvor kulturmangfoldet innen en bestemt region blir utforsket. Siden Universitetet i Tromsø ble opprettet har antropologer ved Institutt for samfunnsvitenskap ofte hatt et sterkt faglig engasjement i Nord-Norge og i studiet av samisk kultur. Universitetet ble til i en brytningstid, da massive endringer skjedde både i landsdelen som helhet, og kanskje særlig for dens samiske befolkning. På 1970-tallet vokste samebevegelsen til å bli en politisk maktfaktor, som tilkjempet seg rettigheter til kulturell likestilling og politisk innflytelse, ofte i bitter kamp med norske myndigheter. Disse endringene har satt sitt preg på antropologistudiet i Tromsø. Instituttets geografiske nærhet til sitt "forskningsobjekt" har vært både krevende og berikende, og dialogen mellom antropologien og landsdelen er langt fra over i dag" (instituttets presentasjon av faget).

2. *Gjenspeiles målsetningene i pensumlister og undervisning?*

Instituttleder Per Mathiesen påpeker i sitt notat, at 'samisk' ikke utgjør noen særskilt og letthåndterlig analytisk enhet i antropologien som ulike analysetyper kan grupperes i forhold til og som vårt svar kan baseres på. Likevel gjøres det arbeider ved instituttet hvor samisk eller norsk/samisk materiale utgjør en vesentlig del av datagrunnlaget, ikke minst i komparative analyser. Fagets komparative særpreg har medført at faget i mindre grad enn mange ønsker, har blitt studiet av en enkeltstående kultur. Han fremhever imidlertid at det er få institutter ved Universitetet i Tromsø hvor de ansatte i så stor grad har basert sine arbeider på samisk 'stoff'. Når studiet av samiske forhold ikke er så tydelige i fagplanene som mange ønsker, sier han dette må forstås på bakgrunn av slike forhold, men at tilstedeværelsen av mer usynlig eller implisitt samisk stoff er blitt noe redusert under de siste års pensumrevisjoner. I løpet av vårsemesteret 1999 vil instituttet se nærmere på pensa på alle nivåer. I dag møter studentene instituttets landsdelsorientering først og fremst på mellomfag, hvor det tilbys et regionaletnografisk kurs om Nord-Norge/Nordkalotten som teller 1/3 av pensum. Undervisning i mellomfag gis kun på høstsemesteret.

"Det regionaletnografiske kurset skal gi en bred oversikt over kulturmangfoldet i Nord-Norge/Nordkalott-området, med særlig vekt på samiske forhold i historisk og nåtidig perspektiv. Kurset følger også utviklingen av antropologisk forskning om regionen, og tematiserer samspillet mellom antropologers forskning og samisk etnopolitikk. Hovedtradisjonen i det antropologiske studiet av denne regionen har fokusert på etnisitet, ressursforvaltning og urfolksproblematikk, men også andre problematikker som har vært

[8] Underkapittelet er basert på notat fra Per Mathiesen av 31.12.98: "Oppdatert oversikt over samisk forskning og undervisning ved Institutt for sosialantropologi", samt årsmelding 1997 og presentasjonen av instituttet på instituttets hjemmeside http://www.isv.uit.no/seksjon/sosant

fremme i faget vil bli belyst".

På mellomfag innehar også Del 3. Museumskurset og Del 4. Teoretiske posisjoner, et klart fokus på samiske forhold. I grunnfaget er samiske temaer lite fremtredende, men finnes igjen i Del 6b under de analytiske kategoriene 'differensiering' og 'etnisitet'.

Undervisningen på hovedfag består av fire hovedkomponenter. En av komponentene er to rullerende kurs som avholdes hvert vårsemester. Tema for kursene varierer fra år til år og bestemmes av den aktuelle faglærer, dog skal minst 1 kurs annethvert år fokusere på samiskrelaterte problematikker.

3. *Er det samiske studenter ved faget, og er det utarbeidet en rekrutteringspolitikk for de ulike nivåene på faget?*

Det er levert mange studentoppgaver i årenes løp om samiske temaer og oppgaver som i et komparativt perspektiv har tatt opp urfolkstemaer. Det er flere slike under utarbeidelse og instituttet har en stabil rekruttering av studenter. Mathiesen påpeker imidlertid at det er færre oppgaver innen samiske temaer enn studentmassen og temaets viktighet ellers skulle tilsi.

4.-5. *Drives det samisk grunnforskning og anvendt forskning? Drives det samiskrelatert forskning?*

For tiden arbeider to av dr.gradsstudentene samiskrelaterte temaer (Myrvoll, Kramvig). En doktorgradsstudent arbeider med urfolks- og modernitetsproblematikk hos maoriene på New Zealand (Bræck Ramstad). En Dr.Philos-avhandling analyserer urfolkssituasjonen for San/Buskmenn i Botswana (Saugestad).

Et universitetsstipend, som for tiden er ubesatt, er øremerket "samiske eller samisk-relatert" forskning, og prioriterer søkere med samisk språkkunnskap.

Permisjonsordningen for vitenskapelige ansatte gjelder ikke stipendiatstillinger, men en lignende ordning bør vurderes innført i de tilfeller hvor kandidatene ikke oppfyller språkkravene.

ISA har et internasjonalt nettverk med fokus på urfolksproblematikk: Robert Paine, Memorial University of Newfoundland, og Tim Ingold, Manchester University er Professor II med bevilgning fra Norges forskningsråd.

ISAs stab er involvert i tre store NUFU-programmer, hvorav to retter seg eksplisitt mot urfolksproblematikk: Samarbeid med University of Botswana om San/Basarwa's situasjon og San Carlos University i Guatemala om Mayaenes situasjon. Samarbeid med Ngaoundere Universitetet i Kamerun retter seg også mot minoritetsproblematikk. I alle programmene nyttes erfaring fra forskning i Nord-Norge i et komparativt perspektiv.

Oversikt over stabens forskningsaktiviteter:

Sidsel Saugestad:
1) Koordinator på NUFU finansiert samarbeidsprogram med University of Botswana.
2) Analyse av situasjonen for San/Buskmenn i Botswana, NORAD's håndtering av urfolksdimensjonen i norsk bistand og paralleller til samisk-norske relasjoner.
3) Frikjøpsmilder fra Norges forskningsråd for et prosjekt over ett år som skal se på utviklingsveier, muligheter og dilemmaer for utvikling av urfolksorganisasjoner i det sørlige Afrika.

Jorun Bræck Ramstad:
Arbeider med et prosjekt om Maori-tilhørighet i grenselandet mellom moderne og tradisjonelle kontekster.

Marit Myrvoll:
har et stipend fra Norges forskningsråd og studerer samisk religiøsitet i tradisjonell og moderne sammenheng.

Bjørn Bjerkli:
1) Sjøsamisk identitetsforvaltning i et ressursutnyttelsesperspektiv.
2) "Svartskog-prosjektet". Bruk og forvaltning av et utmarksområde i Manndalen, Kåfjord. I samarbeid med

Trond Thuen:
1) "Svartskog-prosjektet." I samarbeid med Bjørn Bjerkli. Undersøker lokal bruk av et felles utmarksområde i Manndalen, Kåfjord, som grunnlag for lokalbefolkningens krav om eiendomsrett.

Britt Kramvig:
1) Fra erfaring til kunnskap. Om forhold mellom språk og erfaring, sett gjennom livshistorier og sosialiseringsprosesser i et multikulturelt samfunn. Et kystsamfunnstudie fra Finnmark.
2) Kystkultur og båtbygging, kontinuitet eller endring? Samarbeid med båtbygger Gunnar Eldjarn.

Per Mathiesen:
1) Maoristammer og New Zealand domstoler. Analyse av de endrede relasjoner mellom maori og pakeha generert av lovgivning og domsavsigelser ved land-claims.

Jon Schackt:
1) Q'eqchi' (Kekchi) indianerne i Belize og Guatemala.
2) Yukuna-indianerne i Colombia.
3) "Maya competence building at the San Carlos University", Guatemala.

6. *Er det deltakelse i samiske (flerfaglige) forskningsprosjekter eller andre samarbeidsprosjekter?*

Instituttet er en av samarbeidspartnerne i gjennomføringen av *semesteremnet i samisk kulturkunnskap*, se punkt A.9 *UNIKOM*. Se punkt 4./5.

7. *Drives det utviklingsarbeid*?

ISA starter opp en kartlegging av faglige aktiviteter og fagprofil som skal munne ut i en institutt-CV som dokumenterer kompetanse på forskning om samiske temaer, samisk-norske relasjoner, og internasjonal urfolks- og minoritetsproblematikk. Utredningen skal også danne utgangspunkt for en styrket fagstrategi innen dette feltet.

8. *Er det opprettet dialog med Senter for samiske studier i forbindelse med utarbeidelsen av samisk strategiplan?*

Instituttet deltok på fellesmøtet med Det samfunnsvitenskapelige fakultet, og instituttleder Mathiesen har utarbeidet et notat.

9. *Er det formulert planer eller visjoner om å påbegynne eller fortsette arbeidet med samiske problemstillinger?*

Instituttleder Mathiesen påpeker at det tidvis har vært rettet kritikk mot instituttets forskningsprofil, men at instituttet gjerne vil delta i utformingen av et forskningsprogram. Han sier at instituttet er av den oppfatning at både komparative og såkalte relasjonelle studier av urfolk/minoriteter, studiet av det norske samfunns ulike måter å forstå det samiske samfunn på, både på ulike nivåer i nasjonalstaten og i ulike regioner, er temaer som samlet sett vil bidra til å frembringe kunnskaper og teoretisk innsikt som på lengre sikt vil kunne komme det samiske samfunn til gode.

Viser ellers til punkt 7.

10. *Er det formulert ønske om samarbeid med/bistand av andre enheter ved Universitetet i Tromsø i forbindelse med forskning, undervisning, prosjektarbeid m m.?*

Ikke kjent.

11. *Andre forslag til tiltak m.m.*

Master of Philosophy in visual anthropology.

Våren 1997 startet et 5-års program for kompetanseutvikling på og produksjon av antropologisk film ved Universitetet i Tromsø. Formålet er å inkorporere dette i en samfunnsvitenskapelig fagutvikling ved SV-fak, der forskning om formidling og formidling om forskning står sentralt. Tilbudet er et resultat av flere års samarbeid mellom Institutt for Sosialantropologi, SV-fak, Norges forskningsråd, og Det norske Utenriksdepartement. Programmet finansieres av SV-fak og UD. Våren 1998 ble det tatt opp studenter til kurs i visuell antropologi ved Institutt for Sosialantropologi på SV-fak ved Universitetet i Tromsø. Høsten 1998 ble det startet opp et masterprogram i antropologisk

film. Dette studiet er i hovedsak opprettet med tanke på å rekruttere studenter fra den tredje verden.

Forslaget fra Senter for samiske studier om et masterprogram i urfolkstudier bør ses i sammenheng med dette tilbudet, da instituttet innehar viktig erfaring med et slikt studietilbud. En komponent fra dette tilbudet kan også inngå i et eventuelt masterprogram i urfolkstudier.

A.7.9 Institutt for sosiologi

1. *Har instituttet formulert eksplisitte samiske målsetninger?*

Nei.

Instituttet dekker sosiologifagets generelle deler, og det legges i undervisningen sterk vekt på at studentene tilegner seg sosiologisk kompetanse i teori og metode. I tillegg er det tre områder innenfor sosiologifaget som kan sies å være instituttets spesialområder; medisinsk sosiologi, velferdsstatssosiologi og modernitetsteori. På disse tre områdene har instituttet sterk faglig kompetanse, og undervisningstilbudet på hovedfaget bærer preg av en slik vektlegging. Av andre emner som står sterkt eller er under utvikling på instituttet, kan nevnes:
kultursosiologi, familiesosiologi, feministisk sosiologi, vitenskapssosiologi/vitenskapsteori og forskningsetikk. Det tilbys undervisning på alle nivå: grunnfag, mellomfag, storfag, hovedfag og doktorgrad.

2. *Gjenspeiles målsetningene i pensumlister og undervisning?*

På grunnfag omhandles samiske temaer eksplisitt i emnet "sosiale institusjoner og prosesser". Det er lagt opp 3 artikkelsamlinger/monografier innen emnet. I tillegg behandles samiskrelaterte emner innen rekka "sosiologisk analyse i samhandling" som går i høstsemestrene, samt ulike fordypningsemner der samiske spørsmål blir tatt opp, f.eks. "Utfordringer i Nordområdene" høstsemesteret 1998. På mellomfag og storfag er Vigdis Stordahls doktorgradsavhandling lagt opp som valgfri monografi. Her har samiske problemstillinger vært integrert i fordypningsseminaret velferdssosiologi. Generelt kan det nevnes at gode eksempler eller problemstillinger som er samiskrelatert gjerne taes med i undervisningen.

3. *Er det samiske studenter ved faget, og er det utarbeidet en rekrutteringspolitikk?*

Ikke kjent/nei. Grunnen til dette er at Institutt for sosiologi ikke kartlegger etnisk bakgrunn hos sine studenter, men at de som står frem med sin identitet er velkommen.

4.-5. *Drives det samisk grunnforskning og anvendt forskning? Drives det samiskrelatert forskning?*

De ansatte ved instituttet har ikke arbeidet med samiske problemstillinger i sin forskning,

men det er i de senere årene utdannet en del sosiologer som primært har arbeidet med samiske problemstillinger, blant annet Eldrid Morken, Gunn-Tove Minde og Nancy Olsen. Eldrid Morken og Gunn-Tove Minde er doktorgradsstudenter, Minde er stipendiat ved instituttet. Hennes forskningsprosjekt har tittelen "Eldre samers behov og livskvalitet i kyst- og fjordsamiske strøk i Nord-Norge."

6. *Er det deltakelse i samiske (flerfaglige) forskningsprosjekter eller andre samarbeidsprosjekter?*

Nei.

7. *Drives det utviklingsarbeid?*

Nei.

8. *Er det opprettet dialog med Senter for samiske studier i forbindelse med utarbeidelsen av samisk strategiplan?*

Instituttet deltok på fellesmøtet. Det har i tillegg vært kontakt med enkeltpersoner, for eksempel G.T. Minde.

9.-10. *Er det formulert planer eller visjoner om å påbegynne eller fortsette arbeidet med samiske problemstillinger? Er det formulert ønske om samarbeid med/bistand av andre enheter ved UiTø i forbindelse med forskning, undervisning, prosjektarbeid m.m.? Andre forslag til tiltak m.m.*

Nei.

A.7.10 Institutt for statsvitenskap[9]

1. *Har instituttet formulert eksplisitte samiske målsetninger?*

Fremgår ikke av tilgjengelig materiale.

2. *Gjenspeiles målsetningene i pensumlister og undervisning?*

I undervisningen er samepolitiske problemstillinger integrert på alle nivå. På grunnfag er en bolk med en ukes intensiv undervisning om *samiske institusjoner og samisk politikk* med tre artikler på pensum. På mellomfag inngår en artikkel om samepolitikk innenfor rammen av politisk teori som pensum, og i tillegg flere artikler som omhandler

[9] Jamfør notat fra E. G. Broderstad til Norges forskningsråds plangruppe for samisk forskning: "Statsvitenskapelige framtidsperspektiver på samisk/urfolks- og minoritetsforskning." Mai 1996.

nordområdene/barentsregionen. På hovedfag omhandler noen artikler urbefolkningsrettigheter, etnisitet og minoritetsrettigheter også innenfor rammen av politisk teori. En utfordring er å etablere et fordypningskurs rundt temaet *urfolks- og minoritetspolitikk*, som også tar utgangspunkt i urfolks- og minoritetsforhold generelt. Dette fordypningskurset kan være flerfaglig orientert og kobles opp mot det foreslåtte Masterstudiet i urfolkstudier.

3. *Er det samiske studenter ved de ulike fagene, og er det utarbeidet en rekrutteringspolitikk for de ulike nivåene på fagene*?

Det er uteksaminert noen få samiske studenter de siste årene, og det synes å være en svak men stabil rekruttering til faget. I 1996 var det uteksaminert to med hovedfagsoppgaver om samiske temaer. I tillegg omhandler fire eller fem pågående prosjekter samiske/urfolksspørsmål. Flere av disse har mottatt hovedfagsstipend fra det samiske forskningsprogrammet ved Norges Forskningsråd. Instituttet ønsker å motivere hovedfagsstudenter til å ta utgangspunkt i aktuelle problemstillinger, og å motivere stipendiater til å prioritere disse temaene i sin forskning. Det er et klart behov for videre rekruttering innen statsvitenskapelig samisk forskning, noe som kan løses ved interne universitetstipendiatstillinger eller rekrutteringsstipendier.

4.-6. *Drives det samisk grunnforskning og anvendt forskning? Drives det samiskrelatert forskning? Er det deltakelse i samiske (flerfaglige) forskningsprosjekter eller andre samarbeidsprosjekter?*

Hovedtyngden av forskning dreier seg om hvordan offentlig politikk utformes og iverksettes- sentralt, lokalt og regionalt. I forskningen ved instituttet er særskilte samiske tema i mindre grad berørt, med unntak av Else Grete Broderstads forskningsprosjekt "Urfolkspolitikk i en ny europeisk kontekst". Prosjektet foretar ei drøfting av den samiske rettighetsproblematikken sett i forhold til statsborgerskapets begrep om universelle rettigheter. Ei sammenligning av den samepolitiske utviklinga i de tre nordiske land i lys av ei økt EU-tilpasning, hvor blant annet regionalisering er et sentralt begrep i en samisk sammenheng.

7. *Drives det utviklingsarbeid?*

Nei. Ikke kjent.

8. Er det opprettet dialog med Senter for samiske studier i forbindelse med utarbeidelsen av samisk strategiplan?

Instituttet var ikke representert på fellesmøtet med Det samfunnsvitenskapelige fakultet 5. november 1998, og har ikke svart på henvendelser om forskning, undervisning m.m. Det har dog vært kontakt med enkeltpersoner, f.eks. E. G. Broderstad.

9./10. *Er det formulert planer eller visjoner om å påbegynne eller fortsette arbeidet med samiske problemstillinger? Er det formulert ønske om samarbeid med/bistand av andre enheter ved UiTø i forbindelse med forskning, undervisning, prosjektarbeid m.m.?*

I notatet til Norges Forskningsråd sin plangruppe uttaler Broderstad at ei allmenn utfordring for statsvitenskapen er knyttet til det å utvikle og formidle problemløsningsorientert kompetanse (Kuhnle 1986[10]) . Et utgangspunkt for forskning i denne sammenheng, vil være at samfunnsspørsmål av grunnleggende betydning for urfolk og minoriteter ikke isoleres til kun en intern debatt for de respektive samfunnsfellesskap, men at det også fokuseres på forholdet mellom tilhørighet i både et urfolks/minoritets- og et majoritetsfellesskap. Samepolitiske problemstillinger reiser på et generelt grunnlag spørsmål om rettferdige ordninger for urfolk og minoriteter, samtidig som de reiser spørsmål om felles arrangementer for politiske fellesskap. Statsvitenskapens bidrag innenfor urfolks- og minoritetsforskning vil blant annet være å vinne innsikt i politiske institusjoners virkemåte og offentlig politikk i forhold til urfolksspørsmål og bidra med kunnskap om hvordan modeller for territorielle, funksjonelle og institusjonelle arrangementer kan tenkes utformet i praktisk politikk, slik at det skapes et nødvendig samhandlingsgrunnlag mellom urfolksamfunn og det øvrige samfunn.

Instituttet uttrykker i høringsuttalelsen at de ser et klart behov for at Senter for samiske studier knyttes nærmere fagmiljøene når det gjelder samordning av og initiering til flerfaglige prosjekter. De anser også en samisk forskningssatsing som en viktig del av ei internasjonal profilering av Universitetet i Tromsø.

A.7.11 Registreringssentralen for historiske data (RHD)

1. *Har registreringssentralen formulert eksplisitte samiske målsetninger?*

Nei.

Registreringssentral for historiske data (RHD) er en nasjonal institusjon ved Det samfunnsvitenskapelige fakultet, som har til formål å gjøre historisk kildemateriale tilgjengelig i et elektronisk format slik at kildene vil være lettere tilgjengelig for forskning. Arbeidet består i å dataregistrere de originale folketellingene og kirkebøkene som finnes i arkivverket. RHD består av to avdelinger. Avdelingen for administrasjon og faglig ledelse ligger ved Universitetet i Tromsø, mens registreringsavdelingen ligger i Målselv kommune. Dataregistrert historisk kildemateriale er til uvurderlig hjelp for historikere og demografer som ønsker å studere historiske sammenhenger og endringer over tid. Kildemateriale på lokalnivå er også i stor grad en nødvendighet for by- og bygdehistorikere og hovedfagsstudenter i historie.

4.-7. *Drives det samisk grunnforskning og anvendt forskning? Drives det samiskrelatert forskning? Er det deltakelse i samiske (flerfaglige) forskningsprosjekter eller andre samarbeidsprosjekter? Drives det utviklingsarbeid?*

De ansatte ved RHD driver egen forskning. RHD er leverandør av data og veiledning til studenter og forskere i ulike forskningsprosjekter. Fra og med 1993/94 fram til i dag, viser

[10] Kuhnle, S. (1986): "Det politiske samfunn. Linjer i norsk statsvitenskap", TANO.

at to samiskrelevante forskningsprosjekter (forskere) og tre hovedfagsstudenter har brukt materiale ved RHD. Dette skyldes blant annet at etnisitetsoppgavene i folketellingene er kodet for statistisk bruk. Faglig leder Gunnar Thorvaldsen deltar i et prosjekt omkring mortalitetsfallet i Norge ca 1780 til 1920 i regi av Senter for høyere studier, og ser spesielt på mortaliteten i Finnmark og Troms med etnisitet som en av variablene.

8. *Er det opprettet dialog med Senter for samiske studier i forbindelse med utarbeidelsen av samisk strategiplan?*

Registreringssentralen ble ved en feiltakelse ikke invitert til fellesmøte på Det samfunnsvitenskapelige fakultet, men har korrespondert med sentret i form av e-post.

9./10. *Er det formulert planer eller visjoner om å påbegynne eller fortsette arbeidet med samiske problemstillinger? Er det formulert ønske om samarbeid med/bistand av andre enheter ved UiTø i forbindelse med forskning, undervisning, prosjektarbeid m.m.?*

Nei.

A.8 Samisk forskning og undervisning ved Tromsø Museum/Universitetsmuseet i Tromsø

Tromsø Museum er landsdelsmuseum for Nord-Norge og universitetsmuseum ved Universitetet i Tromsø.

A.8.1 Fagenhet for samisk etnografi [11]

1. *Har museet og avdelingene formulert eksplisitte samiske målsetninger?*

Dette kommer til uttrykk i første rekke gjennom Fagenhet for samisk etnografi. For Tromsø Museum/Universitetsmuseet i Tromsø er samling og formidling sentrale sider ved virksomheten som gjør institusjonen spesiell i forhold til resten av Universitetet i Tromsø. Tromsø Museum benytter seg av mange formidlingsformer. De viktigste er permanente utstillinger, temporære utstillinger, vandreutstillinger, foredrag, omvisninger, bygge- og rekonstruksjonsprosjekter, faghefter, populærvitenskapelige tidsskrift, undervisningshefter til bruk i museet og ute i naturen, video, kurs, lysbildeserier og lydbånd. For eksempel er utstillingen Sápmi en prioritert oppgave (om moderne samisk samfunnsutvikling, ferdigstilt år 2000). Museet ønsker å etablere et lyd- og bildearkiv, dette er særlig velkomment med tanke på den store joikesamlingen ved museet. For å øke tilgjengeligheten til samlingene ønsker Tromsø Museum/Universitetsmuseet i Tromsø å etablere prosjekt "IT-Museum".

2. *Gjenspeiles målsetningene i virksomheten?*

Tromsø Museum/Universitetsmuseet i Tromsø er kanskje den tyngste institusjonen ved Universitetet i Tromsø innen samisk forskning (5 ansatte og 1 stipendiatstilling), og ved siden av Sámi instituhtta / Samisk institutt ved Det humanistiske fakultet, den eneste fagenhet som i sin helhet har et eksplisitt definert ansvarsområde for samisk kulturforskning. Fagenhet for samisk etnografi arbeider med forskning, innsamling og dokumentasjon, ivaretakelse av vitenskapelige samlinger, utadrettet virksomhet, formidling og undervisning primært innenfor samisk kultur. Siden samenes kulturelle utfoldelse og etnopolitiske virksomhet mer og mer preges av fellesskapet med 4. verdens folkeslag, omfatter fagenhetens virksomhet innen forskning, dokumentasjon og formidling også dette feltet med særlig vekt på det subarktiske området. Fagenheten er for tiden opptatt av å utvikle nye formidlingsformer innenfor sitt fagområde og vil blant annet arbeide med et større utstillingsprosjekt om det samiske samfunn etter andre verdenskrig.

3. *Er det tilknyttet samiske studenter ved museet, o g eksisterer det en rekrutteringspolitikk?*

Det er et lite paradoks at man har så lite studentkontakt (13 hovedfagsstudenter veiledes ved Tromsø Museum/Universitetsmuseet i Tromsø i 1997), og bør vies nærmere oppmerksomhet. De ansatte kan ha 10% undervisning i stillingene og være veileder for hovedfagsstudenter o.a.. Siden Tromsø Museum/Universitetsmuseet i Tromsø ikke er en

[11] Se årsmelding 1997, samt notat fra Ivar Bjørklund 28/1-1999: "Notat vedrørende samisk strategiplan - Fagenhet for samisk etnografi, Tromsø Museum".

gradsforvaltende enhet kreves det at hovedveileder er tilknyttet et fakultet. Dette er et faktum som medfører stillingsstopp i praksis, siden de ikke har studenter som kan gi økte bevilgninger. Det ble diskutert hvorvidt de ansatte kan være hovedveiledere, spesielt innen samiske temaer, og dermed krediteres for slikt arbeid, eksempelvis økt annum m.m. Instituttene bør i så tilfelle åpne for en slik praksis. Det er et stort potensiale for forskningsrekruttering gjennom den tematiske oppbygningen, og samtidig også et stort potensiale for den tverrfaglige sammensetningen blant de ansatte. Slik sett fremstår Samisk etnografisk avdeling som en ideell fagenhet for økt rekruttering. Professor II-stillinger fungerer i en slik sammenheng bra, professor Eidheim er Professor II ved samisk etnografi. Tromsø Museum/Universitetsmuseet i Tromsø har på mange måter de enheter som etterlyses for å drive tverrfaglige forskningsprosjekter. De ansatte er som nevnt ovenfor biveiledere, og mange personer gis veiledning gjennom å være tilknyttet fagenheten gjennom hospitering, deltakelse i prosjekter o.l.

4./5. *Drives det samisk grunnforskning og anvendt forskning? Drives det samiskrelatert forskning?*

De ulike fagenhetene har forskningsprogrammer (for eksempel Sápmi), men de ansatte har stor frihet til å velge forskningstema. Stillingsbetegnelsene for de enkelte stillingene ved Fagenhet for samisk etnografi har krav om kompetanse, som kjennskap til samisk kultur, vitenskapelig kompetanse i analyse av samiske kultur- og samfunnsforhold, og tildels kompetanse i samisk språk. Dette gjelder også en stilling ved Avdeling for arkeologi. Det foregår samiskrelatert forskning også ved andre fagenheter enn Fagenhet for samisk etnografi og prosjekt Sápmi. Avdeling for zoologi har et reinforskningsprosjekt, Avdeling for botanikk har et etnobotanisk prosjekt, Avdeling for nyere kulturhistorie (Ola Graff) har forskning om joik. Også Avdeling for arkeologi er opptatt av samiske problemstillinger.

6. *Er det deltakelse i samiske (flerfaglige) forskningsprosjekter eller andre samarbeidsprosjekter?*

Ikke kjent hvilke forskningsprosjekter de ansatte ved fagenheten inngår i.

7. *Drives det utviklingsarbeid?*

I første rekke gjennom formidlingen ved museet generelt, utgivelse av fagtidsskrifter, m.m.

8. *Er det opprettet dialog med Senter for samiske studier i forbindelse med utarbeidelsen av samisk strategiplan?*

8. oktober 1998 ble det avholdt et møte mellom arbeidsgruppen for samisk strategiplan og Tromsø Museum/Universitetsmuseet i Tromsø og det ble avholdt et møte med fagenheten 18. desember 1998.

9. *Er det formulert planer eller visjoner om å påbegynne eller fortsette arbeidet med samiske problemstillinger?*

Tromsø Museum/Universitetsmuseet i Tromsø ønsker et fagstudium i folkloristikk/etnologi

velkommen sett i forhold til kvalifisering til museumssektoren. På sikt ønsker Tromsø Museum/Universitetsmuseet i Tromsø lokaliteter i Breivika, noe som vil øke tilgjengeligheten til samlingene. Fagenheten og Tromsø Museum/Universitetsmuseet i Tromsø generelt har stort kildemateriale og mange potensielle forskningstemaer. Fagenhetens kapasitet innen veiledning og undervisning kan bedres, men dette fordrer bedre institusjonelle arrangementer enn i dag.

10. *Er det formulert ønske om samarbeid med/bistand av andre enheter ved UiTø i forbindelse med forskning, undervisning, prosjektarbeid m.m.?*

I et notat kommenterer Ivar Bjørklund blant annet temaene på møtene[12]. Han sier at det de ansatte ved fagenheten oppfatter som det største problemet vedrørende forskning og undervisning er av organisatorisk karakter, og ikke en mangel på ressurser. Kultur- og samfunnsforskningen ved Universitetet i Tromsø er organisert slik at man i veldig liten grad får utløst det potensialet som eksisterer. Han viser til at det ikke eksisterer noen form for formalisert samarbeid med fagkollegene på Institutt for sosialantropologi (hvor 3 av stillingene har et eksplisitt forskningsansvar for samiske forhold). Dette får konsekvenser for rekrutteringen til samisk forskning. Den manglende kontakten medfører at mange studenter ikke ser seg interessert i samiske oppgaver, og potensialet i forskningsoppgaver forblir uutnyttet.

Bjørklund ser for seg et tettere samarbeid hvor studentene blir presentert de ulike forskningsoppgavene, slik at man unngår faren for at studentene som avlegger embetseksamen ved Institutt for sosialantropologi ikke er kjent med det parallelle fagmiljøet ved Tromsø Museum/Universitetsmuseet i Tromsø. Bjørklund viser også til at fagenheten ikke er trukket inn i undervisningen på semesteremnet i samisk kulturkunnskap, selv om to av de ansatte deltok i utvalget som planla studietilbudet. Dette finner han uheldig, da det tyngste fagmiljøet innen denne type tverrfaglig tilnærminger ikke får utviklet sin egen kompetanse og at fagtilbudet som sådan blir skadelidende.

A.8.2 Fagenhet for nyere kulturhistorie - Nordnorsk Folkemusikksamling (NNFMS)

1. *Har samlinga formulert eksplisitte samiske målsetninger?*

Arbeid med tradisjonell samisk musikkultur er eksplisitt formulert som et ansvarsområde for NNFMS. Samlinga har vært i drift siden 1949, og fra 1950 har innsamling av samisk musikk vært definert som en viktig del av arbeidsområdet og hatt støtte fra departementet og NAVF. Med oppretting av fast stilling på begynnelsen av 1980-tallet ble arbeidet med samisk musikkultur definert som en del av stillingens arbeidsområde. I tillegg har samisk musikkultur fra midten av 1980-tallet vært definert som et satsingsområde. Den første hovedfagsavhandlingen (mastergrad) i Norge med samisk musikk som tema ble skrevet med basis i materiale fra samlingen (1985).

---

[12] *Notat vedrørende samisk strategiplan-Fagenhet for samisk etnografi, Tromsø museum*. I. Bjørklund, 28/1-99.

Nordnorsk Folkemusikksamling er det nasjonale tyngdepunktet når det gjelder forskning, dokumentasjon og formidling med hensyn til samisk tradisjonsmusikk. I Norgesnett-deling mellom de ulike universitetsarkivene, er også arkivet i Tromsø ment å skulle ha det samiske som et hovedansvarsområde.

2. Gjenspeiles målsetningene i pensumlister og undervisning?

Samlingen er ikke tillagt undervisning, og etnomusikologi finnes ikke som undervisningsfag ved Universitetet i Tromsø. Men på initiativ fra NNFMS er det inngått samarbeid med Høgskolen i Tromsø og oppretta et ettårig valgfagstilbud i samisk joik for konservatoriestudenter. Dette er derved det eneste konservatoriet i landet som har et slikt tilbud. Undervisninga gis fra Universitetsmuseet i samarbeid med samiske lærerkrefter.

Det har også vært drevet annen form for formidling, så som foredragsvirksomhet, publikumsservice, plateproduksjon i NRK hvor samisk tradisjon har fått sin plass, etc.

3. Er det samiske studenter ved de ulike fagene, og er det utarbeidet en rekrutteringspolitikk for de ulike nivåene på fagene?

Høsten 1998 initierte NNFMS et lokalt undervisningstilbud i skoltesamisk joik for samer i Øvre Tuloma på Kolahalvøya. Gjennom tildelte Barentsmidler ble det mulig å organisere danning av ei gruppe fra området som fikk opplæring i gammel joik. I dette området er joiken nesten utdødd. Bare et par gamle mennesker behersker ennå kunsten, en av dem fungerer nå som lærer. Gruppa har vært i virksomhet gjennom hele vinteren.

Samlinga er ikke tillagt undervisning, men man har i noen sammenhenger mottatt ulike studenter, også samiske, til uformell veiledning. Med de nye læreplanene i videregående skoler er samisk musikk kommet frem som pensum. NNFMS har i den forbindelse avholdt et ukeslangt etterutdanningskurs for musikklærere i videregående skoler fra hele landet. Noen av deltakerne her hadde samisk bakgrunn og kompetanse.

4.-5. Drives det samisk grunnforskning og anvendt forskning? Drives det samiskrelatert forskning?

Det drives grunnforskning over mange aspekter av musikalsk kultur. Det kan bl.a. nevnes analyse av musikalske strukturer, formstrukturer, rytmisk og melodisk oppbygging etc, analyse av joiken sin plass i førkristen noaidetradisjon, analyse av samiske poetiske uttrykksformer, debatt om grunnleggende teoretiske analysebegrep, analyse av musikalsk kommunikasjon, samt analyse av ikonisering av musikalsk mening. Det arbeides for tida med ei doktorgradsavhandling om rekonstruksjon av en utdødd sjøsamisk joiketradisjon på kysten av Finnmark.

En annen viktig side ved grunnforskninga er dokumentasjon og innsamling av tradisjonsmateriale. Dette er en kontinuerlig virksomhet. NNFMS har en styrke i å ha samlet og arbeidet med samisk materiale sammenhengende i 50 år. Det kan bl.a. nevnes at NNFMS i 1989-92 initierte og dreiv et innsamlingsprosjekt i hele landsdelen med organisert opplæring og bruk av lokale innsamlere. Den samiske delen var gjort eksplisitt

ved at flere samiske innsamlere var involvert. Prosjektet ble også støttet økonomisk av Samisk Musikkutvalg.

Det er etter hvert bygd opp betydelige samlinger, både originalt innsamla samt kopier fra andre arkiv. Samlingen består av flere delarkiv, med lydbandarkivet som det viktigste. Dokumentasjon fra nåtida er viktig, så samlingen har fra 1988 hatt ei utklippssamling hvor alt som skrives om samisk musikk i Norge og Sverige finnes. Dette gir en enestående samtidsdokumentasjon. Av økonomiske grunner har man vært nødt til å nedprioritere tiltaket gjennom å redusere omfanget, bl.a. mottar man ikke lenger utklipp fra Sverige. Det har videre vært satset på å bygge opp ei samisk fonogramsamling som omfatter utgivelser fra en rekke land over en 40-års periode. Trolig er dette den mest komplette samiske fonogramsamlingen som finnes. Med støtte fra biblioteksamarbeid på Nordkalotten (Berenice-midler) har samlingen blitt dataregistrert, og legges i disse dager ut på Internett slik at katalogen gjøres tilgjengelig for alle.

6. Er det deltakelse i samiske (flerfaglige) forskningsprosjekter eller andre samarbeidsprosjekter?

NNMFS initierte og dreiv et stort internasjonalt forskningsprosjekt om tradisjonene på Kolahalvøya med flere fagområder involvert: "Kolasamisk musikalsk tradisjon", med økonomisk støtte fra Nordisk Ministerråd. Dette skjedde i samarbeid med Sámi instituhtta / Samisk institutt, Universitetet i Tromsø fra norsk side. Det var også deltakere fra Finland, Russland og Estland. Som samarbeidende deltakere har prosjektet hatt personer med nordsamisk, skoltesamisk og kildinsamisk bakgrunn. Det har vært samlet inn et meget stort og rikholdig materiale. Prosjektet gikk fra 1994 til 1997, men er ikke sluttført. NNFMS søker nå om midler til å arbeide videre med det og sluttføre den skoltesamiske delen. Meningen er at man i første omgang skal gi ut meget nøyaktige tekst- og musikktranskripsjoner, samt fonogram (CD, kassett e.l.).

7. Drives det utviklingsarbeid?

I forbindelse med læreplanreformen er det produsert nasjonalt lærestoff til bruk i de videregående skoler i Norge. Det er også produsert lærestoff som brukes på høgskole/universitetsnivå i Norge. Det siste har også vært tatt i bruk ved læresteder i utlandet.

Med tanke på å styrke miljøer utenom Universitetet i Tromsø, har det vært arbeidet med å opprette et fond for tradisjonsmusikk som skal tildele årlige midler. Fondet er lagt til Tromsø Museum. Samiske tiltak (utøving, innsamling, forskning, formidling) er eksplisitt nevnt i statuttene for fondet.

I fortsettingen av forskningsprosjektet "Kolasamisk musikalsk tradisjon" har NNFMS planlagt å utgi en sangbok på samisk med materiale fra prosjektet til bruk for samiske skolebarn på Kolahalvøya.

8. Er det opprettet dialog med Senter for samiske studier i forbindelse med utarbeidelsen av samisk strategiplan?

Nei. NNFMS har ikke hørt noe i denne forbindelse og er ikke blitt kontakta.

9. Er det formulert planer eller visjoner om å påbegynne eller fortsette arbeidet med samiske problemstillinger?

Det har vært formulert som målsetting å gjøre NNFMS til det internasjonale tyngdepunktet for samisk musikkultur når det gjelder dokumentasjon og forskning. Det har derfor vært satsa mye bl.a. på arkivoppbyggingen. Sannsynligvis er det i dag ingen andre steder det arbeides med samiske emner i et slikt omfang som ved Universitetsmuseet i Tromsø. Det er heller ingen andre samlinger som er på langt nær så stor i mengde og omfang som samlinga ved Universitetsmuseet. NNFMS har også av den grunn gjennom årene mottatt besøk av internasjonale forskere. Men økonomien har satt visse grenser, og det har nylig vært nødvendig å redusere på ambisjonene om et sentralt samisk utklippsarkiv.

Universitetet i Tromsø ligger i et nordsamisk område, og det har preget arbeidet ved NNFMS. I de siste årene har man også orientert seg mot andre samiske grupper. Det arbeides nå som nevnt med sjøsamisk tradisjon. Gjennom forskningsprosjektet på Kolahalvøya har det vært arbeidet med skoltesamisk, kildinsamisk og litt tersamisk tradisjon. Man har også engasjert seg i arbeid med lulesamisk og sørsamisk tradisjon. Bredden og mangfoldet i Sápmi vil være et prioritert område i årene fremover.

10. Er det formulert ønske om samarbeid med/bistand av andre enheter ved UiTø i forbindelse med forskning, undervisning, prosjektarbeid m.m.?

Det har vært samarbeid på en del områder og det søkes samarbeid der det synes naturlig. Bl.a. ble den første store internasjonale forskningskongressen om samisk joik avholdt i Tromsø i 1990. Dette var et initiativ fra NNFMS og ble arrangert i samarbeid med Sámi instituhtta / Samisk institutt. Seminaret samlet forskere og utøvere fra en rekke ulike land.

Det har vært kontakt og samarbeid med Senter for samiske studier i ulike sammenhenger. Videre har Sentraladministrasjonen/Universitetsstyret innvilget permisjon i delvis stilling for å lære samisk språk.

NNFMS ser det naturlig å inngå som en undervisningsressurs for det nye folkloristikk-faget som skal utvikles ved Universitetet i Tromsø, ikke minst når det gjelder samiske emner.

A.9 Samisk forskning og undervisning ved Universitetets kompetansesenter for lærerutdanning, etter- og videreutdanning og fjernundervisning (UNIKOM)[13]

1. Har UNIKOM formulert eksplisitte samiske målsetninger?

Ved UNIKOM er samiske problemstillinger enten et generelt tema eller eget utdanningstilbud.

2. Gjenspeiles målsetningene i pensumlister og undervisningstilbudene?

UNIKOM har to seksjoner: *Seksjon for lærerutdanning* og *Seksjon for etter- og videreutdanning.*
Ved begge seksjonene er det undervisningstilbud som er aktuelle i denne sammenheng: praktisk-pedagogisk seminar, semesteremne i samisk kulturkunnskap (videreutdanningstilbud) og desentralisert grunnfag i samisk.

Seksjon for etter- og videreutdanning arrangerer semesteremne i samisk kulturkunnskap i samarbeid med Instituttene for arkeologi, sosialantropologi og historie, og samisk grunnfag som fjernundervisning i samarbeid med Samisk språksenter i Lakselv og Det humanistisk fakultet. Det humanistiske fakultet har også det faglige ansvaret. Begge studiene er deltidsstudier.

Grunnfagsundervisningen er basert på fjernundervisning. Det vises her til prosjektplanen *"Desentralisert og modulstrukturert utdanningstilbud i samisk språk og kultur"*, som UNIKOM utarbeidet i 1996. Prosjektplanen er interessant i strategiplansammenheng, da det er laget et forslag til ramme for hvordan undervisning i samisk kan desentraliseres også til sør- og lulesamiske områder.

Semesteremnet i samisk kulturkunnskap gir en grunnleggende innføring i samisk kultur og samfunn i fortid og nåtid. Studiet gir ved hjelp av flere faglige perspektiv en helhetlig forståelse av samisk kultur. Historiske, arkeologiske og antropologiske tilnærmingsmåter blir lagt til grunn for diskusjoner omkring kulturell variasjon i de samiske samfunn, samenes relasjoner til nabofolk, og samisk tilknytning til urfolksproblematikk.

Ved S*eksjon for lærerutdanning og skoleutvikling* skal de ulike pedagogiske utdanningstilbudene slås sammen. I denne forbindelse er det naturlig å utvikle en mer systematisk tilnærming til samiske problemstillinger, for eksempel gjennom å utvikle flerkulturell pedagogikk og samisk fagdidaktikk. Dette bør også vurderes i forhold til FUTURE-studiet, eller praktisk-pedagogisk seminar (ped.sem.), som er organisert som et deltids, desentralisert studium. Her vil det være viktige innslag av fjernundervisning i veiledning og undervisning. Studiet er for lærere som er midlertidig tilsatt i skolen, men mangler den formelle pedagogiske kvalifisering. I mange samiske områder vil et slikt

desentralisert studietilbud være viktig for å høyne kompetansenivået blant lærerne.

Det eksisterer tilbud om fagdidaktikk i nordsamisk språk i samarbeid med Trygve Guttorm ved Samisk videregående skole i Karasjok. Det er imidlertid behov for å formalisere dette samarbeidet og ferdigstille det fagdidaktiske opplegget. Det eksisterer en 10% stillingshjemmel til dette formålet. Ved behov vil fagdidaktikk kunne utvikles for de andre samiske dialektene. Tilbudet om nordsamisk fagdidaktikk bør nevnes i studiekatalogen. Det er også mulig å ta praktisk-pedagogisk utdanning gjennom desentralisert undervisning, da over to år i stedet for ett år.

3. Er det samiske studenter ved de ulike fagene, og er det utarbeidet en rekrutteringspolitikk for de ulike nivåene på fagene?

Antallet samiske studenter er ikke kjent.

Studenter har etterlyst en større vektlegging på samiske og flerkulturelle tema (blant annet er samisk læreplan innført i 1997). Dette kan i stor grad gjennomføres ved å trekke veksler på kompetansen ved Universitetet i Tromsø, eventuelt i samarbeid med Samisk høgskole. Det er imidlertid mangel på relevant pensumlitteratur. Et forslag som er drøftet ved SV-fak er å legge til rette for økt utarbeidelse av pensumlitteratur med eksempler hentet fra landsdelen.

4.-7. Drives det samisk grunnforskning og anvendt forskning? Drives det samiskrelatert forskning? Er det deltakelse i samiske (flerfaglige) forskningsprosjekter eller andre samarbeidsprosjekter? Drives det utviklingsarbeid?

Med samisk forskning legges det til grunn en vid, objektorientert definisjon, d.v.s. forskning om samiske forhold, eller forskning som kommer det samiske samfunn til gode. Sistnevnte dimensjon tas med for å fange opp den type forskningsaktiviteter som har relevans, selv om samiske problemstillinger ikke direkte er tema for forskningen. Eksempelvis tospråklighets- og fremmedspråksforskning, etnisitets- og minoritetsforskning osv. I denne sammenheng er forskning som kan knyttes til utarbeidelse av utdanningstilbud/integrering i studietilbud, av spesiell interesse.

Forskning ved UNIKOM som er relevant:

- Gerd Stølen: Voksenopplæring i Finnmark.
- Josephine Stenersen: Fremmedspråk.

8. *Er det opprettet dialog med Senter for samiske studier i forbindelse med utarbeidelsen av samisk strategiplan?*

Det ble avholdt møte med UNIKOM 18. november 1998. Tilstede var Sigmund Nordmo, Josephine Stenersen, Liv Carstens Knudsen, Marit Einejord og Lars Andreassen.

9./10. *Er det formulert planer eller visjoner om å påbegynne eller fortsette arbeidet med samiske problemstillinger? Er det formulert ønske om samarbeid med/bistand av andre*

enheter ved UiTø i forbindelse med forskning, undervisning, prosjektarbeid m.m.?

Når det gjelder videre- og etterutdanningskurs innen f.eks. engelsk og realfag for samiskspråklige lærere, bør saken drøftes med SOFF og Samisk utdanningsråd. UNIKOM vil være en sentral samarbeidspartner når det gjelder formidling av slike kurs. UNIKOM følger opp behovet for å utvikle tilbud i nordsamisk fagdidaktikk, og samarbeidet med Samisk videregående skole i Karasjok. Biblioteket ved UNIKOM skal oppgraderes ved at det kjøpes inn nye samiske læremidler for videregående skole. Det samiske perspektiv integreres i undervisningen i større grad enn det som er tilfelle nå, for eksempel i samfunnsfagdidaktikken.

A.10 Universitetsbiblioteket (UB)

1. *Har UB formulert eksplisitte samiske målsetninger og gjenspeiles målsetningene i virksomheten?*

I målsetningene for Universitetsbiblioteket heter det:

"Universitetsbiblioteket i Tromsø er bibliotek for verdens nordligste universitet. Vårt mål er innad å være sentrum for informasjons- og dokumentformidling ved Universitetet i Tromsø. Utad ønsker vi å styrke universitetets profil som et sentrum for forskning og utdanning i nord. UB har et særlig ansvar for å ta vare på og formidle dokumenter og tradisjoner som angår nordområdene. Vi ser det også som et mål å være med og formidle Universitetets forskning til et bredere publikum. For å utføre disse oppgavene, er det viktig at vi hele tiden er på høyde med utviklingen innen informasjonsteknologi".

UB består av 3 biblioteker, samt avdelingsbiblioteker;
- Bibliotek for humaniora, samfunnsfag og jus - HSJ-biblioteket.
- Bibliotek for realfag, medisin og helsefag - RMH-biblioteket
- Bibliotek for Tromsø Museum - TMU-biblioteket.

TMU-bibliotekets samlinger omfatter samisk etnografi, arkeologi, nordnorsk folkemusikk, lokalhistorie, botanikk, zoologi, geologi og museumsvitenskap. Det finnes også spesialsamlinger i polarlitteratur, Nordkalotten og russisk nordområdelitteratur. På biblioteket finnes gode samiske samlinger, blant annet Qvigstad-samlingen. HSJ-biblioteket samlinger omfatter språk, litteratur, de øvrige humanistiske fag, samfunnsfag og jus. Psykologi har eget avdelingsbibliotek. Et viktig poeng er at bibliotekets samlinger dekker i hovedsak de fagområder Universitetet i Tromsø, samt Høgskolen i Tromsø/Avdeling for helsefag, tilbyr undervisning i. For hvert fag er det en fagreferent (fagansvarlig) som står for innkjøp av litteratur, og er bindeledd mellom fagmiljøet og biblioteket. Fagreferentene tilbyr også veiledning og opplæring. Det er ansatt egen fagreferent for samisk. HSJ-biblioteket har en egen hjemmeside på Internett for samisk språk og kultur (http://www.ub.uit.no/fag/samisk). På denne siden finnes informasjon og informasjonskilder innen området samisk språk og kultur på UB, samt noen linker til andre informasjonskilder. Siden oppdateres kontinuerlig med oversikt over nye samiske bøker og tidsskrifter, ordbøker og bibliografier, samisk bibliografi og oversikter over hovedfags- og doktorgradsoppgaver m.m. I forhold til tidligere er denne satsingen er en vesentlig styrking for brukerne, da ressursene ikke var samlet på samme måte.

Ved HSJ-biblioteket er nordområdelitteratur et satsingsområde. Samisk bibliografi (SAMISK) inngår i dette. På web-siden for UB sies det at:

"Samisk bibliografi inneholder samiskspråklig og samiskrelevant litteratur utgitt i Norge fra 1945-1987, og fra 1993 til i dag. Fra 1993 bygger bibliografiens omfang på den norske pliktavleveringsloven av 1989. Med samiskrelevant litteratur mener vi litteratur som direkte berører samiske forhold. Med samiskspråklig litteratur forstås alle ulike språkformer av samisk. Bibliografien tar særlig godt vare på lokalhistorisk stoff i og med at emneordene er geografisk underinndelte. Utgivelser for perioden 1945-1987 er

katalogisert av Universitetsbiblioteket i Trondheim, og utgivelser fra 1993 er katalogisert av Nasjonalbiblioteket, Rana. SAMISK oppdateres hvert kvartal. Ca. halvdelen av postene er henvisninger til artikler i tidsskrifter, årbøker og monografier. Totalt blir ca. 250 tidsskrifter og årbøker analysert. Bortsett fra den samiskspråklige avisa Sámi Áigi for perioden 1979-1987, er alt avismateriale utelatt".

Samisk bibliografi administreres av Nasjonalbiblioteket i Rana (NBR). Se også spørsmål 5.

4.-7 *Drives det samisk grunnforskning og anvendt forskning? Drives det samiskrelatert forskning? Er det deltakelse i samiske (flerfaglige) forskningsprosjekter eller andre samarbeidsprosjekter? Drives det utviklingsarbeid?*

Ikke kjent.

8. *Er det opprettet dialog med Senter for samiske studier i forbindelse med utarbeidelsen av samisk strategiplan?*

Det ble avholdt et møte med UB 7. oktober 1998.

9. *Er det formulert planer eller visjoner om å påbegynne eller fortsette arbeidet med samiske problemstillinger?*

UB ønsker en større samisk samling, men blir nedprioritert i budsjettsammenheng når samisk litteratur blir sammenlignet med tyngre fagfelts ønsker og krav. UB ønsker derfor klare signaler fra universitetsledelsen om at samisk og generell nordområdelitteratur er satsingsområder som ikke kan nedprioriteres.

10. *Er det formulert ønske om samarbeid med/bistand av andre enheter ved UiTø i forbindelse med forskning, undervisning, prosjektarbeid m.m.?*

Større samiske samlinger ses i sammenheng med rekruttering av både studenter og forskere til fag som i første rekke, samisk språk og bibliotekkunnskap/dokumentasjonsvitenskap, men også innen samfunnsfagene. Det er derfor ønskelig å undersøke om UB kan ta over administreringen og samlingen av samisk bibliografi som i dag administreres av Nasjonalbiblioteket i Rana (NBR). Dette ville innebære at samisk bibliografi tilknyttes et forskningsmiljø. Økt aktivitet, flere ansatte, økt rekruttering og økt interesse kan også være bieffekter av overtakelse av den samiske bibliografien. Siden Universitetet i Tromsø er et ansvarsuniversitet overfor samisk kultur, slik det uttrykkes i blant annet Norgesnett-tankegangen, vil dette være et naturlig siktemål. I formidlingsaspektet er det naturlig å se Tromsø Museum/Universitetsmuseet i Tromsøs samlinger i denne sammenheng. Sett i fra et brukerperspektiv ville en samlet samling bedret tilgjengeligheten betraktelig. Det er en utfordring å rekruttere og beholde samiske fagreferenter, da det kreves høy kompetanse innen samisk språk blant annet fordi arbeidsmarkedet er godt og etterspørselen etter kandidater stort.

A.11 Administrasjonen ved Universitetet i Tromsø

Også administrasjonen ved Universitetet i Tromsø vil omfattes av samisk strategiplan, gjennom studentkontakten, administreringen av samiske forskningsprosjekter og studietilbud, fagpolitisk utviklingsarbeid, strategisk planlegging, kontakt med Senter for samiske studier, deltakelse på møter og seminarer osv.

I forbindelse med "Handlingsplan for samisk språk ved Universitetet i Tromsø" var det anledning for administrativt ansatte å benytte seg av en permisjonsordning for å lære samisk. Man har senere valgt å gå bort fra denne ordningen, da opplæringen i permisjonstiden ikke ble ansett å være tilstrekkelig for å kunne saksbehandle på samisk. I *Handlingsplan for samisk språk,* tales det i stedet for at samisk språk bør anses som en kvalifikasjon ved ordinære ansettelser ved Universitetet i Tromsø. På den måten kan man bygge opp en kompetanse i samisk språk ved administrasjonen på alle nivå. Det foreslås også at det arrangeres *faste språkkurs* beregnet på alle ansatte der formålet i første omgang er å høyne samisk kulturs status ved Universitetet i Tromsø. I neste omgang kan dette medføre ønske om videre studier innen samisk. På sikt kan det derfor vurderes å gjeninnføre en permisjonsordning for administrativt ansatte som ønsker *å bedre* sine samiskspråklige kunnskaper, eller som ønsker å formalisere realkompetanse i samisk språk.

Det bør også vurderes om hele eller deler av s*emesteremne i samisk kulturkunnskap* (se punkt A.9 om *UNIKOM*) kan gjøres tilgjengelig for ansatte ved Universitetet i Tromsø. Dette vil kunne øke kjennskap til samisk kultur/samisk kulturkunnskap blant ansatte. Alternativt, som nevnt i punkt A.12. *SiTø,* kan også Senter for samiske studier til en viss grad fylle en slik kursrolle. Det foreslås at det utvikles et kursopplegg som inkluderer både språklig og annen kulturkunnskap, beregnet på administrativt og faglige ansatte. Kursopplegget bør også være åpent for studenter.

A.12 Studentsamskipnaden (SiTø)

Selv om Studentsamskipnaden i Tromsø ikke er underlagt Universitetet i Tromsø men tilknyttet Universitetet, ønsket arbeidsgruppen å drøfte tiltak rettet mot studentene.

Studentsamskipnaden i Tromsø har følgende overordnede målsetting:

"Studentsamskipnaden i Tromsø skal skape og videreutvikle et godt og attraktivt miljø for studentene i Tromsø."

Dette forsøker de å realisere gjennom drift av boliger, barnehager, kantiner og en egen sosialtjeneste spesielt for studentene.

19. oktober 1998 ble det avholdt et møte mellom SiTø og Senter for samiske studier. Senter for samiske studier ønsket et møte først og fremst for å diskutere hvordan det best kan legges til rette for *rekruttering* av studenter og stipendiater, og ikke minst hvordan man kan *beholde* studentene. Det ble diskutert hvordan de samiske studentene kan møtes og hvordan forholdene kan legges til rette for at de får et godt studieopphold ved universitetet Rekruttering til universitetet er én ting, oppholdet og stimulering til en videre forskerkarriere noe annet. SiTø er ikke underlagt samelovens språkregler og heller ikke "Handlingsplan for samisk språk ved Universitetet i Tromsø", da de ikke er en offentlig virksomhet. Imidlertid er SiTø villig til å sette opp samiske skilt der det er naturlig, samt oversette sentrale dokumenter og skjemaer til samisk. Fordeling av kostnadene for dette må avklares. I oversettelsesarbeidet vil spåkkonsulenten ved Senter for samiske studier kunne bidra. Møtet kom også inn på at SiTø kan få en mer markert samisk profil ved for eksempel å inkludere samisk mat ved kantinene. Dette tas opp med kantinesjefen.

A.12.1 Gimle barnehage - samisk / norsk avdeling

En viktig faktor for mange samiske foreldre er et samisk barnehagetilbud. Gimle barnehage har fire avdelinger for barn 0-6 år, hvor en av avdelingene er samisk/norsk. I dag er det to samisktalende ansatte, en morsmåltrener og en assistent. Barnehagekonsulenten kunne opplyse om økt søkning på samisk grunnlag på plassene i den samisk/norske avdelingen. Søknaden til avdelingen gjelder også for barn med samisk som førstespråk. Avdelingen har hatt færre søkere på de samiske plassene tidligere, og SiTø valgte derfor å ha en samisk/norsk avdeling for å utnytte kapasiteten. I dag er inntil åtte plasser reservert samiske barn.

Muligheten for å flytte den samiske avdelingen til "Aurora" barnehage ved Nordlysobservatoriet har vært drøftet, med bakgrunn i et ønske om nærhet mellom bosted og barnehage. Dette må også ses i sammenheng med at det samiskspråklige undervisningstilbudet på grunnskolen i Tromsø i dag, er ved Prestvannet skole. Enkelte foreldre ønsker derfor å kunne ha både studentbolig og barnehage i umiddelbar nærhet av skolen. Direktøren skal konferere med boligavdelingen om det kan være mulig å reservere noen boliger for samiske studenter ved Prestvannet, Storskogåsen og Forhåpningen elevhjem, dersom Prestvannet skole fortsatt vil være den sentrale skolen for samisk språkundervisning i Tromsø.

Gimle barnehage avholdt et personalmøte i universitetsgammen 27. januar 1999, hvor senteret var invitert for å si noe om samisk kultur generelt. Under personalmøtet ble det også referert til møtet med ledelsen for SiTø. De ansatte kunne fortelle at den samisk/norske avdelingen fungerer bra - også i forhold til samisk språk, noe som tidligere var et ankepunkt. Også de andre avdelingene i barnehagen deltar i arrangerte samiske aktiviteter. Utskilling av en egen samisk avdeling eller egen samisk barnehage ble verken ansett som nødvendig eller ønskelig, da man hadde forståelse for at barnehagen måtte bruke ekstra ressurser til språklige og kulturelle tiltak. Man drøftet også muligheten for å kunne søke prosjektmidler både fra Samisk språkråd og Samisk utdanningsråd til slike tiltak, og som hele barnehagen kunne dra nytte av.

A.12.2 Studentenes sosialtjeneste

I forbindelse med ønsket om å kartlegge studentenes studiehverdag, ble det avholdt et møte 27. januar 1999 mellom Studentenes sosialtjeneste og Senter for samiske studier.
Sosialtjenesten å vite mer om samiske forhold generelt. Den type kunnskap kan indirekte komme til nytte i det daglige arbeidet. De ansatte ved sosialtjenesten ga på møtet uttrykk for at de studentene som oppsøker sosialtjenesten kommer p.g.a. allmenne problemstillinger hvor etnisitet ikke direkte spiller inn. De ønsker å fortelle Senter for samiske studier hva disse generelle problemstillingen går ut på ved en senere anledning. Til gjengjeld er Senter for samiske studier invitert til å holde foredrag/informere om ulike sider ved det samiske samfunn.

Senteret la fram planene om å utvide studentkontakten, d.v.s legge bedre til rette for de samiske studentene gjennom å arrangere fagdager ved begynnelsen av hvert semester. Disse fagdagene skal ha et faglig innhold, men også synliggjøre hvilke personer som kan bistå ved eventuelle spørsmål som for eksempel Studentenes sosialtjeneste, Studiekonsulenten ved Senter for samiske studier, de ordningene senteret administrerer osv. Sosialtjenesten sa seg villig til å informere ved disse anledningene. De ansatte ved sosialtjenesten sa at synliggjøringen av det samiske ved Universitetet er viktig i seg selv, og kanskje like viktig er det å synliggjøre hvilke ordninger som eksisterer, og den nettverksbyggingen som på den måten oppstår, hvis behovet skulle oppstå. Det ble enighet om at studiekonsulenten ved senteret kan være en kontaktperson for sosialtjenesten ved behov, samt at kontakt også kan formidles den andre veien. Et nærmere samarbeid skal drøftes når det gjelder planene om å etablere et engelskspråklig masterprogram i urfolkstudier. Sosialtjenesten har stor erfaring gjennom å motta utenlandske studenter gjennom arbeidet til studiekonsulenten for utenlandske studenter (Foreign students counsellor), som vil være særdeles viktig hvis målsettingen om å øke antall urfolkstudenter ved Universitetet i Tromsø skal nås.

A.13 Studentpresten ved Universitetet i Tromsø

Studentprest Tor Stranda, er ansatt av Den Norske Kirke for å være en ressurs for studentene ved Universitetet (UiTø) og Høgskolen (HiTø) i Tromsø. Studentpresten samarbeider med studentenes sosialtjeneste og kan kontaktes også uten spesielle "religiøse begrunnelser" for samtaler, veiledning, sjelesorg, fagperson ved dødsfall m.m. Han arrangerer i samarbeid med andre organisasjoner messer/gudstjenester og ulike seminarer/møter. "Meassu sáme- ja dárogillii = Messe på samisk og norsk" er den foreløpige tittelen på en samarbeidsgudstjeneste mellom studentpresten og noen organisasjoner, bla. samisk studentforening. Messene er avholdt i universitetsgammen. I samtale mellom studentpresten og Lars Andreassen 19. januar 1999 ble hans rolle som studentprest i forhold til samiske studenter drøftet. Problematikken rundt hva som skal regnes som en samisk student, se punkt A 11. ble viet spesiell oppmerksomhet. Siden et mindretall av antatte samiske studenter ved Universitetet i Tromsø er organisert i de samiske studentforeningene, vil det være nødvendig med informasjonsflyt også utenom disse foreningene. Eksempelvis ved annonsering av samisk/norske messer. Et 'samisk innhold' i slike messer betinger ikke bare at det tolkes til samisk, like viktig er formen på messene og bruken av tilpasset liturgi. En stor del av de samiske studentene har læstadiansk bakgrunn og for mange vil slike messer være en viktig del av deres totalopplevelse av Universitetet i Tromsø som et samisk universitet. Studentpresten er opptatt av at Universitetet i Tromsø må stå for noe når det gjelder forholdet til studentene. Han mener Universitetet i Tromsø har en stor grad av nærhet mellom studenter og lærere/administrasjonen, men at denne lave terskelen stadig må vedlikeholdes. Denne personkontakten krever at ansikter vises utad, eksempelvis hvem som jobber med hva ved Universitetet i Tromsø- det betinger en synliggjøring som er bredere enn det man kan gi gjennom brosjyrer. Studentpresten ønsker kvinnelige kontaktpersoner også for at det skal eksistere et tilbud for alle hvis behov.

Informasjon gjennom debutuker/fagdager blir viktig, men også det at det signaliseres at lærere/administrasjon har tid til studentene. Derfor er det viktig at de vitenskapelige ansattes arbeidssituasjon synliggjøres. En god personalpolitikk er en god studentpolitikk. For stor avstand mellom lærer og student kan for eksempel medføre at studentene i for stor grad blir overlatt til seg selv, noe som kan virke inn på studentgjennomstrømningen, lavere trivsel i hverdagen p.g.a. studiefrustrasjoner m.m..

A.14 Sentralorganet for fjernundervisning på universitets- og høgskolenivå (SOFF)[14]

I mandatet til Soff heter det blant annet at:

"SOFF har som overordnet målsetning å fremme en helhetlig utvikling av fleksible studietilbud og læringsformer i norsk høgre utdanning gjennom variert bruk av fjernundervisningsmetoder og teknologier med henblikk på å dekke enkeltindividers og samfunnets behov for kunnskap og kompetanse innenfor et perspektiv om livslang læring".

I SOFFs strategiplan punkt 3.3.4 *Kvalitet og tilgjengelighet,* heter det at:

"SOFFs primære mål er at det tilbys kvalitativt gode fleksible studietilbud på universitets- og høgskolenivå som er tilrettelagt for grupper og enkeltpersoner som ikke har anledning til eller ønske om å studere som regulære fulltidsstudenter ved utdanningsinstitusjonene. Fjernundervisning passer for utdanningstilbud på alle nivå, men er særlig relevant for videreutdanning og grunnutdanning som er spesielt rettet mot og etterspurt av voksne studentgrupper. SOFF vil fortsatt prioritere formelt kompetansegivende studietilbud. De ulike fjernundervisningstilbud må utformes på en måte som både ivaretar de enkelte fags egenart og målgruppenes behov…". SOFF tar blant annet sikte på å registrere eksisterende og planlagte fjernundervisningstilbud utgått av universitets- og høgskoleinstitusjonene i Norge, gi veiledning til studenter/institusjoner om fjernundervisningstilbud og faglig og metodiske spørsmål knyttet til disse, foreslå utviklingsprosjekter, hjelpe/oppfordre institusjoner som har kompetanse på prioriterte områder til å utvikle og gjennomføre fjernundervisningstiltak på de aktuelle områdene. SOFF tilråder overfor departementet om disponering av en sentral bevilgning som fordeles på et begrenset antall prosjekter. Prosjektene kan enten være knyttet til en utdanningsinstitusjon eller til flere i samarbeid. Midlene skal gå til utvikling av undervisningsopplegg og kurspakker, mens finansiering til gjennomføring på lengre sikt må foregå over den enkelte institusjonens budsjett.

A.14.1 Samiskrelatert virksomhet ved SOFF

SOFF har støttet gjennomføringen av desentralisert grunnfag i samisk som er en del av prosjektet "Desentralisert og modulstrukturert utdanningstilbud i samisk språk og litteratur". Se punkt A.9. *UNIKOM.*

Det er en utfordring å gjennomføre- og utvikle prosjektplanene ytterligere. For Universitetet i Tromsø innebærer prosjektet i første rekke at det samarbeides om undervisning i sør- og lulesamisk ved hjelp av IKT og at grunnfagsundervisningen i nordsamisk kan fortsette. På et mer generelt grunnlag bør Universitetet i Tromsø søke om utviklingsmidler via SOFF til å utvikle fjernundervisningstilbud også innen andre fag. Eksempelvis realfag, se ideene skissert under punkt A.4. om *Det matematisk-naturvitenskapelige fakultet.* Det kan også være aktuelt å utvikle FUTURE -studiet ved

[14] Informasjonen er hentet fra SOFFs web-side: http://www.soff.uit.no om mandat og strategiplan.

UNIKOM slik at det gis fjernundervisning i flerkulturell pedagogikk og samisk fagdidaktikk.